

Kaalimaan vartijat

Näkökulmia työelämän oikeuksia tarkastelevien
sertifiointi- ja auditointijärjestelmien laatuun

Selvitys on tuotettu yhteistyössä Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK:n, Finnwatchin Ihmisarvoisen työn tutkimusohjelman ja Supply Change -hankkeen kanssa.

Finnwatchin Ihmisarvoisen työn tutkimusohjelmaa tukevat:

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of Finnwatch and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa kymmenen kehitys-, ympäristö-, ay-, ja kuluttajajärjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto, Maan ystävät ja Kuluttajaliitto.

2. korjattu painos

Raportin kirjoittajat: Anu Kultalahti ja Sonja Vartiala
Taitto: Petri Clusius / Amfibi ky
Julkaisuajankohta: Huhtikuu 2016
Kansikuva: Grant Faint

Sisällysluettelo

JOHDANTO	4
1. SUOMALAISYRITYSTEN KÄYTTÄMÄT TYÖELÄMÄN OIKEUKSIA TARKASTELEVAT SERTIFIOINTI- JA AUDITOINTIJÄRJESTELMÄT	6
2. VERTAILU SERTIFIOINTI- JA AUDITOINTIJÄRJESTELMIEN KRITEREISTÄ	10
2.1 Valvontajärjestelmien riippumattomuus.....	10
2.2 Järjestelmien läpinäkyvyys.....	14
2.3 Kriteerien kattavuus ja laatu.....	15
2.4 Raaka-aineiden jäljitettävyys ja kuluttajaviestintä.....	15
2.5 Järjestelmien vaikuttavuus	16
2.6 Vertailun yhteenveto.....	16
3. ONGELMAT VALVONNASSA	32
3.1 CASE: Auditointien laatu RSPO:ssa	32
3.2 CASE: SA8000-auditoinnissa ei edellytetty elämiseen riittävää palkkaa	42
3.3 CASE: Työntekijöiden kertomukset ihmisoikeusloukkauksista jätettiin huomiotta auditointiraportissa	44
3.4 CASE: Ihmiskaupasta epäilty ananasmehutehdas sai auditoinnissa huomautuksen jätehuoltosopimuksen puuttumisesta	44
3.5 CASE: Auditointihujaukset	44
4. ASIAKASYRITYSTEN NÄKEMYKSIÄ AUDITOINTIEN LAADUSTA	46
5. KUKA VALVOO VALVOJAA?	49
5.1 Sosiaalisen vastuun auditointeja ja sertifiointeja ei vahvisteta viranomaisten toimesta	49
5.2 ISEAL Alliance itsesääntelyelimenä	50
6. YHTEENVETO	52
7. SUOSITUKSET	54
LIITE 1. Taulukon vertailuperusteet	57
LIITE 2. Yleisimmät akkreditoidut tai muuten hyväksytyt auditointiyrietykset	59
LIITE 3. Seurantastandardit RSPO:ssa	60

Johdanto

Vuonna 2011 hyväksytyt YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet edellyttävät yrityksiltä ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta¹. Yritysten arvoketjut voivat olla pitkiä ja sisältää useita erilaisia tuotteita ja raaka-aineita, joita valmistetaan tai tuotetaan riskimaissa² ympäri maailman. Yritysten ihmisoikeuksia koskevaan huolellisuusvelvoiteprosessiin kuuluukin tyypillisesti niiden arvoketjuun kuuluvien alihankkijoiden ja muiden tuottajien valvontaa. Koska yritykset eivät voi olla itse läsnä kaikissa arvoketjunsä kannalta keskeisissä maissa, ne ulkoistavat vastuullisuusvalvontaa yhä enenevässä määrin ulkopuolisille ei-valtiollisille vastuullisuussertifioinneille ja -auditointijärjestelmille. Esimerkiksi globaalisti suurimpiin päivittäistavarakaupan ketjuihin kuuluvan Marks & Spencerin tavoite tulla maailman vastuullisimmaksi vähittäiskaupaksi nojaa pitkälti vastuullisuussertifiointien ja -auditointien käyttöön³.

Sosiaalisen vastuun sertifioinneissa ja auditoinneissa pyritään vastaamaan puutteisiin ihmisoikeuksia ja erityisesti työelämän oikeuksia koskevien kansainvälisten sopimusten ratifioimisessa tai toimeenpanossa. Yritysten itsesääntelyn tai sidosryhmäyhteistyön pohjalta laadittavien vapaaehtoisten auditointi- ja sertifiointistandardien kehittämisessä on kyse prosessista, jossa ei-valtiolliset toimijat yhdestä tai useammasta maasta sopivat valtion alueella noudatettavista

käytännösäännöistä, joiden tarkoituksena on täydentää valtion jättämiä sääntelyaukkoja.⁴

Yritysten lisääntyvä vastuullisuussertifiointien ja -auditointijärjestelmien käyttö on linjassa myös kansalaisjärjestöjen suositusten kanssa. Useat ihmisoikeuskysymyksiä seuraavat kansalaisjärjestöt, Finnwatch mukaan lukien, ovat kannustaneet yrityksiä liittymään kolmannen osapuolen vastuullisuusvalvontaa harjoittaviin vastuullisuusjärjestelmiin. Kolmannen osapuolen auditointi- ja sertifiointijärjestelmillä on monia etuja: niiden kriteeristö on tavallisesti julkinen, ne vähentävät päällekkäisiä auditointeja valvonnan kohteena olevilla tiloilla ja tehtailla sekä tarjoavat sidosryhmille erilaisia mahdollisuuksia tehdä valituksia ja saada äänensä kuuluviin. Suomessa sidosryhmäyhteistyöllä laadittu *Yhteinen näkemys YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden noudattamisesta päivittäistavarakaupan hankintaketjuissa* toteaa kansainvälisten kolmannen osapuolen kriteereihin perustuvien standardoitujen järjestelmien olevan aina ensisijaisia vaihtoehtoja uskottavan ihmisoikeuksia koskevan valvonnan toteuttamiseen⁵.

Samaan aikaan kun kansalaisjärjestöt ovat toivottaneet kolmannen osapuolen valvonnan tervetulleeksi, sertifioinneista ja auditoinneista on tullut miljardibisnestä, jossa alan kansainväliset suuryritykset vastaavat suurimmasta osasta auditointeja. Luottamus kolmannen osapuolen valvontaan on johtanut myös pettymyksiin: auditointi- ja sertifiointijärjestelmien kriteerit eivät olekaan aina taanneet hyväksyttäviä työoloja. Myös valvonta on usein pettänyt. Lukuisissa tapauksissa kolmannen osapuolen valvonnan on raportoitu jättäneen huomiotta vakaviakin ongelmia tarkastuksen kohteena olleissa tuotantolaitoksissa.

1 YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet ovat saatavissa suomeksi osoitteesta: https://www.tem.fi/files/37713/TEMrap_36_2013_web_30.1.2014.pdf

2 Riskimaa on maa, jossa tehtävässä liiketoiminnassa on kohonnut riski joutua osalliseksi ihmisoikeusloukkauksiin. Riskimaiden määrittämiseen voidaan käyttää erilaisia työkaluja yrityksen toimialasta riippuen. Suomalaisyriyten suosima yritysvastuuverkosto Business Social Compliance Initiative BSCI määrittelee riskimaiksi kaikki maat, joiden pistemäärän keskiarvo Maailmanpankin hallinnon tehokkuutta mittaavassa indeksissä jää alle 60 pisteen. Riskimaaksi määritellään myös maa, joka saa vähintään kahdesta indeksin mittarista alle 60 pistettä.

3 Marks and Spencer Group, 2010, Plan A: Doing the Right Thing, sivu 14, saatavilla osoitteessa <http://corporate.marksandspencer.com/plan-a/85488c3c608e4f468d4a403f4ebbd628>

4 Dingwerth K, Pattberg P, 2009, *World Politics and Organizational Fields: The Case of Transnational Sustainability Governance*, s. 711, saatavilla osoitteessa: <http://ejt.sagepub.com/content/15/4/707.full.pdf+html>

5 Yhteinen näkemys YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden noudattamisesta päivittäistavarakaupan hankintaketjuissa, saatavilla osoitteessa: https://www.tem.fi/files/43531/Kaupungin_ONGP_periaatteet_lopullinen_200815.pdf

Sertifiointi- ja auditointijärjestelmät kasvavat erittäin voimakkaasti niin määrässä kuin sertifioitujen- ja auditoitujen tuotteiden volyymeilla mitattuna. Vuonna 2012 valvontajärjestelmien vaatimukset täyttävien hyödykkeiden määrä kasvoi 41 prosentilla vuosittain samaan aikaan kun koko hyödykemarkkina kasvoi vain 2 prosenttia. Erityisen voimakkaasti vastuullisuusauditoinnit ja -sertifioinnit kasvoivat palmuöljymarkkinalla, jossa sertifioitu tuotanto kasvoi vuonna 2012 yli 90 prosenttia.⁶ Palmuöljysertifioinnin kasvu liittyy vahvasti Euroopan unionin sääntelyyn⁷. Uusien sääntelyhankkeiden ja soft-law-instrumenttien lisääntyessä on todennäköistä, että vastuullisuusauditointien ja -sertifiointien käyttö kasvaa entisestään myös muissa tuoteryhmissä.⁸

Vaikka erilaisten kriteerien vaatimusten mukaisten tuotteiden tuotanto on kasvanut voimakkaasti, vastuullisesti tuotettujen tuotteiden myynti ei ole kasvanut samassa tahdissa.⁹ Vaikka yhä useampi kuluttaja kertoo olevansa kiinnostunut yritys vastuusta, auditointi- ja sertifioinnit eivät ohjaa ostopäätöksiä, ja tuotantotapoihin liittyvien yksityiskohtien analyttisen tarkastelun sijaan valintoja ohjaavat tunnesiteet.¹⁰ Lisääntyvien merkkien ja vastuullisuusväittämien maailmassa on entistä epätodennäköisempää, että kuluttajat ovat perillä erilaisten järjestelmien kriteereistä ja suuntaavat valintojaan objektiivisen tiedon pohjalta.

Kuluttajien ostokäyttäytyminen ja kasvava kilpailu sertifiointi- ja auditointimarkkinoilla niin

valvontajärjestelmien kuin valvontaa tekevien yritysten kesken ei ole tehostanut ja parantanut valvonnan laatua. Osa tutkijoista syyttää yritys vetoisia vastuullisuusjärjestelmiä jopa työelämän oikeuksille haitallisten toimintamallien ylläpidosta¹¹.

Jotkin isot yritykset ovat jättämässä kokonaan perinteiset sertifiointi- ja auditointijärjestelmät ja perustamassa tilalle omia entistä kevyempiä vastuullisuusohjelmiaan. Yritysten omien ohjelmien ongelmana on vaihteleva laatu ja läpinäkymättömyys. Osa yrityksistä on esimerkiksi säästänyt kustannuksissa keskittymällä vain itsearviointeihin tai toisen osapuolen verifiointeihin.¹²

Tämä raportti osallistuu vastuullisuusvalvonnasta käytävään keskusteluun tarkastelemalla työelämän oikeuksiin keskittyneiden kolmannen osapuolen valvontajärjestelmien luotettavuutta. Keskitymme erityisesti riskimaissa tapahtuvan alkutuotannon ja prosessoinnin sertifiointeihin ja auditointeihin, joiden tarkoituksena on valvoa työoloja esimerkiksi plantaaseilla, tehtaissa ja muissa tuotantoyksiköissä.

Raportti on jaettu seitsemään osaan, joista ensimmäinen esittelee suomalaisten yritysten yleisimmin käyttämät vastuullisuussertifiointi- ja auditointijärjestelmät. Toisessa luvussa vertaillaan näiden järjestelmien toimintaa ja kriteereitä viidellä eri osa-alueella. Kolmas osa keskittyy auditointi- ja sertifiointijärjestelmien järjestämässä valvonnassa esiintyneisiin ongelmiin. Luvussa 4 tarkastellaan asiakasyritysten näkemyksiä auditointien laadusta. Luku 5 esittelee keinoja, joilla auditointi- ja sertifiointijärjestelmiä on pyritty parantamaan. Kaksi viimeistä lukua, 6 ja 7, on omistettu raportin johtopäätösten yhteenvehtoon ja suosituksiin.

6 International Institute for Sustainable Development, The State of Sustainability Initiatives (SSI), 2014, saatavilla osoitteessa: https://www.iisd.org/pdf/2014/ssi_2014.pdf

7 EU:n keskeisimmät palmuöljyn käyttöä koskevat direktiivit ovat polttoaineen laatudirektiivi (2009/30/EY) ja uusiutuvan energian direktiivi (2009/28/EC) (RES).

8 Lisääntyvää tarvetta sertifiointi- ja auditointijärjestelmille Euroopan unionin alueella luovat esimerkiksi YK:n ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpano, uudet hankintadirektiivit, sitova yritysraportointi sekä mahdollinen konfliktimineraaleja koskeva sääntely.

9 International Institute for Sustainable Development, The State of Sustainability Initiatives (SSI), 2014, saatavilla osoitteessa: https://www.iisd.org/pdf/2014/ssi_2014.pdf

10 Certifiably Sustainable?: The Role of Third-Party Certification Systems: Report of a Workshop, 2010, saatavilla osoitteessa: <http://www.nap.edu/read/12805/chapter/6>

11 SPERI, 2016, Ethical Audits and the Supply Chains of Global Corporations, saatavilla osoitteessa: <http://speri.dept.shef.ac.uk/wp-content/uploads/2016/01/Global-Brief-1-Ethical-Audits-and-the-Supply-Chains-of-Global-Corporations.pdf>

12 Esimerkiksi Mondelez lopetti yhteistyön Rainforest Alliance -sertifioinnin kanssa ja siirtyi käyttämään omia vastuullisuusohjelmiaan kahvissa ja kaakaossa. Finnwatch on käsitellyt Mondelezin Cocoa Life -ohjelmaa artikkelissa, joka on saatavilla osoitteessa: <http://www.Finnwatch.org/fi/uutiset/349-lidl-voitti-suklaa-konvehtien-vastuullisuusvertailun->

1. Suomalaisyritysten käyttämät työelämän oikeuksia tarkastelevat sertifiointi- ja auditointijärjestelmät

Erilaisia sosiaalisen vastuun varmennusjärjestelmiä on lukemattomia erilaisia – esimerkiksi Maailman kauppajärjestö WTO:n ja Yhdistyneiden kansakuntien YK:n alaisen International Trade Center ITC:n ylläpitämä Standards Map¹³ sisältää tiedot yli 170 erilaisesta järjestelmästä. Pääasiallisesti ei-valtiollisten toimijoiden luomien vastuullisuuden valvontajärjestelmien määrä on moninkertaistunut viimeisen 15 vuoden aikana.¹⁴

Tässä raportissa keskitytään erityisesti Suomessa toimivien yritysten käyttämiin sosiaalista vastuullisuutta alihankintaketjuissa varmentaviin sertifiointeihin ja auditointeihin. Käyttämällä tarkoitetaan toimintaa, jossa yritys markkinoi varmennusjärjestelmän auditointia tai sertifiointia tuotteita tai on hyväksynyt järjestelmän auditoinnit tai sertifiointit osaksi käytännön vastuullisuustyötään.

Yritysten alihankintaa koskevien ostajayritysten hyväksymien vastuullisuussertifiointien ja -auditointijärjestelmien haarukoimiseen ei ole käytössä kattavia tietokantoja. Vain osa järjestelmistä näkyy kuluttajatuotteissa erilaisina sertifiointimerkkeinä ja vastuullisuusväittäminä, kun taas osaa järjestelmistä käytetään ensisijaisesti yritysten sisäisissä prosesseissa. Monet yritykset käyttävät päällekkäin ja rinnakkain useita erilaisia järjestelmiä tuotteesta, maasta ja ihmisoikeusriskistä riippuen. Näistä syistä johtuen tässä luvussa esitettävä taulukko on suuntaa antava kuvaus Suomessa toimivien yritysten hyödyntämistä järjestelmistä.

Taulukon tiedot on koottu tarkastelemalla suurimpien suomalaisyhtiöiden vastuullisuusraportteja, tunnettujen vastuullisuusjärjestelmien jäsenluetteloita sekä Finnwatchin aiempia yrityksille lähetettyihin kyselyihin perustuvia selvityksiä.

¹³ Lisätietoa <http://www.standardsmap.org>

¹⁴ Dingwerth K, Pattberg P, 2009, *World Politics and Organizational Fields: The Case of Transnational Sustainability Governance*, s. 711, saatavilla osoitteessa: <http://ejt.sagepub.com/content/15/4/707.full.pdf+html>

Taulukko 1. Esimerkkejä Suomessa toimivien yritysten käyttämistä vastuullisuussertifiointi ja -auditointijärjestelmistä.

Sertifiointi/ auditointijärjestelmä	Lyhyt kuvaus	Esimerkkejä käyttäjistä Suomessa
Better Cotton Initiative (BCI)	Yritysten ja kansalaisjärjestöjen perustama aloite puuvillan ekologisen ja sosiaalisen vastuullisuuden lisäämiseksi. Sisältää BCI-standardin, jonka mukaisia auditointeja tehdään tuottajayrityksiin ja -osuuskuntiin. ¹⁵	Marimekko ¹⁶ , H&M, adidas, Gina Tricot, Hemtex, Ikea, KappAhl, Lindex, Nike, Stadium, Tommy Hilfiger ¹⁷
Business Social Compliance Initiative (BSCI)	BSCI on liike-elämän toimijoiden perustama yrityksille suunnattu vastuullisuusaloite. Jäsenyritykset sitoutuvat parantamaan arvoketjuunsa kuuluvien tuotantolaitosten ja -tilojen olosuhteita. BSCI:n keskiössä on erilaisille toimialoille ja tuotantomaihin sovellettava auditointijärjestelmä. ¹⁸	Kesko ¹⁹ , S-ryhmä ²⁰ , A&M Holmberg, Alko, Basic-Fashion, Best Friend Group, Caillap Oy Marketing, Halonen, Halti, Hofler, Ibero, L-Fashion Group, Logonet, Marimekko, Nanso Group, Nordic Wear Int'l Ltd, Oy FinnFlame AB, OY Sultrade Ltd, Reima, Stockmann, Texmoda Fashion Group, Tokmanni Group, Tuko Logistics Cooperative, VIP-Juicemaker Oy ²¹
Fair Labor Association (FLA)	FLA on yritysten, kansalaisjärjestöjen ja yliopistojen yhteishanke, joka syntyi Yhdysvalloissa Clintonin hallinnon aloitteesta. Useiden eri toimialojen yritykset ovat mukana FLA:ssa. Järjestelmässä päävastuu tuotantolaitosten työolojen valvonnasta on sen jäsenyrityksillä. ²²	Adidas, Apple, Fruit of the Loom, Hugo Boss, Nestlé, Nike, Prana, Puma, Patagonia, s.Oliver ²³
Fair Wear Foundation (FWF)	FWF:n jäsenet ovat yrityksiä, jotka valmistuttavat vaatteita, kenkiä ja muita tekstiilejä omilla tuotemerkeillään. FWF edellyttää jäseniltään, että ne monitoroivat työoloja hankintaketjuunsa kuuluvilla tehtaila, ja mukauttavat ostokäytäntöjään tukemaan työelämän oikeuksia kunnioittavia työoloja. ²⁴	Armedangels, Kwintet Group, Continental Collection, Filippa K, Switcher, Deuter ²⁵
Forest Stewardship Council (FSC)	FSC on metsänhoidon sertifiointijärjestelmä. FSC:n toiminta perustuu pääperiaatteisiin ja niiden pohjalta laadittaviin maakohtaisiin vastuullisuuskriteereihin, joihin sisältyy myös työntekijöiden oikeuksiin liittyviä vaatimuksia. FSC:n jäsenenä on yrityksiä, kansalaisjärjestöjä ja yhteisöjä. ²⁶	Stora Enso ²⁷ , UPM-Kymmene, Kesko ²⁸ , S-ryhmä ²⁹
Global Coffee Platform³⁰	Global Coffee Platform on yritysveltoinen kahvituotannon matalan kynnyksen verifiointijärjestelmä. Järjestelmä sisältää taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöllisiä kriteereitä. ³¹	Paulig, Löfbergs Lila ³²
ICTI Care Process (ICP)	ICP on leluteollisuuden etujärjestö ICTIn perustama sertifiointijärjestelmä, jota käytetään lelutehtaiden vastuullisuuden valvontaan erityisesti Kiinassa.	S-ryhmä, Hasbro Finland, Tactic Games ³³
International Sustainability & Carbon Certification (ISCC)	ISCC on bioperäisille raaka-aineille kehitetty sertifiointijärjestelmä, jonka kriteeristö kattaa ekologiseen ja sosiaaliseen vastuullisuuteen sekä kasvihuonekaasuihin liittyvän seurannan. ISCC-sertifiointia käytetään biopolttoaineiden, ruoan, rehun ja kemianteollisuuden sertifiointiin. ³⁴	Neste, UPM-Kymmene ³⁵
ProTerra Foundation	ProTerra on keskittynyt erityisesti soijatuotannon ekologisen ja sosiaalisen vastuullisuuden valvontaan. Suurin osa ProTerra-sertifioidusta tuotannosta tulee Brasiliasta. ProTerra on erikoistunut sertifioimaan eigenimuunneltua tuotantoa. WWF:n yhteistyössä yritysten kanssa perustama suomalainen soijasisitumus edellyttää sen tukijoilta sitoutumusta joko ProTerra-tai RTRS-sertifioidun soijan käyttämiseen. ³⁶	HKScan ³⁷ , Raisio ³⁸ , Alpro ³⁹

Reilu kauppa	Tuottajayhteisöjen ja kansallisten merkkijärjestöjen omistama Reilun kaupan sertifiointijärjestelmä on luotu parantamaan kehitysmaiden pienviljelijöiden ja suurtilojen työntekijöiden asemaa kansainvälisessä kaupankäynnissä. Reilu kauppa -sertifiointiin kuuluu tuottajalle maksettava takuuhinta sekä sosiaaliin ja tuotantoa kehittäviin hankkeisiin tarkoitettu erillinen Reilun kaupan lisä. ⁴⁰	Ruokakesko, Satotukku, Ethic Design, Maustaja, Ekovista, Fazer Confectionery, Gredon Invest Oy / Dammenberg, Cafetoria Roastery, Gustav Paulig, Mokkamestarit, Tampereen kehitysmaakauppa, Helsingin Kukkatoimitus, Eckes-Granini Finland, Kätkö Koru, Meira, Aaro Forsman, Oy Soya Ab, Sidoste, Suomen Elintarviketuonti, Nordqvist, Altia, Pernod Ricard Finland, Social Wines, Stella Wines ⁴¹
Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO)	RSPO on palmuöljyn sertifiointijärjestelmä, joka on perustettu WWF:n, yritysten ja tuottajajärjestöjen yhteistyön pohjalta. RSPO-sertifiointin standardi perustuu kahdeksaan perusperiaatteeseen ja niiden alle jakautuviin 39:ään kriteeriin. ⁴²	Neste, Kesko, Bon Tuonti Oy, Haarla Oy, Halva Ltd, HKScan Oyj, Oy Karl Fazer AB, Paulig Ltd, Raisio, S-ryhmä ⁴³
Round Table on Responsible Soy (RTRS)	RTRS on soijatuotannon sertifiointijärjestelmä. Se sisältää sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuullisuuteen sekä viljelykäytäntöihin liittyviä kriteereitä. WWF:n yhteistyössä yritysten kanssa perustama suomalainen soijasisäilytys edellyttää sen tukijoilta sitoutumusta joko ProTerra- tai RTRS-sertifioitun soijan käyttämiseen. ⁴⁴	HKScan, Neste, Hankkija, Raisio ⁴⁵
SA8000	SA8000 on sosiaalisen vastuullisuuden sertifiointi, jossa auditoidaan erilaisia tuotantolaitoksia ja -tiloja. Auditointeja suoritetaan tiheästi, vähintään kuuden kuukauden välein. SA8000-sertifiointi edellyttää sertifiotavalta tuotantolaitokselta ja -tilalta erillistä johtamisjärjestelmää. ⁴⁶	Kesko ⁴⁷ , S-ryhmä ⁴⁸
Sure-Global-Fair, Voluntary Control System (VCS)	Mehuteollisuuden etujärjestön perustama auditointijärjestelmä valvoo mehun valmistukseen osallistuvia tuotantolaitoksia. Auditointijärjestelmä perustuu elintarviketurvallisuutta ja pakkausmerkintöjä koskeviin säännöksiin, mutta sisältää myös sosiaaliseen vastuuseen liittyviä vaatimuksia. ⁴⁹	Eckes Granini ⁵⁰
Sustainable Agriculture Network (SAN) / Rainforest Alliance (RA)	RA on sertifiointijärjestelmä, jossa painottuu erityisesti luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen. Järjestelmä sisältää myös sosiaalisen vastuullisuuden kriteereitä. Suomessa RA:n sammakkomerkki tunnetaan lähinnä kahvista, teestä, suklaasta ja banaaneista. ⁵¹	Unilever ⁵² , Chiquita, Nestlé, Dole, Lidl ⁵³
UTZ	UTZ on kahvin, teen, kaakaon ja hasselpähkinöiden sertifiointijärjestelmä, joka on yleistynyt viime vuosina voimakkaasti. Se sisältää sosiaalisia, ympäristöllisiä sekä viljelytapoihin ja hyviin hallintotapoihin liittyviä kriteereitä. Raaka-aineen hinnan lisäksi tuottajille maksetaan UTZ-lisä. UTZ on kehittänyt erityisen portaalin, joka mahdollistaa myös kuluttajille raaka-aineen jäljittämisen aina tiloille asti. ⁵⁴	Orkla Confectionary & Snacks Finland ⁵⁵ , Gustav Paulig, Kesko, Kespro, Coffee House ⁵⁶

15 Lisätietoa BCI:n verkkosivulta <http://bettercotton.org>

16 Marimekko, Vastuullisuus – tuotteet, <http://company.marimekko.fi/vastuullisuus/tuotteet> (viitattu 28.12.2015)

17 Better Cotton Initiative, BCI members' list, Retailers and brands, <http://bettercotton.org/wp-content/uploads/2015/09/Part-IV-Retailers-Brands2.pdf> (viitattu 16.2.2016)

18 Lisätietoa BSCI:n verkkosivulta <http://www.bsci-intl.org>

19 Kesko, Liiketoimintakatsaus 2014, saatavilla osoitteessa: http://kesko2014.kesko.fi/filebank/2544-Kesko_Liiketoimintakatsaus_2014.pdf

20 S-ryhmä, S-ryhmä ja vastuullisuus 2014, <http://vuosikatsaus.s-ryhma.fi/fi/vastuulliset-tuotteet-ja-palvelut> (viitattu 28.12.2015)

- 21 FTA, BSCI:n suomalaiset jäsenyritykset, http://fta-prd.cegeka.be/node/292/domains/bsci/field_member_country/FI (viitattu 28.12.2015)
- 22 Lisätietoa Fair Labor Associationin verkkosivuilta <http://www.fairlabor.org/>.
- 23 Fair Labor Association, Participating companies, <http://www.fairlabor.org/affiliates/participating-companies> (viitattu 25.4.2016). Taulukossa esitettyyn listaan on valittu esimerkkejä yrityksistä ja tuotemerkeistä, jotka toimivat Suomessa.
- 24 Lisätietoa Fair Wear Foundationin verkkosivuilta <http://www.fairwear.org/>
- 25 Fair Wear Foundation, Brands, <http://www.fairwear.org/36/brands/> (viitattu 28.12.2015). Taulukossa esitettyyn listaan on valittu esimerkkejä yrityksistä ja tuotemerkeistä, jotka toimivat Suomessa.
- 26 Lisätietoa FSC:n verkkosivuilta <https://fi.fsc.org/>
- 27 Stora Enso, Certified responsibility to meet your demands, <http://www.storaenso.com/rethink/responsibility/certificates> (viitattu 28.12.2015), FSC-sertifikaatit koskevat Stora Enson omia tuotantolaitoksia.
- 28 Kesko, Rautakeskon puulinjaus, <http://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/miten-johdamme-vastuullisuutta/linjaukset-ja-kannanotot/rautakeskon-puulinjaus/> (viitattu 29.12.2015)
- 29 S-ryhmä, S-ryhmässä myydään vain vihreän luokan kesäkalusteita, https://www.s-kanava.fi/uutinen/s-ryhmassa-myydaan-vain-vihrean-luokan-kesakalusteita/129474_66560 (viitattu 11.2.2016)
- 30 Entinen 4C Association for a Better Coffee World
- 31 Lisätietoa Global Coffee Platformin verkkosivuilta <http://www.4c-coffeeassociation.org/>
- 32 4C Association, Our members, <http://www.4c-coffeeassociation.org/membership/our-members> (viitattu 28.12.2015)
- 33 Icti-CARE, ICP Committed Brands Program, http://www.icti-care.org/e/content/cont_page.asp?content_id=90
- 34 Lisätietoa ISCC:n verkkosivuilta <http://www.iscc-system.org/en/>
- 35 ISCC, Register of members of the ISCC Association Members (as of 17 December 2015), <http://www.iscc-system.org/en/stakeholders/membership-list/> (viitattu 28.12.2015)
- 36 Lisätietoa ProTerra verkkosivuilta <http://www.proterrafoundation.org/>; soijasisituksesta WWF:n verkkosivuilta <http://www.wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/Suomalainen-soijasisitumus-haastaa-yritykset-kayttamaan-vastuullista-soijaa-2661.a>
- 37 HKScan, HKScan vahvistaa sitoumuksensa vastuullisesti tuotetun soijan käytöstä, <http://www2.hkscan.com/portal/suomi/suomi/tiedotearkisto/?id=2046> (viitattu 29.2.2016)
- 38 Raisio, <http://annualreport2014.raisio.com/fi/case-gmo> (viitattu 29.12.2015)
- 39 ProTerra, Members of the ProTerra Network, <http://www.proterrafoundation.org/index.php/membership/members-of-the-proterra-network> (viitattu 29.12.2015)
- 40 Lisätietoa Reilu kauppa ry:n verkkosivuilta <http://www.reilukauppa.fi>
- 41 FLO-Cert, Fairtrade customer search, <http://www.flocert.net/fairtrade-services/fairtrade-certification/fairtrade-customer-search/> (viitattu 28.12.2015)
- 42 Lisätietoa RSPOn verkkosivuilta <http://www.rspo.org>
- 43 RSPO, suomalaiset jäsenyritykset, http://www.rspo.org/members?keywords=&member_type=&member_category=&member_country=Finland (viitattu 28.12.2015)
- 44 Lisätietoa RTRS:n verkkosivuilta <http://www.responsible soy.org/?lang=en>
- 45 RTRS, suomalaiset jäsenet, <http://www.responsible-soy.org/about-rtrs/members/?nombre&busca=busca&pais=51&categoria&lang=en> (viitattu 29.12.2015)
- 46 Lisätietoa SAI:n verkkosivuilta <http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&PageID=937>
- 47 Kesko, Vastuullisuusperiaatteet, <http://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/miten-johdamme-vastuullisuutta/vastuullisuusperiaatteet/> (viitattu 24.2.2016)
- 48 S-ryhmä, Parempien työolojen puolesta, <https://www.yhteishyva.fi/live/201410/tasta-elamasta/parempien-tyoolojen-puolesta/0218010-380799> (viitattu 24.2.2016)
- 49 Lisätietoa SGF:n verkkosivuilta <http://www.sgf.org/en/home/>
- 50 Eckes Granini, Quality management system, <http://ymparisto.eckes-granini.fi/en/quality-management-system/> (viitattu 28.12.2015)
- 51 Lisätietoa Rainforest Alliancen verkkosivuilta <http://www.rainforest-alliance.org/>
- 52 Esimerkiksi Magnum- ja Cornetto-jäätelöt sekä Lipton-teet, Rainforest Alliance, Find Certified Products, <http://www.rainforest-alliance.org/shopthefrog?country=206>
- 53 Rainforest Alliance, Find Certified Products, <http://www.rainforest-alliance.org/shopthefrog?country=206>
- 54 Lisätietoa UTZ:in verkkosivuilta <https://www.utz.org/>
- 55 Utz Certified Cocoa Members, <https://www.utzcertified.org/images/stories/site/pdf/downloads/cocoa/12-06-2015%20UTZ%20Certified%20Cocoa%20Members%20-%20Supply%20Chain%20Actors.pdf> (viitattu 29.12.2015)
- 56 Utz Certified Coffee Members, <https://www.utzcertified.org/images/stories/site/pdf/downloads/cocoa/12-06-2015%20UTZ%20Certified%20Cocoa%20Members%20-%20Supply%20Chain%20Actors.pdf> ja <https://www.utzcertified.org/images/stories/site/pdf/downloads/coffee/25-05-2015%20UTZ%20Certified%20Coffee%20Members%20-%20Retailer%20and%20Others.pdf> (viitattu 29.12.2015)

2. Vertailu sertifiointi- ja auditointijärjestelmien kriteereistä

Määritelmällisesti kaikki sertifiointi- ja auditointijärjestelmät perustuvat käytännesääntöihin, jotka määrittelevät mihin kysymyksiin valvontajärjestelmä keskittyy ja mitä vaatimuksia sertifiointin tai auditoinnin kohteena olevan yrityksen tulee täyttää saadakseen järjestelmän mukaisen hyväksynnän. Sosiaaliseen vastuullisuuteen keskittyneiden sertifiointi- ja auditointijärjestelmien mahdollisuus parantaa työntekijöiden oloja riippuukin keskeisesti järjestelmille asetetuista tavoitteista sekä käytännesäännöistä, eli kriteereistä ja niiden valvontaan liittyvistä toimintaperiaatteista.

Lähes kaikki markkinoilla yleisesti käytössä olevat sertifiointit ja auditointijärjestelmät pohjaavat sosiaalisen vastuun kriteerinsä joko Kansainvälisen työjärjestön ILO:n kahdeksaan perussopimukseen, YK:n ihmisoikeuksien julistukseen tai muihin kansainvälisiin yritysvastuuhjeistoihin kuten OECD:n monikanallisia yrityksiä koskeviin ohjeistoihin ja YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaaviin periaatteisiin. Koska erilaiset kansainväliset sopimukset, julistukset ja periaatteet ovat kuitenkin usein hyvin yleisellä tasolla, erot sertifiointi- ja auditointijärjestelmien välillä muodostuvat siitä, miten ne käytännössä määrittelevät em. ihmisoikeuksia koskevan riittävän tason ja toimeenpanevat vaatimustenmukaisuuden valvonnan.

Sertifiointien ja auditointijärjestelmien rakenteista ja kriteerien yksityiskohdista on saatavilla paljon kirjallisuutta ja sähköisiä tietokantoja. Yksi kattavimmista työkaluista kartoittaa ja avata vertailukelpoisesti eri järjestelmien kriteereitä on Maailman kauppajärjestö WTO:n ja Yhdistyneiden kansakuntien YK:n alaisen International Trade Center ITC:n ylläpitämä Standards Map⁵⁷. Erilaisia auditointi- ja sertifiointijärjestelmiä voi etsiä Standard Mapista alakohtaisesti, ja tietokannan avulla järjestelmien yksityiskohtia voi helposti vertailla. Standards Mapin tarjoama tieto on

paikoitellen niin yksityiskohtaista, että sen avulla erilaisiin järjestelmiin perehtymättömän voi olla vaikea muodostaa kokonaiskuva keskeisimmistä kysymyksistä.

Tämän raportin vertailutaulukkoon on valittu Suomessa toimivien yritysten yleisesti käytämät sertifiointi- ja auditointijärjestelmät (ks. luku 1) sekä kysymyksiä, jotka ovat Finwatchin näkemyksen mukaan keskeisimpiä sertifiointi- ja auditointijärjestelmiä vertailtaessa. Avainkysymykset on valittu Finwatchin aiemmista raporteista saatujen havaintojen ja suositusten sekä muiden sertifiointi- ja auditointijärjestelmien laatua koskevien julkaisujen pohjalta.

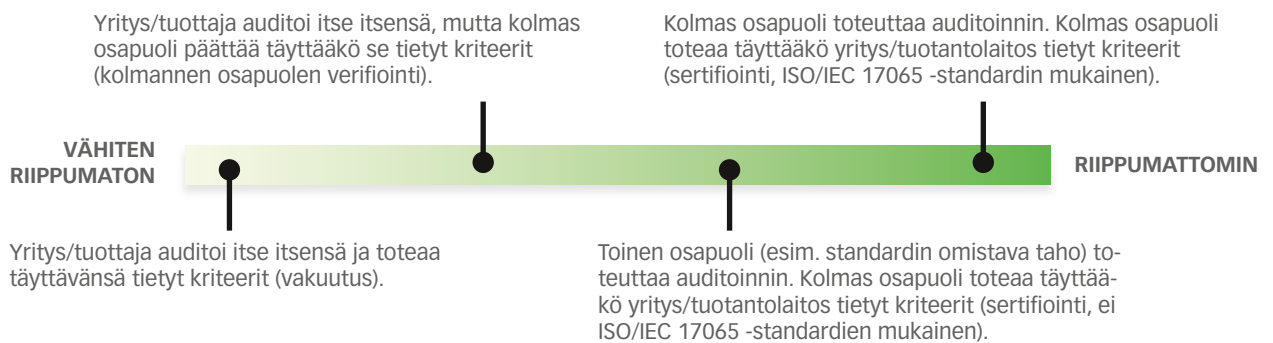
Tässä raportissa esitetty vertailutaulukko (ks. s. 18–31) on jaettu viiteen eri osa-alueeseen. Osa-alueet esitellään seuraavissa alaluvuissa. Taulukon tulosten yhteenveto esitellään sivuilla 16–17.

2.1 VALVONTAJÄRJESTELMIEN RIIPPUMATTOMUUS

Taulukossa sertifiointi- ja auditointijärjestelmien riippumattomuutta tarkastellaan aluksi omistajuuden kautta. Omistajuudella on katsottu olevan usein suora yhteys siihen, miten kunnianhimoisia kriteerejä ja valvontamekanismeja järjestelmissä luodaan. Yksinkertaistaen voidaan arvioida, että yritysten itsensä rahoittamat ja luomat järjestelmät soveltavat todennäköisemmin heikompia kriteereitä ja valvontamekanismeja kuin ne, joissa rahoittajat ja päätöksenteosta vastaavat tahot edustavat laajempia intressiryhmiä kuten esimerkiksi ammattiliittoja ja kansalaisjärjestöjä. Yritysten on todettu painottavan teknisiä kriteerejä (esimerkiksi työturvallisuus, työajat, minimipalkka) prosessuaalisten oikeuksien (esimerkiksi ammatillinen järjestäytymisvapaus) sijaan. Prosessuaalisten oikeuksien

⁵⁷ Standards Map sisältää tiedot yli 170 järjestelmästä. Lisätietoa <http://www.standardstmap.org>

VAATIMUSTENMUKAISUUDEN ARVIOINNIN RIIPPUMATTOMUUS

KUVA: IISD, THE STATE OF SUSTAINABILITY INITIATIVES REVIEW 2014, [HTTPS://WWW.IISD.ORG/PDF/2014/SSI_2014.PDF](https://www.iisd.org/pdf/2014/SSI_2014.PDF)

edistäminen on keskeistä pitkäaikaisten muutosten aikaansaamiseksi työntekijöiden oloissa.⁵⁸

Koska kansalaisjärjestöillä voidaan myös toisinaan nähdä olevan ongelmallisia rooleja (ks. laatikko sivulla 14), on Finnwatch halunnut vertailussa keskittyä erityisesti ammattiliittojen mukanaoloon järjestelmien päätävissä elimissä. Sertifiointi- ja auditointijärjestelmiä on jo pitkään arvosteltu siitä, että ne ovat marginalisoineet ammattiliitot ja valvonnan kohteena olevien tuotantolaitosten työntekijät.⁵⁹

Vertailutaulukossa auditointien riippumattomuutta tarkastellaan ensin selvittämällä kenellä on kelpoisuus suorittaa sertifiointi- tai auditointijärjestelmän vastuullisuusvalvontaa. Valvonnan riippumattomuuden kannalta heikoimpana tasona pidetään tuottajan itsearviointeja. Valvonnan riippumattomuuden kannalta vahvimpana tasona voidaan pitää ISO/IEC 17065 -standardin mukaista prosessia, jossa sekä tuottajasta että valvontajärjestelmästä riippumaton kolmas osapuoli suorittaa auditoinnin ja antaa todistuksen

vaatimuksenmukaisuudesta sertifiointi- tai auditointijärjestelmän määrittelemiin kriteereihin perustuen.

Auditointien luotettavuuteen vaikuttaa myös se, tunteeo tarkastaja auditoinnin kohteena olevan toimijan ja onko auditointiyrityksen ja tarkastuksen kohteena olevan yrityksen välille syntynyt pitkäaikainen liikesuhde. Tämän kartoittamiseksi vertailemme myös sitä, onko sertifiointi- tai auditointijärjestelmissä rajoitettu sitä, miten monta kertaa peräkkäin sama taho voi suorittaa auditoinnin (ks. myös laatikko sivulla 12).

Vertailutaulukossa auditointi- ja sertifiointijärjestelmien valvonnan riippumattomuutta ja laatua arvioidaan myös sillä akkreditoiko järjestelmä hyväksymänsä auditointijat. Akkreditointi tarkoittaa toimielimen – tässä tapauksessa auditointiyrityksen eli sertifiointi- tai verifiointielimen – pätevyyden ja sen antamien todistusten uskottavuuden luotettavaa todentamista.⁶⁰ Akkreditointia käyttävät vastuullisuusjärjestelmät määrittelevät erityiset akkreditointikriteerit, joiden pohjalta riippumaton akkreditointia suorittava taho eli akkreditointielin suorittaa sertifiointi- tai verifiointielinten akkreditoinnin. Akkreditointielimet eivät tee sertifiointi- tai verifiointipäätöksiä, tai suoraan valvo tilojen tai

58 Barrientos S. ja Smith S., *Do Workers Benefit from Ethical Trade?*, saatavissa osoitteessa: <http://iis-db.stanford.edu/docs/182/Barrientos.pdf>

59 Utting P., 2002, *Regulating Business via Multistakeholder Initiatives: A Preliminary Assessment*, saatavilla osoitteessa: [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/35F2BD0379CB6647C1256CE6002B70AA/\\$file/uttngls.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/35F2BD0379CB6647C1256CE6002B70AA/$file/uttngls.pdf)

60 Ks. esim. Finnish Accreditation Services FINAS, Akkreditointi, saatavilla osoitteessa <https://www.finas.fi/akkreditointi/Sivut/default.aspx> (viitattu 10.4.2016)

tuotantolaitosten vaatimustenmukaisuutta, vaan niiden toiminta ja valvonta kohdistuu nimenomaan auditointiyrityksiin.

Tyypillisesti akkreditointikriteerit sisältävät tai pohjautuvat osittain ISO/IEC 17065 -standardiin, minkä lisäksi ne saattavat sisältää esimerkiksi vaatimuksia auditoijien koulutuksesta ja ammatillisesta kokemuksesta.⁶¹

61 Ks. esim. SAN, Accreditation requirements, saatavilla osoitteessa <http://san.ag/web/our-standard/our-sustainability-principles/> (viitattu 10.4.2016); RTRS, Accreditation and Certification Standard, saatavilla osoitteessa <http://www.responsiblesoy.org/wpdm-package/rtrs-accreditation-and-certification-standard-for-responsible-soy-production/?lang=en> (viitattu 10.4.2016)

Akkreditointielimille on myös oma ISO-standardinsa. ISO/IEC 17011 -standardi⁶² määrittää vaatimuksia mm. akkreditointielimien puolueettomuudelle, luottamuksellisuudelle, hallinnolle, asiakirjojen käsittelylle, sisäiselle valvonnalle ja henkilöstölle. Se myös määrittelee itse akkreditointiprosessin. Standardin mukaisesti akkreditointiprosessi koostuu auditointiyrityksen yhtiöjärjestystä ja vaatimustenmukaisuuden arviointiprosesseja koskevien asiakirjojen läpikäymisestä ja sen käytännön toiminnan arvioinnista.

62 SFS-EN ISO/IEC 17011 Conformity Assessment. General requirements for accreditation bodies accrediting conformity assessment bodies, Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto, 2005

Kansainväliset vaatimukset sertifiointielimille

Kansainväliset ns. ISO-standardit yhtenäistävät menettelytapoja toistuvaan toimintaan. Ne ovat luonteeltaan suosituksia, mutta esimerkiksi kansalliset viranomaiset saattavat edellyttää niiden käyttöä tietyissä tapauksissa. Ne laaditaan International Organization for Standardizationin (ISO) asettamien työryhmien toimesta. Suomen Standardisoimisliitto SFS on ISO:n jäsen. SFS:n jäseniä puolestaan ovat elinkeinoelämän edustajat ja Suomen valtio.⁶³

Useat vastuullisuusjärjestelmät edellyttävät niiden käyttämien auditointiyritysten rakenteen, resurssien, prosessien ja johtamisjärjestelmien olevan ISO/IEC 17065 -standardin mukaisia. Ko. standardi sisältää vaatimuksia, jotka koskevat tuotteita, prosesseja ja palveluita sertifioivien elinten pätevyyttä sekä niiden toiminnan puolueettomuutta ja yhdenmukaisuutta. Sertifiointielinten ja niiden henkilöstön pätevyys ja puolueettomuus ovat niiden tekemien sertifiointipäätösten luotettavuuden ehto.⁶⁴

ISO/IEC 17065 -standardi edellyttää, että auditointiyritys määrittää kullekin sertifiointiprosessille henkilöstön pätevyyskriteerit sertifiointiohjelmassa esitettyjen vaatimusten perusteella, yksilöi koulutustarpeet ja seuraa

henkilöstön suoriutumista. Se myös edellyttää, että auditointeja suorittava taho nimittää vähintään yhden henkilön, joka tarkastaa kaikki auditointiin liittyvät tiedot ja tulokset. Tarkastuksen suorittavat henkilöt eivät saa olla osallistuneet itse arviointiprosessiin. Sertifiointipäätös on standardin mukaan tehtävä kaiken arviointiin liittyvän tiedon, sekä tarkastuksen ja muun asianmukaisen tiedon perusteella. Myöskään sertifiointipäätöksen tekevä henkilö tai ryhmä ei saa olla osallistunut itse arviointiprosessiin.

ISO/IEC 17065 -standardin mukaisesti sertifiointielinten odotetaan seuraavan niiden omaa puolueettomuutta uhkaavia riskejä ja hallitsevan niitä. Standardissa mainitaan mahdollisiksi puolueettomuutta uhkaaviksi riskitekijöiksi esimerkiksi ennakoasenteellisuus, kilpailutilanne tai liiallinen tuttavallisuus, joka saattaa johtua siitä, että sertifiointielin tai sen henkilöstö tuntee kohteen liian hyvin tai luottaa siihen liikaa, eikä siksi hanki riittävää näyttöä vaatimustenmukaisuudesta luotettavan sertifiointipäätöksen tekemiseksi (ks. luku 2.1).

ISO/IEC 17065 -standardi myös ohjeistaa auditointiyrityksiä tekemään seuranta- ja tuotevaatimusten jatkuvan täyttymisen varmistamiseksi silloin, kun tuotteissa on lupa käyttää sertifiointimerkkiä. Sertifiointielimiltä edellytetään myös valitus- ja muutoshakemusprosessien ylläpitoa.

63 Lisätietoa SFS:n verkkosivuilta http://www.sfs.fi/sfs_ry

64 SFS-EN ISO/IEC 17065 Vaatimustenmukaisuuden arviointi. Vaatimukset tuotteita, prosesseja ja palveluita sertifioiville elimille, Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto, 2012

Akkreditointielimien tulee seurata auditointiyhtyritysten toimintaa myös varsinaisten akkreditointien välissä. Akkreditointielimien omien valvontatoimenpiteiden lisäksi niillä on oltava valitusmekanismi, jonka kautta esiin tullut tieto saattaa toimia kimmokkeena erityiselle auditointiyhtyrityksen pätevyyden ja luotettavuuden varmennukselle esimerkiksi ns. vaatimustenmukaisuusauditoinnin kautta. Myös vastuullisuusjärjestelmän omistavat tahot voivat pyytää akkreditointielimiä tutkimaan auditointiyhtyritysten toiminnan vaatimustenmukaisuutta esimerkiksi järjestelmän ulkopuolisten tahojen esittämän kritiikin johdosta (ks. esim. s. 40). Akkreditointielimet voivat tarvittaessa hyllyttää tai kokonaan peruuttaa auditointiyhtyritysten akkreditoinnin, tai muuttaa akkreditoinnin laajuutta.

Eräät vastuullisuusjärjestelmät sallivat sellaisten auditointiyhtyritysten käytön, joita ei ole akkreditoitu ko. järjestelmän vaatimusten mukaan, mutta joilla on osoittaa jonkun muun vaatimuksiltaan samankaltaisen järjestelmän mukainen akkreditointi. Tällainen ns. proxy-akkreditointi on käytössä esimerkiksi UTZ-sertifioinnilla, joka edellyttää hyväksymiltään auditointiyhtyrityksiltä, että ne on todettu ISO/IEC 17065 -standardin mukaisiksi ja akkreditoitu valvomaan maataloustuotannon vastuullisuutta sellaisen akkreditointielimen toimesta, joka on International Accreditation Forumin tai sertifiointi- ja auditointijärjestelmien yhteistyöelin ISEAL Alliancen (ks. sivu 50) täysjäsen⁶⁵.

Jos järjestelmä ei käytä erillistä akkreditointipalvelua, järjestelmiltä on pyydetty tietoa siitä, miten auditointien laatu varmistetaan. Esimerkiksi edellä mainittu ISEAL Alliance ei edellytä, että sen täysjäsenet järjestäisivät vaatimustenmukaisuuden arvioimisen yhdellä tietyllä tavalla – esimerkiksi osa sen jäsenistä on sertifiointi-, osa verifiointijärjestelmiä – mutta se edellyttää, että järjestelmien vaatimustenmukaisuuden arviointiprosessi ISO/IEC -standardien mukainen ja täyttää seuraavat tunnusmerkit: johdonmukaisuus, täsmällisyys, pätevyys, puolueettomuus, läpinäkyvyys ja saatavuus.

65 UTZ, 2016, Certification protocol, sivu 27, saatavilla osoitteessa https://www.utz.org/resource-library/?fwp_main_categories=certification-protocol (viitattu 31.3.2016)

ISEAL Alliancen Assurance Code edellyttää sen jäsenjärjestelmiltä myös sertifiointi- ja verifiointielinten valvontamekanismia (oversight mechanism). ISEAL Alliancen mukaan valvontamekanismin tulee kattaa auditointiyhtyritysten hallinnolliset järjestelyt, henkilökunnan pätevyys, ja sen käyttämät vaatimustenmukaisuuden arvioimisprosessit. Akkreditoinnin lisäksi ISEAL Alliancen hyväksymä valvontamekanismi voi tarkoittaa esimerkiksi vastuullisuusjärjestelmän omistavan tahon suorittamaa auditointiyhtyritysten valvontaa. Tällöin valvontaa suorittavan henkilökunnan on oltava riippumaton vaatimustenmukaisuuden arviointiprosessista.⁶⁶

Vertailutaulukossa tarkastelun kohteena on myös auditointien frekvenssi ja se, toteutavatko järjestelmät varsinaisen auditoinnin lisäksi myös seuranta-auditointeja paikan päällä. Kysymme myös, sisältyykö auditointien joukkoon myös ennalta ilmoittamattomia auditointeja – yllätysauditointien roolia on pidetty tärkeänä, sillä usein auditointien kohteena olevat tuotantolaitokset pyrkivät piilottamaan ongelmia auditointien ajaksi (ks. luku 3.5)⁶⁷. Selvitämme myös, edellyttääkö järjestelmä auditointiyhtyrityksiä suorittamaan työnteekijähaastatteluja, ja erityisesti työnteekijöiden off-site-haastatteluja. Työnteekijöiden näkemysten sivuuttaminen on toistuvasti havaittu ongelmaksi auditointijärjestelmissä (ks. myös esimerkit sivuilla 44–45).⁶⁸

66 ISEAL Alliance, Assurance Code, saatavilla osoitteessa <http://www.isealliance.org/our-work/defining-credibility/codes-of-good-practice/assurance-code> (viitattu 10.4.2016)

67 Clean Clothes Campaign, 2005, Looking for a quick fix – How weak social auditing is keeping workers in sweatshops, s. 20, saatavilla osoitteessa: <https://www.evb.ch/fileadmin/files/documents/Konsum/Quickfix05.pdf>

68 Ks. myös esimerkiksi AFL-CIO, 2013, Responsibility outsourced: Social Audits, Workplace Certification and Twenty Years of Failure to Protect Worker Rights, s. 1.

Kansalaisjärjestöjen rooli auditointi- ja sertifiointijärjestelmissä ei ole ongelmaton

Useat vastuullisuusjärjestelmät alleviivaavat edustavansa niin yrityksiä kuin kansalaisjärjestöjä ja toimivansa näin sidosryhmäyhteistyössä. Kansalaisjärjestöjen on nähty antavan vastuullisuusjärjestelmille lisää uskottavuutta, ja järjestöt ovat usealle järjestelmälle haluttuja jäseniä. Osa kansalaisjärjestöistä on ollut myös itse aktiivisesti mukana luomassa vastuullisuusjärjestelmiä – yksi aktiivisimmista lienee WWF, joka on perustajajäsenenä muun muassa RSPO:ssa, FSC:ssä, BCI:ssä sekä RTRS:ssä. Myös ISEAL Alliance edellyttää täysjäseniltään sidosryhmien aktiivista kontaktoimista ja kuulemista esimerkiksi kriteereitä muodostettaessa ja niiden päivittämisessä.⁶⁹

Järjestöjen merkittävä rooli vastuullisuusjärjestelmissä ei kuitenkaan ole ongelmaton. Kansalaisjärjestöt eivät edusta työntekijöitä eikä niiden toiminta tavallisesti perustu edustukselliseen demokratiaan. Usein länsimaista käsin johdettujen järjestöjen on nähty keskittyvän oman agendansa ja tavoitteidensa ajamiseen, mikä saattaa johtaa siihen, että osa tärkeistä näkökohdista sivuutetaan.⁷⁰ Esimerkiksi ympäristöasioita on saatettu korostaa sosiaalisen vastuullisuuden kustannuksella. Kansalaisjärjestöjen ja yritysten vastuullisuusjärjestelmissä luoman vapaaehtoisen sääntelyn on nähty myös rapauttavan valtioiden roolia.⁷¹

2.2 JÄRJESTELMIEN LÄPINÄKYVYYS

Toisena tarkastelun kohteena vertailutaulukossa on järjestelmien avoimuus. Keskeisimmät kysymykset liittyvät siihen, onko ulkopuolisilla tahoilla mahdollisuus tarkistaa mihin kriteereihin auditointi- tai sertifiointijärjestelmä perustuu ja miten sen auditointimanuaalit tulkitsevat usein ylätasolla olevia kriteereitä. Selvitämme myös, julkistaako järjestelmä tietoja siitä, mitkä yritykset ovat saaneet sertifikaatin tai läpäisseet auditoinnin hyväksyttävästi. Auditointiraporttien tai edes niiden tulosten julkistaminen on sidosryhmille keskeisin tapa saada tietoa järjestelmien toimivuudesta sekä nostaa esiin mahdollisia väärinkäytöksiä tai epäjohtonmukaisuuksia yritysten kuluttajaviestinnässä. Sertifiointi- ja auditointijärjestelmien avoimuuden puutetta on pidetty keskeisenä ongelmana sille, että järjestelmissä olevia ongelmia ei ole pystytty osoittamaan ja ratkaisemaan julkisen keskustelun kautta.⁷²

Selvitämme myös, raportoiko järjestelmä tai sen hyväksymät valvojat auditoinneissa esiin tulevia mahdollisia räikeitä laittomuuksia viranomaisille. Kysymys on tärkeä, kun arvioidaan sertifiointi- ja auditointijärjestelmien suhdetta valtioihin ja sääntelyyn. Paikalliset viranomaiset ja tuomioistuimet ulossulkevan yritysten itsesääntelyn on nähty sivuuttavan valtioiden roolin.⁷³ Erytisen haitallista viranomaisten ja juridisten oikeussuojakeinojen sivuuttaminen on kehittyvissä maissa, joissa sen voidaan katsoa heikentävän entisestään työsuojeluviranomaisten toimintaa sekä valtion kiinnostusta työlakien tason tai toimeenpanon parantamiseen tai korruption kitkemiseen.

69 ISEAL Alliance, 2014, Setting Social and Environmental Standards, ISEAL Code of Good Practice, saatavilla osoitteessa <http://www.isealalliance.org/sites/default/files/ISEAL%20Standard%20Setting%20Code%20v6%20Dec%202014.pdf>

70 Huller B., O'Malloney J., 2004, The Role of Civil Society Organisations in Regulating Business, Discussion Paper 26, saatavilla osoitteessa: <http://www.lse.ac.uk/accounting/carr/pdf/dps/disspaper26.pdf>

71 SPERI, LeBaron G., Lister J., 2016, Ethical Audits and the Supply Chains of Global Corporations

72 Clean Clothes Campaign, 2005, Looking for a quick fix – How weak social auditing is keeping workers in sweatshops, saatavilla osoitteessa: <https://www.evb.ch/fileadmin/files/documents/Konsum/Quickfix05.pdf>

73 Ks. esimerkiksi SPERI, 2016, Ethical Audits and the Supply Chains of Global Corporations, saatavilla osoitteessa: <http://speri.dept.shef.ac.uk/wp-content/uploads/2016/01/Global-Brief-1-Ethical-Audits-and-the-Supply-Chains-of-Global-Corporations.pdf>

2.3 KRITEERIEN KATTAVUUS JA LAATU

Kuten edellä aikaisemmin todettiin, sertifiointi- ja auditointijärjestelmien kriteeristöissä olevia eroja on paljon, ja erilaisia kriteeristöjen tiukkuutta ja kunnianhimoa tarkastelevia vertailuja on tehty runsaasti.

Finnwatch keskittyy omassa kriteerejään koskevassa vertailussaan kahteen työelämän oikeuksien kannalta perustavimpaan kysymykseen, ammatillisen järjestäytymisvapauden aktiiviseen edistämiseen sekä elämiseen riittävän palkan⁷⁴ vaatimukseen. Jälkimmäinen on usein tuloksena edellisestä, so. työehtosopimusneuvotteluista työntekijöiden ja työntekijöiden välillä. Joissain auditointi- ja sertifiointijärjestelmissä elämiseen riittävää palkkaa on pyritty edistämään myös erillisenä ihmisoikeusperusteisena kysymyksenä.

Ammatillinen järjestäytymisoikeus toteutuu auditointien kohteena olevissa riskimaissa vain harvoin, ja se sivuutetaan sertifiointi- ja auditointijärjestelmien kriteereissä usein kevyesti kieltämällä ammatillisen järjestäytymisen aktiivinen estäminen. Työnantajilta edellytetään vain harvoin aktiivisia toimia järjestäytymisvapauden edistämiseksi.

Järjestäytymisen vapautteen ja kollektiiviseen neuvottelu-oikeuteen liittyvät ongelmat ovat yleisesti tunnettuja,⁷⁵ mutta silti valvontajärjestelmän läpäisevät jatkuvasti tehtaat, joiden työntekijöillä ei käytännössä ole minkäänlaisia mahdollisuuksia järjestäytyä tai neuvotella työehdoista.

74 Elämiseen riittävällä palkalla (eng. living wage) tarkoitetaan palkkaa, jolla työntekijä kykenee hankkimaan itselleen ja perheelleen perustasoisen, mutta paikallisesti hyväksyttävän elintason. Tällainen palkka riittää tyydyttämään perheenjäsenten perustarpeet (esimerkiksi riittävän ravinnon, asumisen, terveydenhuollon, vaatetuksen, liikkumisen ja lasten koulutuksen) sekä mahdollistaa pienimuotoisen säästämisen ja osallistumisen sosiaaliseen ja kulttuuriseen elämään. Lisätietoa: Finnwatch, 2015, Elämiseen riittävä palkka ihmisoikeutena, saatavilla osoitteessa: <http://www.Finnwatch.org/images/pdf/RaporttiERP.pdf>

75 Ks. esim. Ethical Trading Initiative, Freedom of Association in Company Supply Chains, 2013, saatavilla osoitteessa: <http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/www.ethicaltrade.org/files/resources/FoA%20in%20company%20supply%20chains.pdf>; Barrientos S., Smith, S., Do Workers Benefit from Ethical Trade? Assessing codes of labour practice in global production systems, saatavilla osoitteessa:

Vertailutaulukkomme tarkastelee myös, miten järjestelmät huomioivat riskimaiden maakohtaisia eroja. Osassa niin sanotuissa riskimaissa on paikallisesta kontekstista nousevia ihmisoikeusriskejä, joiden huomiotta jättäminen voi merkittävästi heikentää auditointien laatua. Tällaisia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi kastittomien asema Intiassa, Nepalissa ja Bangladeshissa tai siirtotyöntekijöiden rekryointi- ja asiakirjamaksut Thaimaassa tai Malesiassa.

2.4 RAAKA-AINEIDEN JÄLJITETTÄVYYS JA KULUTTAJAVIESTINTÄ

Ennen kuin vastuullisuusauditoidut tuotteet saadaan markkinoille, niistä käytävään kauppaan ja logistiikkaan liittyy myös erilaisia seurantastandardeja. Seurantastandardit (ks. liite 3), eli nk. chain of custody -standardit ovat yleisiä erityisesti maataloustuotteissa, joissa tuotteilla on vaara sekoittua muuhun, ei-vastuullisuusvalvonnan piirissä olevaan, tuotantoon. Tavallisimmin käytettyjä seurantamekanismeja ovat eriasteinen fyysinen seuranta ja massabalanssi. Näiden lisäksi palmuöljysertifiointi RSPO ja soijasertifikaatti RTRS käytävät sertifikaattien erillisostoon perustuvaa ns. book and claim -järjestelmää. Fyysisessä jäljitettävyydessä auditoitu tuote voidaan jäljittää kuluttajalta takaisin alkutuottajaan asti. Kevyemmässä erilliskäsittelyssä sertifioitu/auditoitu tuote voi sekoittua muiden alkutuottajien sertifioituun/auditoituun tuotantoon, mutta kaikki käsitellyt tuotteet ovat kuitenkin sertifioituja/auditoituja. Massabalanssimekanismissa sertifioitu/auditoitu tuote sekoittuu muihin, myös ei-sertifioituihin/auditoituihin tuotteisiin, mutta tuotteen määrää seurataan sen massan avulla. Book and claim -järjestelmässä käydään kauppaa vain sertifikaateilla eikä myyjällä ja ostajalla ole muuta kauppasuhdetta⁷⁶.

Finnwatchin vertailutaulukossa käydään läpi auditointi- ja sertifiointijärjestelmien käytämiä seurantastandardeja silloin, kun ne

76 Katso esimerkki book & claim -järjestelmän toiminnasta sivulla <http://www.responsiblesoy.org/mercado/rtrs-trading-platform/?lang=en>

ovat järjestelmän kannalta relevantteja (ts. auditointi- tai sertifiointijärjestelmä keskitetty tiettyihin maataloustuotteisiin). Voidaan ajatella, että tiukat, fyysiseen jäljitettävyyteen perustuvat mekanismit ovat parhaita kuluttajien oikeuksien kannalta. Tiukkojen jäljitettävyysskriteerien voidaan myös tietyn kriittisen pisteen jälkeen katsoa kannustavan tuottajia ja teollisuutta laajemmin sertifiointiin piiriin. Toisaalta tarkka jäljitettävyyden voi aiheuttaa tuottajille ylimääräisiä kustannuksia ja vaikeuttaa pienten tuottajien markkinoille pääsyä erityisesti silloin, kun sertifioidun tai auditoidun raaka-aineen kokonaisuus markkinoista on pieni. Edellä mainituista seikoista johtuen Finnwatch ei arvota seurantastandardeja.

Auditoitujen ja/tai sertifioidujen tuotteiden markkinoille tulon liittyy myös tuotteista tehtävä markkinointiviestintä. Osa sertifiointi- ja auditointijärjestelmistä antaa luvan käyttää esimerkiksi niiden merkkiä tai logoa yksittäisiä tuotteita koskevassa vastuullisuusviestinnässä. Järjestelmien kriteerit vastuullisuusväittämien käyttöön vaihtelevat kuitenkin suuresti. Koska erilaisilla merkeillä, logoilla ja sanallisilla väittämillä pyritään ohjaamaan kuluttajien ostokäyttäytymistä, on Finnwatch tarkastellut sitä, millaisilla kriteereillä käyttöoikeuksia myönnetään.

2.5 JÄRJESTELMIEN VAIKUTTAVUUS

Vastuullisuusvalvontaa tekeviä sertifiointi- ja auditointijärjestelmiä on arvosteltu voimakkaasti siitä, että ne eivät ole vuosikymmenten saatossa pystyneet merkittävästi muuttamaan työoloja parempaan suuntaan. Kansainvälisen Clean Clothes -kampanjan vuonna 2005 julkaistu laajoihin työntekijähaastatteluihin perustunut raportti arvosteli voimakkaasti sanakääntein auditointeja tehottomiksi. Kymmenen vuotta myöhemmin, vuoden 2016 tammikuussa julkaistussa raportissaan Sheffield Political Economy Research Institute syytti vastuullisuusvalvontaa suorittavia järjestelmiä siitä, että ne ovat lähinnä vahvistaneet yritysten olemassa olevia, työntekijöiden kannalta haitallisia tuotantomalleja sekä ylläpitäneet ekologisia ja sosiaalisia ongelmia

tuotantomaisissa.⁷⁷ On mahdollista, että järjestelmissä on keskitytty vaatimustenmukaisuuden varmistamiseen ilman, että samalla on määritelty ja seurattu toimenpiteiden pitkän aikavälin vaikuttavuutta.

Vaikuttavuuden seurantaan on herätty myös joissain vastuullisuusjärjestelmissä, ja esimerkiksi ISEAL Alliance on laatinut Impact Code -ohjeiston järjestelmien vaikuttavuuden arviointiin. Ohjeisto koostuu vaikuttavuuden seurantaan liittyvistä parhaista käytännöistä, joita ISEAL Alliancen täysjäsenten on noudatettava omassa toiminnassaan. Ohjeisto velvoittaa järjestelmät määrittelemään toiminnalleen pitkän aikavälin tavoitteet, toimintastrategiat niiden saavuttamiseksi ja indikaattorit toiminnan vaikuttavuuden mittaamiseksi. Lisäksi vastuullisuusjärjestelmien on kerättävä systemaattisesti dataa sekä analysoitava ja raportoitava toimintansa vaikutuksista säännöllisesti.⁷⁸

Finnwatchin vertailutaulukossa selvitetään seuraavtko järjestelmät ylipäättään oman toimintansa vaikuttavuutta, ja onko vaikuttavuudelle asetettu julkisia indikaattoreita. Lisäksi tarkastellaan, miten auditoinneissa havaittuja puutteita pyritään korjaamaan yksittäisten tilojen tai tuotantolaitosten tasolla.

2.6 VERTAILUN YHTEENVETO

Sertifiointi- ja auditointijärjestelmien antamien vastausten perusteella niiden toiminta on arvioitu yksinkertaisella värikoodistolla. Punaisella värillä on merkitty kohdat, joissa järjestelmässä on selkeitä puutteita, kun taas vihreällä merkityt kohdat edustavat parhaita olemassa olevia käytäntöjä. Keltaisella on merkitty kohdat, joissa järjestelmä on tehnyt toimenpiteitä, mutta joissa sen on vielä syytä kehittää toimintaansa. Tarkemmat

77 SPERI, 2016, *Ethical Audits and the Supply Chains of Global Corporations*, saatavilla osoitteessa: <http://speri.dept.shef.ac.uk/wp-content/uploads/2016/01/Global-Brief-1-Ethical-Audits-and-the-Supply-Chains-of-Global-Corporations.pdf>

78 ISEAL Alliance, 2014, *Code of Good Practice for Assessing the Impacts of Social and Environmental Standards (Impacts Code)*, saatavilla osoitteessa <http://www.isealalliance.org/sites/default/files/ISEAL%20Impacts%20Code%20v2%20Dec%202014.pdf>. Ks. myös luku 5.2.

arviointikriteerit värikoodien takana on esitetty raportin liitteessä 1.

Koska eri osa-alueita ei voida yhteismitallistaa, on arviointi tehty kaikilla osa-alueilla erikseen.

Parhaiten vertailussa pärjasi Reilu kauppa, joka suoriutui ylivoimaisesti kriteerien kattavuutta ja laatua koskevassa osa-alueessa. Reilu kauppa jakoi ensimmäistä sijaa myös järjestelmän vaikuttavuutta sekä kuluttajaviestintää koskevissa kohdissa ja tuli vertailussa toiseksi järjestelmän riippumattomuutta ja laatua koskevassa osiossa. Eniten Reilun kaupan tulisi kehittää järjestelmän läpinäkyvyyttä, jota koskevassa osiossa se sijoittui vain kymmenen parhaan joukkoon.

Huonoimmin vertailussa pärjasi mehuteollisuuden laatu- ja vastuullisuusjärjestelmä SGF, joka kuului huonoimpiin järjestelmiin kolmella eri osa-alueella. SGF sijoittui keskikastiin vain järjestelmien läpinäkyvyyttä tarkastelevassa osiossa. SGF kertoi päivittävänsä parhailaan auditointijärjestelmäänsä ja tämän työn yhteydessä sen tulisi kehittää huomattavasti kriteerejään sekä niiden valvontaa. Nykyisessä muodossaan sitä ei voida pitää uskotavana sosiaalisen vastuullisuuden valvontaa suorittavana järjestelmänä.

Silmiin pistävää vertailussa on, että Reilua kauppaa lukuunottamatta kaikki muut järjestelmät pärjäsivät erittäin huonosti tai melko huonosti kriteerien kattavuutta ja laatua koskevassa osiossa. Tämä vahvistaa jo useiden tutkijoiden esittämää käsitystä siitä, että auditointi- ja sertifiointijärjestelmät ovat heikkoja varmentamaan työelämän oikeuksia pitkällä aikavälillä kehittäviä prosessuaalisia oikeuksia, kuten ammatillista järjestäytymistä ja kollektiivisista neuvotteluista seuraavaa elämiseen riittävää palkkaa. Työolojen pitkän aikavälin kehittämiseen liittyvät kysymykset näkyvät myös järjestelmän vaikuttavuutta koskevassa osiossa, jossa vain neljä auditointi- ja sertifiointijärjestelmää suoriutui hyvin.

Sertifiointi- ja auditointijärjestelmien vertailutaulukko

Better Cotton Initiative BCI 	Business Social Compliance Initiative BSCI 	Fair Labor Association FLA 	Fair Wear Foundation FWF 	Forest Stewardship Council FSC 	Global Coffee Platform 	ICTI CARE Process 	ISCC
---	--	--	--	--	--	---	--

Valvontajärjestelmien riippumattomuus

Kuka omistaa auditointijärjestelmän/sertifioinnin?

<p>Better Cotton Initiative. Jäseniä ovat mm. vähittäiskauppa ja brändit (46), alihankkijat ja valmistajat (595), kumppanit (9), kansalaisjärjestöt (26) ja tuottajien etujärjestöt (30). Kumppanuusjäseniä lukuunottamatta kaikilla muilla jäsenkategorioilla on yhtäläinen määrä paikkoja ja siten myös yhtäläinen äänioikeus neuvostossa. Kumppanuusjäsenillä on kuitenkin äänioikeus vuosikokouksessa.</p>	<p>Yritysten etujärjestö Foreign Trade Association (FTA). BSCI:llä on 1 714 jäsenyritystä.</p>	<p>Fair Labor Association (FLA). FLA:n jäseniä ovat yritykset (47) ja yliopistot (noin 200). FLA:n hallituksessa ovat edustettuina yritykset, yliopistot ja kansalaisjärjestöt, joilla kullakin on hallituksessa kuusi edustajaa.</p>	<p>Fair Wear Foundation (FWF). FWF:n jäsenet (80) ovat brändejä, jotka valmistuttavat tuotteita omalla tuotemerkillään. FWF hallituksessa on edustettuina sen keskeiset sidosryhmät – liike-elämän etujärjestöt, ammattiyhdistykset ja kansalaisjärjestöt. Hallitusta johtaa itsenäinen puheenjohtaja.</p>	<p>Forest Stewardship Council International (FSC). FSC:n jäsenyys on avoin yrityksille, yhteisöille ja yksityishenkilöille. Jäsenet (853) liittyvät yhteen FSC:n kolmesta kamarista: taloudelliseen, sosiaaliseen tai ympäristökamarisiin. Päätöksenteossa jokaisella kamarilla on kolmasosa kokonaisäänistä, riippumatta siitä, kuinka monta jäsentä kamarin kuuluu. FSC:n kansallisten toimijoiden jäsenrakenne noudattelee FSC Internationalin rakennetta.</p>	<p>Global Coffee Platform. 4C Association for a Better Coffee World jakautui maaliskuussa 2016 standardin omistamaan Global Coffee Platform:in sekä verifiointista vastaavaan Coffee Assurance Services:iin.</p>	<p>ICTI CARE Foundation. Hallituksen yksityishenkilöistä koostuvilla jäsenillä (listattu ICTI CARE:n verkkosivuilla) on yhtäläinen äänioikeus vuosikokouksessa.</p>	<p>ISCC Association (ISCC e.V.). ISCC Associationilla on tällä hetkellä 83 jäsentä. Jäsenistöön kuuluu mm. kansalaisjärjestöjä, tutkimuslaitoksia sekä valtiollisia organisaatioita (18), yrityksiä (55) sekä yksityishenkilöitä (10).</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

Ovatko ammattiliitot järjestelmän päättävissä elimissä?

Eivät	Eivät	Eivät	Ovat	Ovat, ks. yllä. Maaliskuussa 2016 noin 16 ammattiyhdistystä oli FSC Internationalin jäseniä.	Ovat	Eivät	Eivät
-------	-------	-------	------	--	------	-------	-------

Mistä järjestelmän rahoitus tulee?

<p>Jäsenmaksut, tapahtuma- ja koulutusmaksut, instituutioiden myöntämät apurahat, tiedonhallintamaksut, jäljittelevyys palvelut (vuonna 2014). Lisäksi brändit ja vähittäiskaupan toimijat kontribuovat BCI Growth and Innovation -rahastoon sen perusteella, miten paljon ne käyttävät Better Cotton -puuvillaa. Kansainväliset lahjoittajat ja valtiolliset tahot kutsutaan lahjoittamaan vastaava määrä.</p>	<p>Jäsenmaksut ja auditointimaksut</p>	<p>Jäsenmaksut, valtiolliset apurahat, säätiöt, auditointimaksut (silloin kun auditointeja tekevät FLA:n auditointijat)</p>	<p>Jäsenmaksut, valtiolliset apurahat, kansainvälisten järjestöjen (EU, YK) apurahat, ammattiliitot auditointimaksut (silloin kun auditointi tekee FWF:n auditointijat)</p>	<p>Jäsenmaksut, lisenssimaksut, sertifiointimaksut, yritysten tuki, säätiöt</p>	<p>Global Coffee Platform: jäsenmaksut Coffee Assurance Services: palvelumaksut</p>	<p>Jäsenmaksut (ostoyritykset), sertifiointimaksut, yritysten lahjoitukset, kontribuutiot ohjelmaan osallistuvilta tehtailta, lahjoitukset, ICTI CARE Foundationin Asia Limitedin ICTI CARE Foundationille maksamat rojalit, jotka kattavat hallituksen kulut sekä viestintä- ja strategiatyön kustannukset.</p>	<p>Jäsenmaksut, lisenssimaksut, ISCC-järjestelmän käyttömaksut</p>
---	--	---	---	---	---	--	--

Kuka kriteeristön täyttymistä koskevaa valvontaa suorittaa?

<p>Valvonnan kolme tasoa 1) vuosittainen itsearviointi, 2) toisen osapuolen suorittama valvonta (BCI:n tai sen partnereiden toimeenpanemana) ja 3) kolmannen osapuolen suorittama verifiointi. Toisen ja kolmannen osapuolen suorittama valvonta tehdään satunnaisotannan ja riskianalyyysien perusteella.</p>	<p>Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat</p>	<p>Jäsenyritykset valvovat tuotantolaitoksia, FLA valvoo jäsenyrityksiä</p>	<p>Jäsenyritykset valvovat tuotantolaitoksia, FWF valvoo jäsenyrityksiä</p>	<p>Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat</p>	<p>Tuottajien hallintayksiköt toimittavat Coffee Assurance Services:ille vuosittaisen itsearvioinnin, joka verifioidaan kolmannen osapuolen palveluntarjoajien toimesta kolmen vuoden välein.</p>	<p>Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat</p>	<p>Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat</p>
--	--	---	---	--	---	--	--

ProTerra 	Reilu kauppa 	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO 	Round Table on Responsible Soy RTRS 	SA8000 	SGF 	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA 	UTZ
---	--	---	---	--	--	--	---

ProTerra Foundation. ProTerra Foundationin jäsenet ovat soijan arvoketjun sidosryhmiä: tuottajia (19 %), teollisuuden edustajia ja välittäjiä (62 %), ja kansalaisjärjestöjä (19 %).	Fairtrade International. Fairtrade Internationalin jäseniä ovat kansalliset Reilun kaupan yhdistykset (23) sekä tuottajayhteisöt (3). Kummallakin ryhmällä on 50 % äänioikeus päätöksenteossa.	Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO). RSPO:n jäsenet ovat mm. palmuöljyn tuottajia (148), jalostajia tai välittäjiä (431), kulutustavaroiden valmistajia (585), vähittäiskauppiaita (62), pankkeja/sijoittajia (15) ja ympäristö- ja yhteiskunnallisia kansalaisjärjestöjä (45).	Round Table on Responsible Soy Association. Sen jäsenet ovat soijan arvoketjuun kuuluvia sidosryhmiä: tuottajia (31), teollisuuden edustajia, välittäjiä ja rahoittajia (105) ja kansalaisjärjestöjä (22).	Standardin omistaa Social Accountability International (SAI). SAI:lla ei ole jäsenjärjestöjä. Korkein päätävävalta on SAI:n hallituksen jäsenillä (11 hlöä). Sidosryhmien edustajista koostuva neuvonantava elin (Advisory Board) vastaa SA8000 -standardin laamisesta ja tulkinnasta (20 hlöä, jotka edustavat yrityksiä, kansalaisjärjestöjä, ammattiyhdistyksiä ja akateemikkoja).	Mehuteollisuuden etujärjestö SGF International e.v. SGF:n jäsenet ovat kauppayhdistyksiä, vähittäiskauppiaita ja yrityksiä (599 jäsentä).	Sustainable Agriculture Network (SAN) ja Rainforest Alliance (RA). SAN:in jäsenet (10) ovat biodiversiteetin suojeleluun ja maatalouden kehittämiseen keskittyneitä kansalaisjärjestöjä. RA on SAN:in jäsen. RA:n jäsenyys on avoin kaikille; tällä hetkellä RA:lla on noin 35 000 jäsentä. RA:n ylin päättävä elin on sen hallitus.	UTZ Foundation. UTZ:in jäsenet ovat tuottajia ja arvoketjuun kuuluvia toimijoita (brändejä, jalostajia, välittäjiä, vähittäiskaupan edustajia). UTZ:in hallituksen jäsenet edustavat seuraavia sidosryhmiä: tuottajat, muut arvoketjuun kuuluvat kaupalliset toimijat, kansalaisyhteiskunta ja ammattiliitot. Hallituksessa em. tahot eivät kuitenkaan edusta sidosryhmiään vaan toimivat UTZ:in yleisen edun nimissä.
--	--	---	--	---	---	--	--

Eivät	Kyllä, kansallisten Reilun kaupan yhdistysten jäsenenä. Myös pysyvän Workers Rights Advisory Committeeen jäsenistä osa edustaa globaalia ammattiyhdistysliikettä. Komitea valvoo Reilun kaupan Hired Labour -strategian kehittämistä ja toimeenpanoa.	Eivät	Eivät	Kyllä. Ammattiyhdistykset ovat edustettuina neuvonantavassa elimessä, joka vastaa standardin päivittämisestä ja tulkinnasta.	Eivät	Eivät	Eivät (ks. yllä)
-------	---	-------	-------	--	-------	-------	------------------

Jäsenmaksut, lisenssimaksut, vastuullisuusmerkin käytöstä maksettavat maksut, sertifiointilinten maksamat koulutusmaksut. ProTerra ottaa vastaan myös valtiollisia apurahoja, yritysten tukia sekä säätiöiden lahjoituksia.	Jäsenmaksut, lisenssimaksut, sertifiointimaksut, valtiolliset apurahat, yritysten tuki, säätiöt, Euroopan komissio	Jäsenmaksut ja hankintaketjun toimijoiden maksamat kontribuutiot (1 USD per ostettu palmuöljyttonni).	Jäsenmaksut, lisenssimaksut, sertifiointimaksut, prosenttiosuus sertifioidun raaka-aineen myyntiarvosta, valtiolliset apurahat, yritysten tuki, säätiöt	Social Fingerprint -työkalusta perittävät maksut, auditointiryitysten maksamat rojalit, kurssimaksut	Jäsenmaksut, lisenssimaksut, valtion apurahat, säätiöt	SAN: prosenttiosuus sertifioidun raaka-aineen myyntiarvosta // RA: jäsenmaksut, sertifiointimaksut, prosenttiosuus sertifioidun raaka-aineen myyntiarvosta, valtiolliset apurahat, yritysten tuki, säätiöt	Jäsenmaksut (ei koske tuottajajäseniä), lisenssimaksut (ei koske tuottajajäseniä), prosenttiosuus sertifioidun raaka-aineen myyntiarvosta, valtiolliset apurahat, yritysten tuki, säätiöt
---	--	---	---	--	--	--	---

Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat	Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat	Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat	Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat	Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat	SGF sertifioi auditoinnin kohteena olevan yrityksen sitoumuksen sosiaalista vastuullisuutta koskevan standardin noudattamiseen. Sitoumus todennetaan kahden kontrollitekin perusteella (ei lapsityövoimaa; toimiva jätevesien käsittely). Auditotijat siis tarkistavat yhden sosiaalisen ja yhden ympäristöllisen kriteerin jokaisessa auditoinnissa. Muusta vaatimustenmukaisuudesta vastaa sertifioitava yritys itse.	Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat	Kolmannen osapuolen palveluntarjoajat
---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---	---------------------------------------	---------------------------------------

Better Cotton Initiative BCI	Business Social Compliance Initiative BSCI	Fair Labor Association FLA	Fair Wear Foundation FWF	Forest Stewardship Council FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE Process	ISCC
Tekeekö kolmas osapuoli päätöksen auditoitavan kohteen vaatimustenmukaisuudesta?							
Tuottajayksiköille – ei; isoille viijelytiloille – kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä	kyllä	Ei	Kyllä
Edellyttääkö järjestelmä auditoijien akkreditointia?							
Ei.	BSCI:llä on puitesopimus Social Accountability Accreditation Servicesin (SAAS) kanssa. Tällä hetkellä vain SAAS:in akkreditoimat auditoijat voivat suorittaa BSCI-auditointeja.	Ei.	Ei.	Kyllä. Akkreditoinnin suorittaa Accreditation Services International (ASI).	Global Coffee Platform käyttää proxy-akkreditointia.	Ei.	Kyllä. Akkreditoinnin suorittaa American National Standards Institute (ANSI). Lisäksi auditoituyritysten tulee olla kansallisen viranomaisen tai akkreditointielimen tunnustamia.
Jos järjestelmä ei edellytä auditoijien akkreditointia, mitä muita toimenpiteitä sillä on käytössä auditoitien laadun varmistamiseksi?							
Valitusmekanismi, asiakirjojen tarkasteluun perustuvat auditoinnit, varjoauditoinnit, rinnakkaisauditoinnit, koulutusohjelma sekä hyväksymisprosessi auditoijille, sisäinen ja ulkoinen laadunvalvontamekanismi	-	Valitusmekanismi, rinnakkaisauditoinnit	Valitusmekanismi, asiakirjojen tarkasteluun perustuvat auditoinnit, varjoauditoinnit, rinnakkaisauditoinnit, Brand Performance Check jäsenyritysten toimenpiteiden verifioimiseksi	-	Valitusmekanismi, asiakirjojen tarkasteluun perustuvat auditoinnit, varjoauditoinnit, ulkoinen valvontamekanismi	Valitusmekanismi, asiakirjojen tarkasteluun perustuvat auditoinnit, varjoauditoinnit, rinnakkaisauditoinnit, vuosittaiset kertauskurssit auditoijille, neljännesvuosittainen auditoituyritysten saavutusten arviointi	-
Rajotetaanko saman tahon tekemien peräkkäisten auditoitien määrää?							
Ei	Ei	Ei	Ei	Auditoituyritysten tulee kierrättää auditoijia niin, että yksikään auditoija ei suorita enemmän kuin kolme perättäistä auditointia per asiakas.	Ei	Ei	Ei
Kuinka kauan auditointi/sertifointi on voimassa?							
BCI-lisenssi on voimassa joko 1, 3 tai 5 vuotta riippuen siitä miten hyvin tavarantoimittaja on läpäissyt auditoinnin.	2 vuotta	-	3 vuotta per tehdas (jäsenyritysten toimenpiteitä seurataan vuosittain)	5 vuotta	3 vuotta	1 vuotta	Korkeintaan 1 vuoden
Teetetäänkö paikan päällä tehtäviä seuranta-auditointeja?							
Tuottajilta edellytetään vuosittaista itsearviointia ja kaikkien tuottajaryhmien kehittymistä seurataan toisen osapuolen toimesta.	Seuranta-auditointi tehdään 12 kuukauden sisään jos vaatimustenmukaisuus täyden auditoinnin aikana on alle tason A (erinomainen) tai tason B (hyvä).	FLA suorittaa rinnakkaisauditointeja viiteen prosenttiin jäsenyritysten hankintaketjuun kuuluvista alihankkijoista.	Ei	Kyllä	Ei. Kuitenkin jos vaatimustenmukaisuus on heikkoa tai auditoinnin aikana havaitaan 'punaisia' käytäntöjä seuranta-auditoinnit ovat mahdollisia. (4C -standardi on jaettu neljään osaan. Kriteerit on järjestetty osien alle, ja kategorisoitu punaisiin, keltaisiin ja vihreisiin niiden vastuullisuustason mukaan. Vihreä viittaa tavoiteltavaan tasoon, keltainen kertoo tarpeesta tehdä parannuksia. Punaiset toimitatavat tulee kitkeä. Auditoinnin tuloksen tulee olla keskiarvoltaan vähintään keltainen per standardin osa, jotta tuottajayksikkö läpäisee sen.)	Kyllä	Ei. Halutessaan auditoituyritykset voivat kuitenkin tehdä seuranta-auditointeja myös sertifointiauditointien välillä. ISCC tekee auditointeja osana ISCC Integrity -ohjelman toimeenpanoa.

ProTerra	Reilu kauppa	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO	Round Table on Responsible Soy RTRS	SA8000	SGF	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA	UTZ
Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
ProTerra käyttää proxy-akkreditointia.	Kyllä. DAKS, Saksan kansallinen akkreditointielin akkreditoi FLO-CERTIN	Kyllä. Akkreditoinnin suorittaa Accreditation Services International (ASI).	Kyllä. Akkreditointia suorittavat OAA (Argentinian National Accreditation Body), INMETRO (Brazilian National Institute of Metrology, Quality and Technology) ja OUA (Uruguayan National Accreditation Body).	Kyllä. Akkreditoinnin suorittaa Social Accountability Accreditation Services (SAAS).	Ei.	Kyllä. Akkreditoinnin suorittaa IOAS (International Organic Accreditation Service)	UTZ käyttää proxy-akkreditointia.
Valitusmekanismi	-	-	-	-	Valitusmekanismi, asiakirjojen tarkasteluun perustuvat auditoinnit, varjoauditoinnit, rinnakkaisauditoinnit	-	Valitusmekanismi, Certification Body Monitoring System johon kuuluu puolivuositainen arviointi seuraavien indikaattorien mukaisesti: raportointi, viestintä, toiminnan vaatimustenmukaisuus, auditoiden suoriutumisen ja kaikkien sertifiointielimien tekemien sertifiointipäätösten tarkistus.
Ei	Fairtrade International käyttää vain yhden sertifiointielimen, FLO-CERTin palveluja. FLO-CERTin auditoidut saavat tehdä korkeintaan kolme peräkkäistä auditointia per asiakas.	Ei. Kehitteillä on kuitenkin ohjeistus, jonka mukaan sama henkilö ei voi johtaa auditointia enempää kuin kolme kertaa peräkkäin.	Auditointiyriyksen tulee kierrättää auditointia niin, että yksikään auditointi ei suoriteta enemmän kuin kolme peräkkäistä auditointia per asiakas.	Auditointiyriyksen tulee kierrättää auditointia niin, että yksikään auditointi ei suoriteta enemmän kuin viisi auditointia per asiakas per sertifiointisykli.	Ei. SGF suunnittelee kuitenkin muuttavansa sääntöjään siten, että jatkossa auditointiyrietykset / auditoidut voisivat tehdä vain kolme peräkkäistä auditointia per asiakas.	Auditointiyriyksen tulee kierrättää auditointia kahden vuoden välein.	Auditointiyriyksen tulee kierrättää auditointia niin, että yksikään auditointi ei suoriteta enemmän kuin kolme peräkkäistä auditointia per asiakas.
2 vuotta	3 vuotta	5 vuotta	5 vuotta	3 vuotta	Sertifikaatti on voimassa 1,5 vuotta mutta sen saamiseksi auditointeja vaaditaan kerran vuodessa.	3 vuotta	1 vuotta
Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä. Ensimmäisen sertifiointisyklin aikana seuranta-auditointeja tehdään kuuden kuukauden välein. Vähintään yhden näistä auditoinneista tulee olla yllätysauditointi. Ennen uudelleensertifiointia auditoinnin kohteena olevat yritykset voivat pyytää, että auditointiyrietykset arvioivat niiden kelpoisuuden hakea harvempaa auditointiväliä.	Ei	Kyllä	Ei. Auditointiyriyksen tulee kuitenkin suorittaa tietty määrä lyhyellä varoitusajalla järjestettyjä auditointeja vuosittain. Näiden auditointien määrän tulee vastata vähintään 10 % auditointiyrietyksen edellisenä vuonna myöntämien UTZ-sertifikaattien määrästä.

Better Cotton Initiative BCI	Business Social Compliance Initiative BSCI	Fair Labor Association FLA	Fair Wear Foundation FWF	Forest Stewardship Council FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE Process	ISCC
------------------------------	--	----------------------------	--------------------------	--------------------------------	------------------------	-------------------	------

Onko seuranta-auditointien joukossa yllätysauditointeja?

Ei	BSCI:n sihteeristö järjestää vuosittain yllätysauditointeja. Edustava otos valitaan satunnaisesti joko BSCI:n sihteeristön omasta tai jäsenen aloitteesta. Tämän lisäksi BSCI:n jäsenet voivat milloin tahansa suorittaa BSCI-auditointeja lyhyellä varoitusaajalla tai täysin yllätyksenä.	Ei	-	Yllätysauditointeja ei vaadita, mutta auditointiyritykset voivat halutessaan tehdä niitä.	Kyllä	Kaikki auditoinnit ovat yllätysauditointeja	Ei. Yllätysauditointeja ei vaadita, mutta auditointiyritykset voivat halutessaan tehdä niitä osana riskien hallintaa.
----	---	----	---	---	-------	---	---

Kuuluuko auditointiprosessiin työntekijöiden haastatteluja? Toteutetaanko työntekijähaastatteluja on-site vai off-site?

Kyllä, kolmannen osapuolen suorittamaan verifiointiin sisältyy työntekijöiden on-site haastatteluja	Kyllä, auditointien tulee haastatella johtoa, erityisesti henkilöstöjohtajia ja työturvallisuudesta vastaavia johdon edustajia, työntekijöiden edustajia, sisäisiä auditointeja sekä työntekijöitä. Haastattelut voivat olla joko on-site tai off-site.	FLA:n auditointimetodologia, Sustainable Compliance Initiative, edellyttää työntekijöiden on- tai off-site-haastatteluja. FLA:n auditointit käytävät yhteistä metodologiaa mutta sen käyttäminen ei ole jäsenyrityksille pakollista.	FWF:n auditointimetodologia edellyttää työntekijöiden off-site-haastatteluja valmisteluvaiheessa sekä on-site haastatteluja tehdaskäynnin yhteydessä. FWF:n auditointit käytävät yhteistä metodologiaa. Jäsenyrityksille yhteisen metodologian ja FWF:n auditointien käyttäminen on suositus mutta ei vaatimus – tämän taustalla on pyrkimys vähentää päällekkäisiä auditointeja.	Kyllä, on- tai off-site mutta sellaisissa olosuhteissa, jotka mahdollistavat luottamuksellisuuden ja anonymiteetin.	Kyllä, on- tai off-site mutta sellaisissa olosuhteissa, jotka mahdollistavat luottamuksellisuuden ja anonymiteetin.	Kyllä, on-site	Kyllä, on-site
---	---	--	---	---	---	----------------	----------------

Järjestelmien läpinäkyvyys

Ovatko järjestelmän kriteerit julkisia?

Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Onko auditointien teknisiä vaatimuksia koskeva implementointimanuaali julkinen?

Kyllä	Kyllä	Ei	FWF:n auditointimetodologia on julkinen mutta jäsenyritysten ei ole pakko käyttää sitä (ks. yllä)	Kyllä	Kyllä	Lyhyt versio on julkinen, koko manuaali (ICTI CARE Process Audit Protocol Handbook) täytyy ostaa paikallisen leluhdistyksen kautta. ICTI CAREn mukaan koko manuaali on lähitulevaisuudessa tulossa ilmaiseksi verkkoon.	Kyllä
-------	-------	----	---	-------	-------	---	-------

Onko kriteerien tulkinnan sisältävä auditoinnin implementointimanuaali julkinen?

Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä (FWF:n auditointimetodologia, ks. yllä). Lisäksi auditointia kannustetaan käyttämään olemassaolevaa aihekohtaista ohjeistusta.	Kyllä	Kyllä	Lyhyt versio on julkinen, koko manuaali (ICTI CARE Process Audit Protocol Handbook) täytyy ostaa paikallisen leluhdistyksen kautta. ICTI CAREn mukaan koko manuaali on lähitulevaisuudessa tulossa ilmaiseksi verkkoon.	Kyllä. Osa verifiointinettelyitä koskevasta tiedosta on kuitenkin saatavilla vain auditointiyrityksille ja järjestelmän rekisteröityneille käyttäjille.
-------	-------	-------	--	-------	-------	---	---

Ovatko auditointiraportit tai auditointien tulokset julkisia?

Ei	Ei	Kyllä	Ei (vain jäsenyrityksiä koskevien Brand Performance Check:ien raportit ovat julkisia)	Kyllä	Ei	Ei	Ei. Auditointiraporttien julkaisu perustuu vapaaehtoisuuteen. Tällä hetkellä noin 20 prosenttia raporteista on julkisia.
----	----	-------	---	-------	----	----	--

ProTerra	Reilu kauppa	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO	Round Table on Responsible Soy RTRS	SA8000	SGF	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA	UTZ
Ei	FLOCERT sisällyttää keskitettyjä ja riskeihin perustuvia auditointeja sertifiointisykliin. 4 % kaikista auditoinneista on yllätysauditointeja.	Ei	Se on mahdollista.	Auditointiyhtyritysten tulee suorittaa vähintään yksi yllätysauditointi per tehdas kolmivuotisen sertifiointisyklin aikana. Yllätysauditointeja voidaan suorittaa tarvittaessa enemmän esim. korkean riskin maissa tai valitusten pohjalta.	Yllätysauditointeja tehdään satunnaisotannalla joka vuosi.	Ei. Sertifiointielinten tulee kuitenkin suorittaa tietty määrä yllätysauditointeja vuodessa. Yllätysauditointien määrän tulee vastata 2 % kaikista sertifiointielinten edellisenä vuonna myöntämien SAN/RA -sertifikaattien määrästä.	(ks. yllä)
Kyllä, on-site	Kyllä, on- tai off-site mutta sellaisissa olosuhteissa, jotka mahdollistavat luottamuksellisuuden ja anonymiteetin.	Kyllä, suurin osa työntekijähaastattelusta tehdään on-site.	Kyllä, on- tai off-site	Kyllä. Työntekijähaastattelut voidaan tehdä joko on- tai off-site.	Ei	Kyllä, on- tai off-site mutta kuitenkin niin, että työnantajan edustajat eivät ole paikalla.	Kyllä, on-site
Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Kyllä. Lisäksi akkreditoituidut auditoijat määrittelevät itse käyttämänsä protokollan, jolla vaatimustenmukaisuutta arvoidaan paikalliset olosuhteet ja lait huomioiden.	Kyllä
Ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä, tiivistelmät tuloksista ovat julkisia.	Ei

Better Cotton Initiative BCI	Business Social Compliance Initiative BSCI	Fair Labor Association FLA	Fair Wear Foundation FWF	Forest Stewardship Council FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE Process	ISCC
------------------------------	--	----------------------------	--------------------------	--------------------------------	------------------------	-------------------	------

Ovatko tiedot auditoinnin läpäisystä yrityksistä/tuottajista julkisia?

Ei	Ei	Arvioinnissa ei ole kyse läpäisystä, mahdolliset tarvittavat korjaavat toimenpiteet kirjataan julkiseen auditointiraporttiin.	Ei	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
----	----	---	----	-------	-------	-------	-------

Julkaiseeko järjestelmä vuosittain numeerista tietoa siitä moniko auditoinnin kohteena ollut yritys/tuottaja on läpäissyt ja ei-läpäissyt auditoinnit?

Osa tiedosta on saatavilla. Esimerkiksi vuosittaisessa sadonkorjuuraportissa todetaan seuraavaa: "Vuonna 2014 BCI yhteistyökumppanit työskentelivät Intiassa 284 058 viljelijän kanssa. Viljelijät oli organisoitu 96 tuottajajaksikkoon. 269 511 viljelijälle myönnettiin Better Cotton -lisenssi."	Ei	(ks. yllä)	Ei	Ei	Ei	Tieto on olemassa ja saatavilla pyydettyä. Se tullaan myös julkaisemaan vuoden 2015 kattavassa vuosiraportissa.	Ei
--	----	------------	----	----	----	---	----

Onko auditioille selkeät ohjeet siitä miten heidän tulee toimia jos he havaitsevat auditointivierailun aikana rikokseen viittaavaa toimintaa? Ilmoitetaanko tällaisesta?

Ei	BSCI:llä on Zero Tolerance -protokolla, jota seurataan jos auditoinnin aikana löydetään vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Protokollan mukaan BSCI:n jäsenet voivat päättää lähettävätkö ne tutkimuspyynnön paikallisille työviranomaisille.	FLA:llä on käytössä ei-julkinen Immediate Action Procedures, jossa auditiojia ohjeistetaan raporttoimaan erittäin vakavista löydöksistä, mukaanlukien rikoksiin viittaava toiminta, 24 tunnin sisään tehdasvierailun jälkeen. Löydöksiä luonteesta riippuen FLA joko raportoi niistä brändille tai paikallisille viranomaisille.	Ei, mahdollinen rikoksiin viittaava toiminta käsitellään ensisijaisesti ko. tehtaan kanssa.	Ei	Ei	Auditioijat ovat saaneet koulutusta siihen, miten raportoida rikokseen viittaavasta toiminnasta. Auditioijien tulee raportoida kirjallisesti ICTI CARE:lle kahden tunnin sisällä havainnosta. Sen jälkeen ICTI CARE hoitaa raportoinnin paikallisille viranomaisille.	Jos auditioijat havaitsevat räikeitä poikkeamia, ne täytyy ilmoittaa kansallisille tai alueellisille viranomaisille ja ISCC:lle.
----	---	--	---	----	----	---	--

Kriteerien kattavuus ja laatu

Edellytetäänkö auditointien kohteena olevilta yrityksiltä omaa, niiden arvoketjuun suuntautuvaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta? Kysymys ei koske

-	Ei	Ei	Ei	-	-	Ei	-
---	----	----	----	---	---	----	---

Suosittelkeko tai edellyttääkö järjestelmä auditointeja/sertifiointeja käyttäviltä yrityksiltä vastuullisia ostokäytäntöjä (esimerkiksi pidempiä ostosopimuksia, erilaisia

Ei	Ei	FLA:n jäsenyritysten tulee saattaa 100 % hankintaketjuunsa soveltuvista alihankkijoista sisäisen monitoroinnin piiriin yritysten oltua FLA:n jäseniä kaksi tai kolme vuotta. FLA myös edellyttää että sen jäsenyritykset mukauttavat ostokäytäntöjään esimerkiksi siten, että niiden hankintaosasto tekee yhteistyötä tavarantoimittajien kanssa negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi, työntekijöiden toimintaa suunnittelu- ja ostokäytäntöjen negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi seurataan ja vastuullisille tuottajille tarjotaan kannustimia.	FWF:n jäsenyrityksiä kannustetaan tuomaan 100 % (tuotannon arvon mukaan) hankintaketjuistaan yritysten itsensä suorittaman valvonnan piiriin sinä aikana kun ne ovat olleet kolme vuotta FWF:n jäseniä. FWF myös edellyttää, että jäsenyritykset mukauttavat ostokäytäntöjään vastuullisemmiksi (esim. kaikkia uusia tuotantolaitoksia koskeva huolellisuusvelvoite ennen tilausten tekemistä, tuotannon suunnittelu siten, että se mahdollistaa kohtuulliset työajat, hinnoittelu, joka mahdollistaa vähintään lakisääteiset minimipalkat).	Ei	Jäsenet sitoutuvat kasvattamaan verifioidun tai muiden sertifiointijärjestelmien mukaisesti (UTZ, RA, Reilu kauppa) tuotetun kahvin osuutta sekä kehittämään pitkiä kauppasuhteita tuottajajaksikkojen kanssa.	Kyllä, jos yritys haluaa, että se tunnustetaan ICTI CARE Committed Brandiksi, sen tulee alaikirjoittaa hankintasitoumus. Sitoumusta tullaan vahvistamaan vuoden 2016 aikana.	Ei
----	----	---	--	----	--	--	----

ProTerra	Reilu kauppa	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO	Round Table on Responsible Soy RTRS	SA8000	SGF	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA	UTZ
Ei	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei, vain jäsenillä on pääsy tietokantaan sertifioituista yrityksistä.	Kyllä	Kyllä
Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä, vuosiraportissa.	Ei	Ei
toiminnasta aina viranomaisille?							
Auditoijat raportoivat mahdollisista rikoksista sertifiointielimille, jotka päättävät jatkotoimenpiteistä.	Löydökset raportoidaan aina sertifiointielimelle, joka tekee päätöksen mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Löydöksi- en luonteesta riippuen ne saattavat johtaa joko yhteistyöhön muiden organisaatioiden kanssa tai ne raportoidaan viranomaisille.	Ei	Ei	Vain vakavissa rikoslain rikkomuksissa auditoijien tulee raportoida viranomaisille. Tällaisia ovat esimerkiksi tapaukset, joissa työntekijät ovat välittömässä vaarassa tai joissa tava- taan pakkotyötä tai fy- sistä hyväksikäyttöä.	Sellaisissa tapauksis- sa, joissa poikkeamat ovat vakavia SGF:n kor- jaavien toimenpiteiden manuaali mahdollistaa tiedon luovuttamisen viranomaisille, virallisen EU:n rikkomusmenet- telyn aloittamisen tai oikeuskeinojen käytön tuottajaa vastaan.	Ei	Ei
alkutuotantoa.							
-	-	-	-	Kyllä. Standardiin sisäl- tyy vaatimus siitä, että auditoinnin kohteena olevat yritykset tuovat osan arvoketjustaan huolellisuusveloit- teensa piiriin. Veloit- teen toimeenpano ar- vioidaan auditointien aikana.	Ei. SGF/IRMA Code of Conduct kuitenkin edellyttää, että IRMA -sertifioidut tuottajat välittävät sosiaaliset standardit hedelmien toimittajille sekä pak- kaamoille. Prosessia ol- laan päivittämässä.	-	-
takuuhintamekanismeja tai sertifioitujen/auditoitujen raaka-aineiden käytön lisäämistä)?							
Ei (kehitteillä)	Kyllä, ostajayritysten tulee maksaa tuottajille vähintään minimihinta ja kiinteä Reilun kau- pan -lisä, kommuni- koitava hankintasuun- nitelmat etukäteen ja sitouduttava olemaan käyttämättä haitallisia ostokäytäntöjä (unfair trading practices). Raa- ka-aineen ensimmäisen portaan ostajien tulee maksaa tuottajille etu- käteen, ks. erillinen Tra- der Standard.	Kun RSPO:hon liittyviä vastuullisuusväittä- miä esitetään valmiissa tuotteissa ja tuotteissa on myös ei-sertifioitua palmuöljyä (max 5 %), täytyy sertifioimatto- man palmuöljyn käyttö perustella. Lisäksi tulee laatia toimintasuunni- telma siirtymisestä 100 % sertifioitun palmuöl- jyn käyttöön.	RTRS:n jäsenien tulee raportoida tehdyistä sekä tulevalle vuodelle suunnitelluista ja pitkän aikavälin toimenpiteis- tä RTRS -sertifioitun soijan tuottamiseksi tai ostamiseksi.	Ei	Ei. Järjestelmää ollaan päivittämässä.	Ei	Ei

Better Cotton Initiative BCI	Business Social Compliance Initiative BSCI	Fair Labor Association FLA	Fair Wear Foundation FWF	Forest Stewardship Council FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE Process	ISCC
Edistetäänkö järjestäytymisvapautta aktiivisesti?							
Kyllä, työnantajan pitäisi turvata tarvittavat fasilitteetit työntekijöiden edustajille.	Ei. BSCI kuitenkin kannustaa työntekijöitä käyttämään olemassaolevia valitusmekanismeja.	Työntekijöitä on informoitava FLA:n Workplace Code of Conductista ja se on oltava nähtävillä työpaikoilla paikallisilla kielillä.	Code of Labour Practices Worker Information Sheet tulee olla julkisesti näkyvillä kielillä, joita työntekijät ymmärtävät. Jos työntekijöille annetaan työntekijöiden oikeuksiin liittyvää koulutusta heille tulee maksaa palkkaa koulutuksen ajalta.	Työolojen on oltava Kansainvälisen työjärjestön perussopimusten mukaisia, mukaanlukien sopimus ammatillisen järjestäytymisvapauden ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelusta sekä järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden periaatteiden soveltamisesta.	Ei (punainen: järjestöjä on mutta niitä ei hyväksytä neuvottelukumppaneiksi; keltainen: oikeus perustaa, kuulua tai tulla valitsemansa, itsenäisen järjestön edustamaksi on olemassa; vihreä: tarvittavat resurssit, tieto ja institutionaaliset rakenteet ovat olemassa työntekijöiden ja viljelijöiden järjestäytymisasteen parantamiseksi)	Kyllä, kaikille tehdään työntekijöille jaetaan CARE-kortti, jossa määritään järjestäytymisvapaus. Vuosittain jaetaan yli 600 000 korttia.	Se, että työnantaja tukee tai ei ainakaan estä työntekijöitä muodostamasta tehokkaasti toimivia työntekijäkomiteoita tulee todentaa työntekijähaastatteluiden kautta. Ammattiyhdistysten jäsenten tulee voida hoitaa ammattiyhdistystoimintaa liittyvät tehtävänsä vähintään normaalien työaikojen ulkopuolella.
Edellytetäänkö elämiseen riittävää palkkaa? Jos kyllä, miten kriteeriä implementoidaan?							
Ei	Ei. BSCI kuitenkin tarjoaa tehtaille työkaluja elämiseen riittävän palkan laskemiseksi.	FLA edellyttää, että yritykset voivat osoittaa työntekijöiden palkan riittävän turvaamaan työntekijöiden perustarpeet ja pienimuotoisen säästämisen. Helmikuussa 2015 FLA hyväksyi erityisen ohjeistuksen jäsenyrityksille tämän vaatimuksen toimeenpanemiseksi. Ohjeistus ei sisällä varsinaisia palkkalukuja, mutta sen tarkoitus on auttaa jäseniä saavuttamaan haluttu palkkataso. Jäsenyrityksiltä edellytetään ohjeistuksen toimeenpanoa vuoteen 2018 mennessä.	Palkan ja etujen tulee olla vähintään lakisäänteisen tai työehtosopimuksissa määritellyn minimitason mukaisia. Käyttämällä FWF:n Palkka tikapuuta, sidosryhmät voivat arvioida palkkatason ja elämiseen riittävän palkan eroa. Elämiseen riittävä palkka perustuu paikallisten ammattiyhdistysten, kansalaisjärjestöjen, työntekijäjärjestöjen, liike-elämän etujärjestöjen, valtiollisten toimijoiden ja muiden tahojen esittämiin arvoihin. FWF suosittelee että palkkatasoa nostetaan ajan myötä niin, että saavutetaan elämiseen riittävä palkkataso.	Palkkojen tulee olla teollisuuden alan standardisoitujen tai muuten alakohtaisesti sovitujen palkkojen mukaisia, tai elämiseen riittävän palkan mukaisia jos elämiseen riittävä palkkataso on korkeampi kuin minimipalkka. FSC on mukana Global Living Wage Coalitionissa joka laatii elämiseen riittävän palkan laskelmat.	Ei (punainen: maksetut palkat ovat alittavat kansallisen minimipalkan tai sektorikohtaisissa sopimuksissa määritellyn palkkatason; keltainen: maksetut palkat vastaavat minimipalkkaa tai sektorikohtaisia sopimuksia; vihreä: maksetut palkat riittävät elämiseen tai ovat ylittävät minimipalkka- tai sektorikohtaisen palkkatason).	Ei	Kyllä. ISCC ei tarjoa mallia elämiseen riittävän palkan laskemiseksi. Sen sijaan audittoijien tulee arvioida ja analysoida riittävä taso tapauskohtaisesti.
Mukautetaanko kriteereitä / auditointeja kunkin riskimaan erityiskysymyksiin?							
Ei	Ei	Kun tehtaita valitaan rinnakkaisauditointeihin, FLA painottaa riskejä paikallisen työntekijöiden oikeuksien tason perusteella. Tästä johtuen tehtaat korkean riskin maissa (esim. Bangladesh, Kiina) ovat otannassa ylliedustettuina.	FWF julkaisee maakohittaisia tutkimuksia, jotka auttavat kohdentamaan huomiota olennaisiin tekijöihin ko. maissa. FWF julkaisee myös aihekohtaisia ohjeistusta, jota voidaan käyttää yhdessä maakohtaisen ohjeistuksen kanssa.	Kyllä, kansalliset standardit kehitetään FSC:n standardin asettamisprosessin mukaisesti, ja ne hyväksytään FSC Internationalin toimesta. Tällä hetkellä kansallisia standardeja käytetään 34 maassa ja 20 maassa on käytössä väliaikaiset kansalliset kriteerit (sertifioitua tuotantoa on tällä hetkellä 81 maassa),	Ei	Kyllä, maakohtainen ohjeistus on käytössä esim. Intiassa.	Kyllä. ISCC EU -standardi sisältää maakohtaisia ominaisuuksia, jotka ovat keskeisiä riskien hallinnan kannalta.

ProTerra	Reilu kauppa	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO	Round Table on Responsible Soy RTRS	SA8000	SGF	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA	UTZ
Sertifioitujen tuottajien tulee pystyä todistamaan, että ne kunnioittavat järjestämisvapautta ja että työntekijöitä on koulutettu työntekijöiden oikeuksista, mukaanlukien järjestämisvapaus.	Hired Labour -standardi edellyttää, että työntekijöiden järjestäytymisvapauden tunnustava julistus tulee olla näkyvillä kielillä, joita työntekijät ymmärtävät. Järjestelmä edellyttää, että työntekijöiden tulee olla demokraattisesti järjestäytyneitä siten, että he voivat neuvotella työnantajan kanssa työehdoista. Tapauksissa, joissa sektorille ei ole olemassa työehtosopimusta, yrityksen tulee proaktiivisesti hakeutua neuvottelemaan työehdoista työntekijöiden vaaleilla valittujen edustajien kanssa. Ks. myös erillinen Freedom of Association -protokolla.	Kyllä. Työnantajan on julkaistava lausunto, joka tunnustaa järjestäytymisvapauden ja sen on oltava saatavilla paikallisilla kielillä.	Työntekijöitä informoidaan heidän oikeudestaan järjestäytyä työntekijöiden oikeuksia käsittelevän koulutuksen kautta.	Kyllä. Sertifioitujen yritysten tulee pystyä osoittamaan, että ne ovat aktiivisesti kehittäneet ja toimeenpanneet toimenpiteitä, jotka ovat tarpeellisia sen takaamiseksi, että työntekijät voivat turvallisessa ympäristössä täysin vapaasti tehdä päätöksiä järjestäytymisestä. Selaisissa maissa, joissa ei ole mahdollista lainsäädännöllisistä rajoituksista johtuen perustaa itsenäisiä ammattiyhdistyksiä, työntekijöiden tulee antaa vapaasti valita omat edustajansa. Auditoinnin kohteena oleva yritys ei saa millään tavoin haitallisesti puuttua työntekijöiden järjestöjen perustamiseen, toimintaan tai hallintaan tai työehtosopimusneuvotteluihin.	Ei. Järjestelmää ollaan päivittämässä.	Viiljelytiloilla tulee julkisesti tunnustaa työntekijöiden oikeus järjestäytyä. Tilojen tulee aika ajoin tarjota työntekijöille mahdollisuus päättää vaihtoehtoisista tavoista järjestäytyä ja neuvotella työehdoista.	Työntekijöitä tulee informoida järjestäytymisvapaudesta kirjallisesti tai 'yleisen tiedonkulun' kautta.
Ei	Mikäli palkkataso ei vastaa elämiseen riittävää palkkaa yrityksen tulee sitoutua korottamaan palkkoja elämiseen riittävän palkan tasolle. Palkkojen korotusasteesta ja aikataulusta tulee sopia yhdessä ammattiyhdistysten tai työntekijöiden edustajien kanssa. Reilu kauppa on mukana Global Living Wage Coalitionissa joka laatii elämiseen riittävän palkan laskelmat.	Kyllä, mutta kriteereitä ei toimeenpanna kaikissa maissa. Jotkut kansallisista tulkintaoppaista viittaavat ISEAL Alliancen määritelmään elämiseen riittävästä palkasta (esim. Honduras) ja toiset Kansainvälisen työjärjestön (ILO) määritelmään (esim. Guatemala).	Ei	Kyllä. SA8000:n malli elämiseen riittävän palkan laskemiseen on Guidance Document for SA8000 -dokumentissa. Lisäksi SAI on Global Living Wage Coalitionin jäsen.	Ei. Järjestelmää ollaan päivittämässä.	Vaatimus elämiseen riittävästä palkasta tulee sisällyttämään kesällä 2016 julkaistavaan päivitettyyn standardiin. SAN/RA on mukana Global Living Wage Coalitionissa, joka laatii elämiseen riittävän palkan laskelmat.	Työntekijöille tulee maksaa vähintään kansallista tai alueellista minimipalkkaa sen mukaan kumpi on korkeampi. Mikäli minimipalkka on alhaisempi kuin elämiseen riittävä palkka, tuottajia kannustetaan korottamaan palkkoja pitkällä aikavälillä. UTZ on mukana Global Living Wage Coalitionissa, joka laatii elämiseen riittävän palkan laskelmat.
Tällä hetkellä ei, koska noin 99 % sertifioidusta tuotannosta tulee Brasiliasta. Kriteerien mukauttamien kuuluu tulevaisuuden suunnitelmiin, kun ProTerra aloittaa sertifioimaan tuotantoa uusista maista.	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä. SAAS on kehittynyt erityisen prosessin, jonka perusteella valvontaprosessit voidaan kategorisoida maakohtaisen riskitason mukaan. Korkeamman riskin maissa tapahtuvaan toimintaan kohdennetaan enemmän valvontaa kuin matalan riskin maahan. Myös akkreditointikriteerit mukautetaan maakohtaisen riskitason mukaan.	Ei. Järjestelmää ollaan päivittämässä.	Kyllä	Kyllä (maakohtaista ohjeistusta päivitetään parhaillaan)

Better Cotton Initiative BCI	Business Social Compliance Initiative BSCI	Fair Labor Association FLA	Fair Wear Foundation FWF	Forest Stewardship Council FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE Process	ISCC
-------------------------------------	---	-----------------------------------	---------------------------------	---------------------------------------	-------------------------------	--------------------------	-------------

Raaka-aineiden jäljitettävyys ja kuluttajaviestintä

Onko järjestelmällä auditoitujen/sertifioitujen raaka-aineiden seuranta koskeva chain of custody -standardi?

Massabalanssi (sen noudattaminen on vapaaehtoista, mutta sen noudattamatta jättämisestä koituu seurauksia)	-	-	-	Massabalanssi, erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys	Massabalanssi (keltainen) , erilliskäsittely (vihreä) (ks. yllä)	-	Massabalanssi, erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys
--	---	---	---	--	--	---	--

Kuinka suuri osa raaka-aineista on oltava kriteerien mukaisia, jotta tuotteesta voidaan tehdä vastuullisuusväittämiä?

<p>BCI:n mukaan se ei tee tuotesertifiointia, eikä tuotteiden sisällöstä voida tehdä vastuullisuusväittämiä. BCI:llä on kuitenkin käytössä vastuullisuusmerkki, jota voidaan käyttää tuotteissa. Brändit ja vähittäiskaupan edustajat voivat käyttää vastuullisuusmerkkiä tiettyjen ehtojen täytyessä kommunikoidakseen toimenpiteistään vastuullisen puuvillan hankinnassa mutta eivät esittääkseen suoraan tuotteeseen liittyviä väittämiä.</p> <p>Käyttäkseen vastuullisuusmerkkiä tuotteissa yrityksen pitää ostaa mikä tahansa määrä standardin mukaisesti tuotettua puuvillaa, ja sen pitää pystyä todistamaan tämä Better Cotton Traceriin kirjattujen tilausten perusteella, sekä sitoutua lisäämään ostamansa sertifioitua puuvillan määrä 5 % vuodessa, niin että se määritellyn ajan sisällä saavuttaa sellaisen tason, että tietty määrä sen kaikkia puuvilla hankinnoista on sertifioitua. Tavoiteltu kokonaismäärä tulee julkaista yrityksen verkkosivuilla.</p>	-	-	Brändit, jotka monitoroivat noin 90 % hankintaketjustaan FWF:n vaatimusten mukaisesti ja jotka ovat saavuttaneet vähintään arvosanan 75 Brand Performance Checkissä voivat käyttää FWF logoa valmiissa tuotteissa.	Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine: 100 % tuotteesta on oltava sertifioitua. Kun tuotteessa on useampi raaka-aine: 70 % tulee olla sertifioitua ja 30 % tulee olla tiettyjen kriteerien mukaisesti kontrolloitua raaka-ainetta (tällöin tuote merkitään FSC MIX).	-	-	100 % vastuullisuusväittämän kohteena olevasta raaka-aineesta tulee olla ISCC-sertifioitu.
--	---	---	--	---	---	---	--

ProTerra	Reilu kauppa	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO	Round Table on Responsible Soy RTRS	SA8000	SGF	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA	UTZ
----------	--------------	---	-------------------------------------	--------	-----	--	-----

Massabalanssi, erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys	Massabalanssi (kaakao, sokeri, tee ja mehu), erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys	Massabalanssi, erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys, book and claim	Massabalanssi, erilliskäsittely, book and claim	Ei	Ei	Erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys	Massabalanssi (kaakao ja hasselpähkinä), erilliskäsittely, fyysinen jäljitettävyys
--	--	--	---	----	----	---	--

Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine: 100 % on oltava sertifioitu. Kun tuotteessa on useampi raaka-aine: 100 % tuotteessa käytystä soijasta	Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine: 100 % on oltava sertifioitu. Kun tuotteessa on useampi raaka-aine: kaikki sellaiset raaka-aineet, joille on olemassa Reilun kaupan standardi tulee olla 100 % sertifioitu. Sertifioidun raaka-aineen kokonaisuus tulee mainita ja sen tulee olla vähintään 20 %.	Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine 95 % raaka-aineesta on oltava sertifioitu. Kun tuotteessa on useampia raaka-aineita 95 % palmuöljystä on oltava sertifioitu.	Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine: määrittelemättömän osuuden on oltava sertifioitu. Kun tuotteessa on useampi raaka-aine: määrittelemättömän osuuden on oltava sertifioitu	-	-	Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine: vähintään 30 % Kun tuotteessa on useampi raaka-aine: vähintään 30 % nimetystä pääraaka-aineesta	Kun tuotteessa on vain yksi raaka-aine: 90 % Kun tuotteessa on useampi raaka-aine: 90 % nimetyistä sertifioidusta raaka-aineista
---	--	---	--	---	---	---	--

Better Cotton Initiative BCI	Business Social Compliance Initiative BSCI	Fair Labor Association FLA	Fair Wear Foundation FWF	Forest Stewardship Council FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE Process	ISCC
-------------------------------------	---	-----------------------------------	---------------------------------	---------------------------------------	-------------------------------	--------------------------	-------------

Järjestelmän vaikuttavuus

Mitä tukitoimenpiteitä järjestelmällä on käytössä niille auditoiduille yrityksille/tuottajille, jotka eivät ole läpäisseet auditointia tai joilla on ongelmia järjestelmän yksittäisten kriteereiden osalta?

The Better Cotton Growth and Innovation -rahasto keskittyy jatkuvaan kehittämiseen, tuottajien kapasiteetin kasvattamiseen ja viljelijöiden tukemiseen. Viljelijät osallistuvat BCI:n yhteistyökumppanien tarjoamiin koulutusohjelmiin. Kenttätukihenkilöt vieraillevat tuottajajaksikoihin kuuluvien viljelijöiden luona, ja tarjoavat tukea entistä kestävämpien käytäntöjen toimeenpanemiseksi. Tuottajajaksikoiden johtajat monitoroivat poikkeamien riskiä ja korjaavia toimenpiteitä.	BSCI:n koulutusohjelmassa (BSCI Academy) on tehtaille suunnattuja koulutusohjelmia. BSCI järjestää kansallisia pyöreän pöydän keskusteluja, ja sillä on paikallinen yhteyshenkilö Bangladeshissa ja Kiinassa.	FLA avustaa yrityksiä yritys- ja työehtojen toteuttamisessa arviointien tulosten perusteella.	Workplace Education Programme -koulutusohjelma on saatavilla kaikille tehtaille, jotka valmistavat tuotteita FWF:n jäsenbrändeille (koulutus on suunnattu sekä työntekijöille että tehtaalle johdolle).	Ei mitään	Suunnitelma jatkuvasta kehityksestä	ICTI CARE tarjoaa koulutuksia ja erilaisia kapasiteettia lisääviä ohjelmia tehtaille, joiden tavoitteena on puuttua poikkeamien syihin.	ISCC tarjoaa sekä standardisoituja että räätälöityjä koulutuksia tai muita tukitoimia. Yksi- tai useampi tukitoimenpide tarjotaan lähinnä silloin, kun ISCC näkee tarvetta parannuksiin (esimerkiksi sidosryhmätyöryhmien perustamiseen).
---	---	---	---	-----------	-------------------------------------	---	---

Seuraataanko järjestelmän aikaansaamia laajempia vaikutuksia systemaattisesti? Onko vaikutusten arviointiin asetettu mittareita?

Kyllä. Indikaattorit ovat 1) torjunta-aineiden käyttö, 2) lannoitteiden käyttö, 3) veden käyttö kasteluun, 4) sato, 5) kannattavuus, 6) lapsityövoiman poistaminen (yhteistyö paikallisten järjestöjen kanssa), 7) lapsityövoiman poistaminen (tietoisuuden lisääntyminen) ja 8) naisen asema.	Ei. Vuonna 2010 kuitenkin teetetty vaikutustenarviointi elintarvikesektorin BSCI-auditoinneista.	FLA:lla on käynnissä pilottiprojekti jäsenyritysten uudelleenakkreditointiin, jonka yhtenä tavoitteena on entistä tehokkaampi vaikutusten huomioonottaminen. Lisäksi FLA:lla on innovaatioprojekteja, joihin sisältyy vaikutusten arviointi (esim. sukupuolten välinen tasa-arvo kaakaon viljelyssä Norsunluuranikolla, lapsityövoiman käyttö hasselpähkinäviljelmillä Turkissa).	Ei. FWF:llä on kuitenkin käynnissä pilottiprojekteja, jotka liittyvät sukupuolittuneen väkivallan vähentämiseen, sosiaaliseen dialogiin ja elämiseen riittävään palkkukseen. Pilottiprojekteihin kuuluu olennaisena osana niiden vaikutuksen mittaaminen ja arviointi.	Kyllä, indikaattorit on ryhmitelty taloudellisiin, sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja yleisiin. Kaikkiin ryhmiin kuuluu kolme indikaattoria. Sosiaaliset indikaattorit ovat: sertifiointin kohteena olevalla yrityksellä on hyvät suhteet alkupe- räiskansoihin ja muihin paikallisiin yhteisöihin, joille turvataan pääsy resursseihin ja taloudellisiin etuihin; metsästä riippuvaisten sertifiointin kohteena olevien yhteisöjen elintaso, metsänhoidolliset kyvyt ja markkinoille pääsy lisääntyvät. Lisäksi auditoinnin kohteena olevan yrityksen työntekijöiden elin- ja työolot paranevat, erityisesti työturvallisuus.	Kyllä, indikaattorit ovat muutokset sadoissa ja tuotantokustannuksissa, tieto kahvi- ja sukunäköistä ja arvio neuvottelukapasiteetin vahvistumisesta tai kauppasuhteiden pysyvyydestä, havaitut muutokset tulo- tai palkkatasossa, hinnanvaihtelu, työterveys, asuinolot, ravinnon saatavuus, koulunkäynti ja lapsityövoiman käyttö lukukausien aikana, aktiivinen järjestäytyminen, työsuhteiden vahvistaminen, luonnonvarojen havaittu laatu, eroosio, torjunta-aineiden käyttö, jätteiden käsittely.	Kyllä, ICP monitoroi kuukausittain esimerkiksi sertifioiduista ja koelajilla olevista tehtaita, koulutettuja henkilöitä, työntekijöiden määrää ja työtehtäviä, työntekijöiden sukupuolijakaumaa, työsuhteen tyyppiä (esim. määräaikainen työsuhteinen), palkkoja, työtunteja, työsuhteen päättämisen johtaneita syitä, yhteydenottoja auttavien puhelimiin, lahjontatapauksia ja korruptiota, ns. nollatoleranssi-löydöksiä (esim. lapsi- tai pakotyö).	Kyllä. Vuonna 2015 suoritettiin auditointiraporttien systemaattinen analyysi. Yksi käytetyistä mittareista oli poikkeamien määrä. Useissa tapauksissa esimerkiksi valitusmekanismeissa, työntekijäneuvoston vaaleissa, työterveydessä ja turvallisuudessa havaitut puutteet johtivat korjaaviin toimenpiteisiin ja sitä kautta edelleen parannuksiin työoloissa. Muita käytettyjä mittareita olivat esimerkiksi auditoinnin kohteena olevilla yrityksillä käytössä olevien hallinnollisten järjestelmien parantaminen vastuullisuusvaatimuksiin nähden sekä vastuullisen materiaalin jäljitettävyyden ja kasvihuonekaasupäästöjen. ISCC on käynnistänyt prosessin auditointiraporttien automatisoimiseksi, jotta tulosten arviointia voitaisiin entisestään tehostaa. ISCC:llä on lisäksi käytössä track & trace -tietokanta, joka myös mahdollistaisi tulosten arvioinnin; tietokanta ei kuitenkaan ole kovassa käytössä.
--	--	---	--	---	---	---	--

ProTerra	Reilu kauppa	Roundtable on Sustainable Palm Oil RSPO	Round Table on Responsible Soy RTRS	SA8000	SGF	Sustainable Agriculture Network SAN / Rainforest Alliance RA	UTZ
----------	--------------	---	-------------------------------------	--------	-----	--	-----

rien täyttämässä?

<p>Tapauskohtaisia, epävirallisia yhteistyöprojekteja paikallisten partnereiden kanssa (esim. agronomit, kansalaisjärjestöt) tuottajien tarpeiden mukaan.</p>	<p>Paikalliset tukihenkilöt lähestyvät proaktiivisesti tuottajia keskustellakseen auditointitulosista ja poikkeamista arvioidakseen tukitoimenpiteiden tarvetta. Tyypillisiä poikkeamia voidaan käsitellä koulutustilaisuuksissa. Muut interventiot voivat olla esim. tuottajien tukeminen heidän omien monitorointimekanismien luomiseksi tai heidän kapasiteettinsa kasvattamiseksi.</p>	<p>RSPO:n jäsenet voivat kutsua RSPO:n sihteeristön henkilökunnan edustajia vetämään yrityksen sisäisiä koulutussessioita.</p>	<p>Ei mitään</p>	<p>SAI:lla ei ole suoraa suhdetta SA8000-auditointeihin tai -sertifiointiin, eikä se siksi tarjoa räätälöityä koulutusta poikkeamiin liittyen. Social Fingerprint -työkalun integroiminen SA8000-sertifiointiin kuitenkin avaa entistä suuremman kanavan SAI:lle tarjota ohjeistusta ja edistää vuoropuhelua sidosryhmien kanssa.</p>	<p>Ei mitään. Järjestelmää ollaan päivittämässä.</p>	<p>Suunnitelma jatkuvasta kehityksestä</p>	<p>Räätälöidyt koulutukset</p>
---	--	--	------------------	---	--	--	--------------------------------

<p>Ei (kehitteillä)</p>	<p>Kyllä, indikaattorit liittyvät lisääntyneeseen pientuottajien pääsyyn markkinoille ja heille maksettuun reiluun hintaan, pientuottajayhteisöihin kohdistuneiden investointien määrään, tuottajayhteisöjen demokraattisen järjestäytymisen ja hyvän hallinnon lisääntymiseen, tuottajayhteisöjen lisääntyneeseen kapasiteettiin ja osamiseen, tuottajayhteisöjen taloudelliseen kestävyYTEEN, tuottajayhteisöjen inklusiivisuuteen, parantuneisiin viljelytekniikoihin (muokkauksien valmiudet suojella ympäristöä ja sopeutua ilmastonmuutokseen) sekä lisääntyneisiin etuihin tuottajayhteisöille.</p>	<p>RSPO julkaisee vaihtokutsuja käsittelevän raportin kahdesti vuodessa ISEAL Alliancen vaatimusten mukaisesti. <i>RSPO:lta ei saatua tietoja seurannan kohteena olevista indikaattoreista.</i></p>	<p>Kyllä, indikaattorit ovat HCV ("high conservation value") -alueet, työntekijöiden ja sopimus-työntekijöiden määrä, torjunta-aineiden ja rikkaruohomyrkköjen määrä per hehtaari, fossiilisten polttoainemäärä per hehtaari ja poikkeamien määrä per kriteeri per maa.</p>	<p>SAI:n tavoitteena on tehdä enemmän vaikutusten arviointia standardin uudistuksen ja Social Fingerprint -työkalun käyttöönottoon liittyen. Social Fingerprint on ohjelma, joka on suunniteltu mittaamaan sosiaalisia vaikutuksia.</p>	<p>Ei. Järjestelmää ollaan päivittämässä.</p>	<p>Kyllä, indikaattorit liittyvät biodiversiteetin suojeluun, tehokkaaseen tuotantoon, paikallisten yhteisöjen parantuneisiin elinoloihin ja tehokkaaseen johtamiseen, joka mahdollistaa sopeutumisen muuttuviin olosuhteisiin.</p>	<p>Kyllä, indikaattorit ovat: pitkän aikavälin taloudellinen kestävyys ja tilojen sopeutumiskyky muutoksiin, viljelijöiden toimeentulo riittää elämiseen ja heidän elintasonsa on säädylinen, työntekijät saavat elämiseen riittävää palkkaa, parantunut terveys, lapset käyvät koulussa, luonnonvarojen suojellaan, kasvihuonepäästöt vähenevät ja biodiversiteettiä suojellaan.</p>
-------------------------	--	---	---	---	---	---	---

3. Ongelmat valvonnassa

Seuraavissa alaluviissa keskitytään auditointi- ja sertifiointijärjestelmien käytännön toiminnassa esiintyneihin ongelmiin erillisten tapausesimerkkien kautta. Esimerkit on koottu Finnwatchin vuosina 2014–2015 julkaistuista tutkimusraporteista, joissa auditoiduista tehtaista ja tuotantolaitoksista löydettiin työelämän oikeuksien loukkauksia siitä huolimatta, että ne olivat läpäisseet kolmannen osapuolen valvonnan.

Tapausesimerkkien lisäksi ensimmäisessä alaluviussa 3.1 esitetään analyysi palmuöljysertifiointi RSPO:n auditointiraporteista. Finnwatch kävi tätä raporttia varten läpi 28 toukokuun 2013⁷⁹ ja joulukuun 2015 välissä Malesiassa tehdyn auditoinnin raporttia.⁸⁰

3.1 CASE: AUDITOINTIEN LAATU RSPO:SSA

Finnwatch tutki vuonna 2014 työoloja neljällä Nesteen (entinen Neste Oil) alihankkijan IOI Groupin plantaasilla Malesiassa.⁸¹ Kenttätutkimuksessa keskityttiin erityisesti siirtotyöntekijöiden oikeuksiin ja palkkatasoon. Tarkastelluilta plantaaseilta löytyi vakavia työelämän oikeuksien loukkauksia. Osa siirtotyöntekijöistä oli rekrytointimaksujen takia velkaantunut jo aloittaessaan työt plantaaseilla. He olivat allekirjoittaneet työsopimuksen, jota he eivät ymmärtäneet, ja Malesiassa työnantaja piti siirtotyöntekijöiden passit itsellään. Sukupuoleen perustuva syrjintä rekrytointissa oli systemaattista. Osa työntekijöistä sai lainmukaista minimipalkkaa alhaisempaa palkkaa eikä heidän tekemiään ylityötun-

teja korvattu asianmukaisesti. Lisäksi yritys esti monin tavoin työntekijöiden ammatillista järjestäytymistä.

Kaikki neljä Finnwatchin tutkimaata plantaasia oli sertifioitu ja ne olivat läpäisseet RSPO-standardin mukaiset auditoinnit.⁸² Kenttätutkimuksen löydökset, jotka olivat monelta osin raikeässä ristiriidassa standardien kriteeristön kanssa, kiinnittivät Finnwatchin huomion auditointien laatuun ja laadunvalvontaan RSPO:ssa.

RSPO:n Principles & Criteria -standardin mukaisten auditointien raporttien yhteenvedot ovat julkisia.⁸³ Finnwatch kävi tätä selvitystä varten läpi 28 toukokuun 2013 ja joulukuun 2015 välissä Malesiassa tehdyn auditoinnin julkista raporttia.⁸⁴ Näistä kahdeksan koski auditointien kohteena olevien puristamojen ja plantaasien ensimmäisiä sertifiointeja, kolme uudelleensertifiointeja ja 17 vuosittaisia seuranta-auditointeja. Auditoinnit oli tehnyt seitsemän eri auditointiyri-tystä: BSI, Control Union Malesia, Intertek, Mutuagung Lestari, SGS Malesia, Sirim Qas International ja TÜV Rheinland Indonesia. Ylivoimaisesti suurin osa (kuusi) ensimmäisistä sertifiointiauditoinneista oli Mutuagung Lestarin tekemiä, kun taas kaksi kolmesta

79 RSPO:n hallitus hyväksyi huhtikuussa 2013 päivitetyn version Periaatteet ja kriteerit -standardista (Principles and Criteria) joka tuli voimaan toukokuussa 2013.

80 RSPO:n Periaatteet ja kriteerit -standardin mukaisten auditointien raportit ovat saatavilla osoitteessa <http://www.rspo.org/certification/principles-and-criteria-assessment-progress>

81 Finnwatch, 2014, Viidakon lait: Palmuöljyostojen vastuullisuus Suomessa, saatavilla osoitteessa <http://Finnwatch.org/images/palmuoljyweb.pdf>; katso myös Finnwatch, 2015, Viidakon uudet lait: Sertifiointijärjestelmien ja IOI Groupin vastaukset Finnwatchin "Viidakon lait" -selvitykseen, saatavilla osoitteessa http://www.Finnwatch.org/images/pdf/Palmuljy_followup_FI_2015.pdf

82 Plantaasit olivat Pamol Barat, Bukit Serampang, Bahau ja Regent. Ne toimittavat raaka-ainetta kahdelle eri puristamolle jotka ovat Gomali ja Pamol Kluang. SGS Malesia ja BSI olivat auditoinneet ja sertifiointeet ko. puristamot ja niiden alaisuuteen kuuluvat plantaasit. SGS Malesia oli vuoden 2013 auditointiraportissaan tuonut esiin kaksi lievää (minor) poikkeamaa. Ne liittyivät työsopimukseen ja työntekijöiden asuinoloihin Gomali puristamon alaisuuteen kuuluvalla Sembilan Tanin plantaasilla. SGS Malesia katsoi korjaavat toimenpiteet riittäviksi eivätkä ne estäneet puristamon ja sen alaisuuteen kuuluvien plantaasien uudelleensertifiointia auditoinnin tuloksena. Vuoden 2015 auditoinnin aikana Gomali-puristamon alaisuuteen kuuluvilta plantaaseilta löytyi vakavia poikkeamia (ks. sivu 33).

83 Auditointiraportit ovat saatavilla osoitteessa <http://www.rspo.org/certification/principles-and-criteria-assessment-progress>. Julkisten raporttien formaatti on määritelty RSPO Certification systems -dokumentin liitteessä 4, saatavilla osoitteessa <http://www.rspo.org/sites/default/files/RSPOcertification-systems.pdf>

84 RSPO:n hallitus hyväksyi huhtikuussa 2013 päivitetyn version Principles & Criteria -standardista, joka tuli voimaan toukokuussa 2013.

	made publicly available. - Major compliance -		
Criterion 6.5: Pay and conditions for employees and for contract workers always meet at least legal or industry minimum standards and are sufficient to provide decent living wages.			
6.5.1	Documentation of pay and conditions shall be available. - Major compliance -	Documentation of pay and conditions such as pay slips shows gross pay, net pay, leave, medical leave pay etc are maintained by the company. Minimum wage is paid to workers and no complaint was received during interview with workers.	Complied
6.5.2	Labour laws, union agreements or direct contracts of employment detailing payments and conditions of employment (e.g. working hours, deductions, overtime, sickness, holiday entitlement, maternity leave, reasons for dismissal, period of notice, etc.) shall be available in the languages understood by the workers or explained carefully to them by a management official. - Major compliance -	Employment contract are available and understood by workers. This was confirmed during the workers interview. Pay and conditions explained to workers by the operating units. Basic daily pay was verified to be in accordance with the minimum wage payment. Sample contract and payslip of employees (Passport No.: AS 042957, AR 894911, AS 031718) for the month of October 2015 verified during the audit and found paid more than the minimum wage.	Complied
6.5.3	Growers and millers shall provide adequate housing, water supplies, medical, educational and welfare	Palm Oil Mill and estates provide adequate housing, water supplies, medical, educational and welfare amenities in accordance with Workers' Minimum Standard of Housing	Complied

Jotkut auditointirytyksistä täyttävät auditointiraportteja leikkaa & liimaa -periaatteen. Esimerkiksi tämä teksti toistuu sanasta sanaan eri puristamoissa käsittelevissä auditointiraporteissa. Annetut tiedot eivät herätä luottamusta siihen, että kriteeristön täytyminen on auditointien aikana varmistettu asianmukaisella tavalla.

uudelleensertifiointi-auditoinneista oli Control Unionin tekemiä.⁸⁵

Auditointiraporttien analyysissä keskityttiin erityisesti kahteen RSPO-standardin sosiaalisen vastuullisuuden kriteeriin: elämiseen riittävään palkkaan ja järjestäytymisvapautteen (ks. alla). Elämiseen riittävä palkka ja järjestäytymisvapaus ovat keskeisiä työelämän oikeuksia, ja erityisen tärkeitä, kun pyritään saamaan aikaan kestäviä parannuksia työntekijöiden asemaan. Kumpaankin liittyy tutkitusti useita ongelmia Malesiassa.⁸⁶ Onkin perusteltua olettaa, että sertifiointielimet kiinnittäisivät näihin kahteen kysymykseen erityistä huomiota auditointien aikana, sillä RSPO:n auditointimanuaali velvoittaa sertifiointielimet ottamaan auditointien aikana erityisesti huomioon ympäristölliset ja sosiaaliset riskitekijät.⁸⁷

Kaikki yllä mainitut auditointirytykset raportoivat auditointituloksista käyttäen omaa raporttipohjaansa. Sertifiointielinten välillä

on myös paljon eroja siinä, kuinka yksityiskohtaisesti ne erittelevät raporteissa todistusaineistoa, joka auditointien aikana on kerätty, ja jonka pohjalta päätelmät vaatimustenmukaisuudesta on tehty. Näistä syistä johtuen raporttien keskinäinen vertailu on haasteellista.

Auditointiraporteista 12 mainittiin, että auditointien valmisteluvaiheessa oli konsultoitu tai kuultu ammattiyhdistyksiä. Kolmessa raportissa mainittiin konsultoidun työntekijäkomiteoita (Joint Consultative Committee, JCC) tai muita työntekijöiden edustajia (workers' representative). Kuitenkin lähes kaikissa raporteissa jäi epäselväksi, millaista palautetta mahdollisesti konsultoidut ammattiyhdistykset olivat antaneet, tai miten niiden antama palaute oli auditointien valmistelussa tai niiden aikana huomioitu. Sidosryhmien – joista ammattiyhdistykset ovat työntekijöiden oikeuksien kannalta yksi keskeisimmistä – kuuleminen etenkin auditointien valmisteluvaiheessa on suositeltavaa, ja omalta osaltaan auttaa auditoijaa keskittymään olennaisiin asioihin auditointien aikana (ks. myös luku 3.5). Sidosryhmien konsultoinnin lisäksi toinen hyvä käytäntö auditointien valmisteluvaiheessa on työntekijöiden off-site-haastattelut, jotka voivat myös auttaa ongelmalueiden identifioimisessa. Jos off-site-haastatteluja ei voida järjestää, haastattelut tulee tehdä sellaisessa ympäristössä, joka mahdollistaa luottamuksellisuuden ja anonymiteetin suojan kuten esimerkiksi työntekijöiden asuinalue.

85 RSPO:n akkreditointielin, Accreditation Services International (ASI), hyllytti Control Union Malesian ja Mutuagung Lestarin RSPO-akkreditoinnit ja peruutti SGS Malesian RSPO-akkreditoinnin joulukuussa 2015. Ks. myös sivu 38.

86 Finnwatch, 2014, Viidakon lait. Ks. myös esim. Amnesty International 2010, Trapped: The exploitation of migrant workers in Malaysia, saatavilla osoitteessa <https://www.amnesty.org/en/documents/ASA28/002/2010/en/>. Muita runsaasti tutkittuja työntekijöiden oikeuksiin Malesian palmuöljyplantaaseilla liittyviä riskitekijöitä ovat mm. siirtotyöntekijöiden rekrytointi sekä sopimustyöntekijöiden asema.

87 RSPO, 2007, Certification Systems, saatavilla osoitteessa <http://rspo.org/sites/default/files/RSPOcertification-systems.pdf>. Kohta 4.2.8 – "Assessments should include but not be limited to areas of potential environmental and social risk."

Taulukko 3: Elämiseen riittävä palkka – RSPO:n periaatteet ja kriteerit ja niiden tulkinta auditointitilanteissa

Periaatteet ja kriteerit (2013)	6.5 Sekä vakituisten työntekijöiden että sopimustyöntekijöiden palkka ja työolot ovat vähintään lain määräämällä tai sektorikohtaisella minimitasolla, ja heidän palkkansa riittää elämiseen.
Indikaattorit (2013)⁸⁹	6.5.1. Palkkaan ja työehtoihin liittyvät dokumentit ovat saatavilla. 6.5.2. Työlainsäädäntö, työehtosopimukset tai työsopimukset, joissa selitetään palkanmaksu ja työehdot (esim. työtunnit, vähennykset, ylityö, sairausloma, vuosiloma, äitiysloma, irtisanominen, irtisanomisaika jne.) ovat saatavilla kielillä, joita työntekijät ymmärtävät tai ne on huolellisesti selitetty heille johdon toimesta.
Tarkistuslista (2015)⁹⁰	a) Millaisia työsuhteita solmitaan? b) Onko palkkaan ja työehtoihin liittyvä dokumentointi saatavilla jokaisen työntekijän kohdalla? c) Onko ko. maassa määritelty elämiseen riittävä palkka? Jos ei, mihin työntekijöiden palkkataso perustuu? a) Onko sekä palkanmaksu että työehdot selitetty yksityiskohtaisesti sopimuksissa? b) Onko sopimus kirjoitettu kielellä, jota työntekijät ymmärtävät tai onko se selitetty heille huolellisesti? Ovatko sekä työntekijät että yrityksen edustajat allekirjoittaneet sopimukset? c) Maksetaanko työntekijöille elämiseen riittävää palkkaa / lakisääteistä minimipalkkaa / sektorikohtaista palkkaa? d) Onko työntekijöille maksettava palkka linjassa työsopimuksen ja lainsäädännön kanssa? e) Onko yritys rikkonut työehtoja tai ovatko työntekijät tehneet valituksia palkanmaksuun tai työoloihin liittyen?
Maakohtainen ohjeistus: Malesia (2014)⁹¹	Lakisääteinen minimipalkka. ⁹²

Elämiseen riittävä palkka Malesiassa

RSPO:n kriteeristö edellyttää elämiseen riittävää palkkaa.⁸⁸ Malesian osalta RSPO:n maakohtaisessa ohjeistuksessa on kuitenkin tarkennettu, että tällä tarkoitetaan lakisääteistä minimipalkkaa. Minimipalkan käyttöä elämiseen riittävän palkan sijaan ei maakohtaisessa ohjeistuksessa perustella. Monessa maassa lakisääteiset minimipalkat eivät riitä elämiseen, sillä niitä säädettäessä ei välttämättä huomioida työntekijöiden ja heidän perheidensä perustarpeita riittävällä tavalla. Elämiseen riittävän palkan laskemiseen on olemassa monta mallia, jotka huomioivat myös työntekijöille annettavat luontoisedut kuten esimerkiksi majoituksen. Malleista kattavin on Global Living Wage Coalitionin malli (ks. myös sivu 48). Maakohtaisen ohjeistuksen lisäksi RSPO:lla on myös yleisiä indikaattoreita ja tarkistuslista, joita auditointijat käyttävät arvioidessaan puristamoiden ja plantaasien vaatimustenmukaisuutta (ks. taulukko 3).

88 Elämiseen riittävällä palkalla tarkoitetaan palkkaa, joka asuinpaikan hintatasoon mukautettuna riittää kattamaan työntekijän ja hänen perheenjäsentensä perustarpeet kuten riittävän ravinnon, asumisen, terveydenhuollon, vaatetuksen, liikkumisen ja lasten koulutuksen. Lisätietoa esim. Finnwatch, 2015, Elämiseen riittävä palkka ihmisoikeutena: Laskentamalli ja suositukset, saatavilla osoitteessa <http://Finnwatch.org/images/pdf/RaporttiERP.pdf>

Finnwatchin läpikäymissä auditointiraporteissa:

- Melkein kaikissa (20) tapauksissa työntekijöille maksettu kuukausipalkka oli vähintään 900 Malesian ringittiä tai enemmän. Tämä oli tyypillisesti todennettu palkkakuiteista. Viidessä raportissa ei ollut ollenkaan mainintaa palkkatasosta, ja kolmessa tapauksessa ainakin joidenkin työntekijöiden palkka jäi alle lakisääteisen minimipalkan (ks. alla).
- Raporteissa ei kuitenkaan yleisesti ottaen ollut mainintaa työntekijöiden tekemistä työtunneista. Ilman tietoa tehdyistä työtunneista on mahdotonta arvioida onko työntekijöille maksettu korvaus

89 RSPO, 2013, RSPO P&C for the Production of Sustainable Palm Oil – including Major and Minor Indicators, saatavilla osoitteessa <http://www.rspo.org/resources/key-documents/certification/rspo-principles-and-criteria>

90 RSPO, 2015, Generic Checklist for Audits against RSPO P&C 2013, saatavilla osoitteessa <http://www.rspo.org/resources/key-documents/certification/rspo-principles-and-criteria>

91 RSPO, 2014, National Interpretation of RSPO Principles and Criteria for Sustainable Palm Oil Production

92 Malesian niemimaalla lakisääteinen minimipalkka on 900 ringgittiä kuukaudessa (8h per pvä; 26 pvää per kk). Itä-Malesiassa minimipalkka on 800 ringgittiä kuukaudessa.

minimipalkkalainsäädännön mukainen. Malaysian minimipalkkalainsäädäntö edellyttää minimipalkkaa kahdeksan tunnin työstä (26 kuukausittaista työpäivää).

- 14 raportissa todettiin, että työntekijöiden työsopimuksiin oli kirjattu maininta työtunneista, mutta niissä ei kuitenkaan ilmoitettu sopimuksiin kirjattujen työtuntien määrää. Vain yhdessä raportissa oli mainittu sopimukseen kirjattujen työtuntien määrä (tässä tapauksessa 8 tuntia). Yhdestäkään raportista ei käynyt selkeästi ilmi, että tosiasiallisesti tehtyjen työtuntien määrää olisi auditointien aikana tarkistettu työtuntikirjanpidosta tai työntekijöitä haastatteleamalla. Aiemmat työntekijähaastatteluihin perustuvat tutkimukset ovat osoittaneet, että etenkin työntekijät, joiden palkka perustuu heidän keräämiensä palmuöljytterttujen määrään, tekevät usein yli 8-tuntista työpäivää eikä tehdyistä työtunneista välttämättä pidetä kirjaa ollenkaan. Finnwatch on myös nähnyt kopioita työsopimuksista, joissa suoritepalkkaisia työntekijöitä kehoitetaan tekemään jopa 10–12 tuntista työpäivää. Tämän valossa on huolestuttavaa, että useisiin auditointiraportteihin oli kirjattu työnantajan kannustavan työntekijöitä työskentelemään tehokkaammin, jotta he voivat ansaita enemmän.

Finnwatch on aiemmin nostanut esiin ongelmia palmuöljyplantaasien työntekijöiden suoriteperusteiseen palkkaan liittyen. Suoriteperusteinen palkka johtaa usein tilanteisiin, joissa tehdyistä työtunneista ei pidetä kirjaa. Tämän seurauksena työntekijöille ei makseta ylityötunneista asianmukaista korvausta eivätkä he välttämättä saa tarpeeksi aikaa levätä työviikon aikana. Maksamalla työntekijöille suoriteperusteista palkkaa työnantaja siirtää huonosta sadosta koituvat riskit työntekijöille. Näistä syistä johtuen Finnwatch on suositellut, että työntekijöille maksettaisiin kiinteää kuukausipalkkaa joka olisi vähintään lakisääteisen minimipalkan suuruinen. Sen lisäksi tehokkaita työntekijöitä voitaisiin palkita erilaisin bonuksin.⁹³

- Kahdessa tapauksessa työntekijöille oli maksettu lakisääteistä minimipalkkaa alhaisempaa palkkaa. Kummassakin tapauksessa

auditointiraportteihin oli kirjattu, että työnantajan antamien tietojen perusteella laittoman alhaiset palkat johtuivat työntekijöiden laiskuudesta ja/tai poissaoloista.

Näistä vain toisessa tapauksessa käy selkeästi ilmi, että auditoija oli pyrkinyt tarkistamaan työnantajan väitteet haastatteleamalla työntekijöitä. Tässä tapauksessa työntekijät sanoivat, että he olivat tehneet kaikki heille päivän aikana osoitetut työt. Jos he olivat tehneet varsinaiset työtehtävänsä loppuun alle kahdeksassa tunnissa, heidät oli osoitettu loppupäiväksi toisiin tehtäviin. Vain osa työntekijöistä kertoi, että he olivat joskus kieltäytyneet lisätyötehtävistä uupumuksen takia. Raportin mukaan muiden, työaika täydentävien työtehtävien osalta ei pidetty kirjaa tehdyistä työtunneista. Yhdellä tilalla työtunneista ei pidetty kirjaa lainkaan. Osa työntekijöistä oli työnantajan mukaan tehnyt töitä vain seitsemänä tai viitenätoista päivänä kuukaudessa. Työntekijöiden näkemysten kuuleminen johti poikkeaman kirjaimiseen eikä tila näin ollen täyttänyt RSPO:n vaatimuksia.⁹⁴

Toisessa tapauksessa laittoman alhaista palkkaa saaneet työntekijät olivat työnantajan mukaan tehneet huomattavan vähän töitä – alle 18 päivää kuukaudessa. Työnantajan kertomusta työntekijöiden poissaoloista ei kuitenkaan raportin mukaan ollut tarkistettu työntekijöiltä itseltään eikä sitä, mistä poissaolot johtuivat, kyseenalaistettu. On siis mahdollista, että kyseiset työntekijät olivat tehneet kaikki heille osoitetut työt eikä työtä ollut välttämättä tarjolla jokaiselle päivälle. Samassa raportissa mainittiin, että työntekijöiden palkoista oli myös tehty vähennyksiä, joihin työntekijät eivät olleet kirjallisesti suostuneet. Tässä tapauksessa auditointiraporttiin oli kirjattu huomautus luvattomista palkkavähennyksistä. Laittoman alhaiset palkat eivät kuitenkaan johtaneet poikkeamiin tai muihin toimenpiteisiin.⁹⁵

Kolmannessa raportissa mainittiin, että työntekijöille oli maksettu palkkaa minimipalkkaan ”asti”. Tämän oli kuitenkin todettu

94 SGS, RSPO Principles and Criteria Certification Report, Gomali POM, viimeisin päivitys raporttiin tehty 14.7.2015

95 SGS, RSPO Principles and Criteria Certification Report, Kuala Pertang POM, viimeisin päivitys raporttiin tehty 20.10.2015

olevan RSPO-standardin mukaista eikä asiaa oltu selvitetty sen pidemmälle.⁹⁶

Finnwatchin näkemyksen mukaan kaikki tapaukset, joissa työntekijöille maksetaan minimipalkan alittavaa palkkaa, tulee tutkia perusteellisesti. Työntekijöiden väitetyn "laiskuuden" tai "poissaolojen" taustalla olevat syyt tulee selvittää ja todentaa suoraan työntekijöitä haastattelemalla. Malesiassa siirtotyöntekijät ovat sidottuja yhteen työnantajaan eivätkä he voi vapaasti hakeutua muihin töihin ansaitakseen lisää. Monet heistä ovat velkaantuneita korkeiden rekrytointimaksujen takia, joihin he ovat suostuneet vähintään minimipalkan mukaisen ansiotason turvaavien lupauksen valossa. Harhaanjohtajat rekrytointikäytännöt, mukaan lukien valheelliset lupaukset toimeentulosta, ovat yksi Kansainvälisen työjärjestön ILO:n määrittelemistä pakko-työn indikaattoreista.⁹⁷

- Kolmessa raportissa⁹⁸ mainittiin, että työntekijät eivät oman kertomansa mukaan ymmärtäneet, mistä heille maksettu palkka muodostui. Yhdessä tapauksessa tämä ei ollut johtanut mihinkään jatkotoimenpiteisiin, koska työnantajalla oli osoittaa, että työntekijät olivat allekirjoittaneet työsopimuksen. Raportissa ei kuitenkaan selvitetty, oliko työsopimus työntekijöiden ymmärtämällä kielellä.⁹⁹ Toisessa tapauksessa

96 Mutuagung Lestari, Roundtable on Sustainable Palm Oil Certification – Assessment Report: Pontian Fico POM, hyväksytty Mutuagung Lestarin toimesta 23.10.2015

97 Ks. Kansainvälinen työjärjestö (ILO), Indicators of Forced Labour, saatavilla osoitteessa http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203832.pdf

98 SGS, RSPO Principles and Criteria Certification Report, Gomali POM, viimeisin päivitys raporttiin tehty 14.7.2015; Control Union, RSPO Principles & Criteria – Public Summary Report: Kota Gelanggi POM, toukokuu 2015; SGS, RSPO Principles and Criteria Certification Report, Keck Seng, helmikuu 2015

99 Raporteissa käsiteltiin työsopimuksia pääsääntöisesti johdonmukaisella tavalla. Vain kolmessa raportissa ei ollut selkeää mainintaa sopimuksista. Kaikissa tapauksissa (7), joissa ainakin osalta työntekijöistä – tyypillisesti siirtotyöntekijöiltä – puuttui työsopimus, oli auditointiraportteihin kirjattu poikkeama. Kuitenkin vain 11 tapauksessa oli selkeästi kiinnitetty huomiota siihen, millä kielellä työsopimukset olivat saatavilla. Näistäkin osassa jäi kuitenkin epäselväksi, oliko sopimus saatavilla kaikille työntekijöille ainakin yhdellä heidän puhumallaan kielellä.

raporttiin oli kirjattu huomautus.¹⁰⁰ Kolmanessa tapauksessa raporttiin oli kirjattu poikkeama. Tässä tapauksessa auditoinnin kohteena olevilta puristamolta ja plantaaseilta oli löytynyt muitakin palkanmaksuun liittyviä ongelmia. Työvoimavälittäjän kautta palkatut sopimustyöntekijät eivät saaneet palkkakuitteja eikä heille maksettu palkkaa vuosiloman, sairasloman tai kansallisten vapaapäivien ajalta. Heillä ei myöskään ollut työsopimuksia.

Edellä esitettyjen palkanmaksua koskevien esimerkkien valossa näyttäisi olevan mahdollista, että useimmat auditointien aikana kerää riittävää todistusaineistoa – esimerkiksi tietoa tosiasiallisesti tehdyistä työtunneista – vaatimustenmukaisuuden arvioimiseksi. Väitteitä työntekijöiden "laiskuudesta" tai "poissaoloista" ei tutkita. Tässä suhteessa myös auditointien aikana ohjeistuksessa on puutteita. On suositeltavaa, että auditointien ohjeistetaan selvittämään tehdyt työtunnit esimerkiksi työtuntikirjanpidosta tai työntekijöitä haastattelemalla. Ilman tätä tietoa vaatimustenmukaisuutta ei voida todentaa tyydyttävällä tavalla.

Kuten Finnwatchin aiemmat tutkimukset osoittavat, tehtyjen työntuntien määrää arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon myös sopimustyöntekijöiden asema. Joskus työntekijät tekevät plantaaseilla töitä myös sunnuntaisin tehtyään töitä jo täyden työviikon verran. Ainut ero on, että sunnuntaisin he tekevät näennäisesti töitä työnvälittäjälle eivätkä plantaasille. Finnwatchin analysoimissa auditointiraporteissa silmiinpistävää oli, että sopimustyöntekijöiden asemaa ei monessa niistä käsitelty mitenkään siitä huolimatta, että sopimustyöntekijöiden käyttö on palmuöljyplantaaseilla yleistä, ja RSPO-standardi edellyttää sopimustyöntekijöiden yhdenvertaista kohtelua. Sopimustyöntekijät ovat lähtökohtaisesti haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä, ja siksi siirtotyöntekijöiden asema ja työolot tulisi aina sisällyttää auditointien piiriin.

Edellä käsitellyt esimerkit viittaavat myös siihen, että auditointirytykset eivät aina

100 Huomautukset eivät estä myönteistä sertifiointipäätöstä mutta toistuessaan useiden auditointien aikana niiden pitäisi automaattisesti johtaa poikkeamiin.

Taulukko 4: Järjestäytymisvapaus – RSPO:n periaatteet ja kriteerit ja niiden tulkinta auditointitilanteessa

Periaatteet ja kriteerit (2013)	6.6 Työnantaja kunnioittaa työntekijöiden oikeutta perustaa ja liittyä jäseneksi ammattiyhdistyksiin ja neuvotella työehdoista kollektiivisesti. Jos näitä oikeuksia on rajoitettu lainsäädännöllisesti, työnantaja auttaa järjestämään muita keinoja näiden oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi.
Indikaattorit (2013)	6.6.1 Työnantaja on antanut julistuksen työntekijöiden järjestäytymisvapauden kunnioittamisesta, ja se on saatavilla paikallisilla kielillä. 6.6.2 Ammattiyhdistysten tai työntekijöiden edustajien kokouksista on saatavilla muistiinpanot.
Tarkistuslista (2015)	a) Onko työnantaja antanut julistuksen järjestäytymisvapauden kunnioittamisesta paikallisilla kielillä? b) Toteutuuko vakituisten työntekijöiden, sopimustyöntekijöiden ja siirtotyöntekijöiden oikeus järjestäytyä ja neuvotella työehdoista? c) Onko työnantaja kunnioittanut ja toimeenpannut kollektiivisissa neuvotteluissa sovitut asiat? d) Onko työlainsäädäntö, työehtosopimukset, tai niiden puuttuessa työsopimukset saatavilla kielillä joita työntekijät ymmärtävät tai selitetty heille huolellisesti johdon toimesta? a) Onko ammattiyhdistysten tai työntekijöiden edustajien sekä johdon välisistä kokouksista olemassa muistiinpanoja? b) Saavatko työntekijät muistiinpanot nähtäväksi, jos he niitä pyytävät?
Maakohtainen ohjeistus: Malesia (2014)	Kaikkien työntekijöiden, mukaan lukien siirtotyöntekijät ja sopimustyöntekijät, järjestäytymisvapautta tulee kunnioittaa Malesian lainsäädännön mukaisesti. Työlainsäädäntö, työehtosopimukset ja työsopimukset tulee olla saatavilla kielillä, joita työntekijät ymmärtävät tai ne tulee selittää heille huolellisesti johdon toimesta. Malesiassa siirtotyöntekijöihin viitataan lainsäädännössä ulkomaalaisina työntekijöinä. Työlupia jne. käsitellään maahanmuuttoa koskevassa lainsäädännössä.

tunnista poikkemia yhdenmukaisella tavalla. Samankaltaiset löydökset johtavat erilaisiin johtopäätöksiin, ja joissain tapauksissa selkeätkin poikkeamat on jäänyt tunnistamatta. Poikkeamien tunnistamisen vahvistamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi auditoiduille annettua ohjeistusta vaatimustenmukaisuuden todentamiseksi vaadittavasta tasosta tulee vahvistaa. Kaikilta auditoiduilta tulee myös edellyttää riittävää haastattelutekniikoiden ja työntekijöiden oikeuksien tuntemusta, ja heille tulee tarjota niihin liittyvää koulutusta.

Järjestäytymisvapaus Malesiassa

RSPO:n kriteeristö edellyttää työntekijöiden järjestäytymisvapauden kunnioittamista (ks. taulukko 4).

Finnwatchin läpikäymissä auditointiraporteissa:

- Kaikissa mainittiin, että työntekijöiden järjestäytymisvapauden tunnustava julistus oli

saatavilla.¹⁰¹ Näistä kuitenkin vain 16 mainittiin, millä kielillä julistus oli saatavilla siitakin huolimatta, että RSPO:n antama ohjeistus nimenomaisesti edellyttää, että julistuksen tulee olla saatavilla paikallisilla kielillä. Yhdessä tapauksessa mainittiin, että julistus ei ollut saatavilla paikallisilla kielillä, ja havainto oli johtanut poikkeamaan. Ottaen kuitenkin huomioon, että palmuöljyplantaaseilla suuri osa työvoimasta on siirtotyöntekijöitä on myös tärkeää varmistaa, että julistus on saatavilla kielillä, joita työntekijät ymmärtävät.

- Vain kolmessa raportissa oli selvitetty, että työntekijät ymmärsivät, mistä järjestäytymisvapautta käsittelevässä julistuksessa oli kyse. Tämä oli varmistettu työntekijöitä haastatteleamalla. Lisäksi yhdessä raportissa mainittiin, että auditoidut olivat varmistaneet yrityksen johdon edustajilta – mutta eivät

¹⁰¹ Niistä 28 auditointiraportista, jotka Finnwatch analysoi tätä raporttia varten yksi käsitteli itsenäistä pienviljelijäryhmää, joihin tätä RSPO-standardin kriteeriä ei sovelleta. Siksi tässä käsiteltyjen auditointiraporttien määrä on 27.

työntekijöiltä – että he ymmärsivät, mistä tässä oikeudessa oli kyse.

- 22 raportissa todettiin, että työntekijöiden edustajien ja johdon välisistä kokouksista oli saatavilla muistiinpanot. Yhdessäkään raportissa ei kuitenkaan tarkennettu olivatko ne saatavilla työntekijöille. Kolmessa raportissa muistiinpanoja ei käsitelty millään tavalla, ja niissä kahdessa tapauksessa, joissa muistiinpanoja ei ollut saatavilla, tämä oli johtanut poikkeamiin.
- Vain kolmessa raportissa oli maininta siitä, millaisista asioista työntekijöiden edustajien ja johdon välillä oli keskusteltu. Yhdessäkään raportissa ei käsitelty sitä, oliko kokouksissa sovittuja toimenpiteitä toimeenpantu.
- Yhdessäkään auditointiraportissa ei ollut mainintaa siitä, että työntekijöiltä olisi kysytty, olivatko he ammattiliiton jäseniä tai kokivatko he olemassa olevien työntekijäjärjestöjen aidosti ajavan työntekijöiden asiaa. Vaikka RSPO:n auditioijille antama ohjeistus ei tätä suoranaisesti vaadikaan, on se kuitenkin järjestäytymisvapauden toteutumisen kannalta olennainen kysymys. Esimerkiksi työntekijäkomiteoita (ECC, JCC) ei voida rinnastaa ammattiliittoihin. Niillä ei ole valtuuksia neuvotella työehdoista ja niihin valitaan työntekijöiden edustajat työnantajan järjestämällä vaaleilla.¹⁰² Auditointiraporteista 17 mainittiin selkeästi, että plantaaseilla tai puristamoilla toimi ammattiliitto (NUPW, KPPF), ja kymmenessä tapauksessa mainittiin työntekijäkomitea tai sitten edustuksen muoto oli jätetty epäselväksi.
- Auditointien aikana ei tyypillisesti ollut tarkistettu, osallistuivatko siirtotyöntekijät työntekijäjärjestöjen toimintaan. Siirtotyöntekijöiden osallistuminen järjestöjen toimintaan vahvistettiin vain neljässä raportissa. Toisaalta yhdessä raportissa mainittiin, että siirtotyöntekijät eivät osallistuneet työntekijäjärjestöjen toimintaan, mutta työnantajan antaman järjestäytymisvapautta koskevan julistuksen valossa tätä ei pidetty

ongelmallisena. Toisessa raportissa mainittiin, että siirtotyöntekijöiden järjestäytymisvapaus on alisteista Malesian kansalliselle lainsäädännölle ja kolmannessa, että siirtotyöntekijöiden järjestäytymisvapautta on rajoitettu, mutta näistä kummassakaan ei eritelty rajoitusten käytännön vaikutuksia siirtotyöntekijöiden järjestäytymisvapauden toteutumiseen. Jälkimmäisessä tapauksessa jäi myös epäselväksi, ovatko rajoitukset työnantajan asettamia vai lainsäädännöllisiä. Malesian laki ei estä siirtotyöntekijöiden järjestäytymistä, mutta se estää siirtotyöntekijöitä hakeutumasta ammattiyhdistysten johtoon.

Järjestäytymisvapautta koskevien vastuullisuuskriteerien vaatimustenmukaisuuden arvioiminen on todettu aiemminkin haasteelliseksi.¹⁰³ Edellä mainittujen esimerkkien valossa näyttää siltä, että vaikka auditioijat dokumentoivatkin verrattain systemaattisesti vaatimustenmukaisuudesta syntyneet jäljet paperilla (julistus, kokousmuistiinpanot), he eivät pyrkineet todentamaan olemassa olevien työntekijäjärjestöjen riippumattomuutta, tehokkuutta työntekijöiden etujen ajamisessa tai niiden neuvotteluasemaa. On myös kyseenalaista, että Malesiassa, jossa työntekijöiden vapautta liittyä ammattiliittoihin ei ole rajoitettu lainsäädännöllisin keinoin, RSPO hyväksyy työntekijäkomiteat riittäväksi osoitukseksi työntekijöiden järjestäytymisvapauden toteutumisesta.

Auditointien laadunvarmistus

RSPO:n käyttämän akkreditointielimen Accreditation Services Internationalin (ASI) tehtäviin kuuluu todentaa sertifiointielinten pätevyys suorittaa RSPO-auditointeja, valvoa niiden toiminnan luotettavuutta ja RSPO:n akkreditointikriteereiden vaatimustenmukaisuutta. RSPO:n akkreditointikriteerit edellyttävät auditointiyrityksiltä ISO/IEC 17065 -standardin vaatimustenmukaisuutta, sekä erinäisten pätevyys- ja prosessiin liittyvien kriteerien täyttämistä sen lisäksi.¹⁰⁴

¹⁰² Työntekijäkomiteat ovat työnantajan perustamia elimiä. Niihin valitaan työnantajan järjestämässä vaaleissa tietty määrä edustajia – kaikki työntekijät eivät siis voi liittyä niiden jäseniksi. Niillä ei ole valtaa neuvotella esimerkiksi työehtosopimuksia työnantajan kanssa, eivätkä ne voi järjestää esimerkiksi työnseisauksia tai lakkoja.

¹⁰³ Ks. esim. Clean Clothes Campaign, 2005, Looking for a quick fix: How social auditing is keeping workers in sweatshops.

¹⁰⁴ RSPO, 2007 Certification systems, luvut 3 ja 4, saatavilla osoitteessa <http://rspo.org/sites/default/files/RSPOcertification-systems.pdf>

Akkreditointiprosessi koostuu:

- varsinaisesta akkreditoinnista, johon sisältyy erilaisten asiakirjojen ja auditointiyrityksen pääkonttorin arvioiminen sekä varjoauditointeja auditointiyrityksen hakeman akkreditoinnin laajuudesta riippuen
- vuosittaisesta seurannasta. Auditointiyrityksen pääkonttori arvioidaan vuosittain, minkä lisäksi sen sivukonttorit arvioidaan viiden vuoden välein. Sen lisäksi pieni osa auditointiyrityksen tekemistä auditoinneista tarkistetaan ns. varjoauditointien tai asiakirjojen tarkastelun kautta.¹⁰⁵ Vuodesta 2016 eteenpäin ASI tekee myös ns. vaatimustenmukaisuusauditointeja¹⁰⁶.

Selvittääkseen, oliko ASI puuttunut edellä käsitelyihin auditointiraporteissa havaittuihin epäjohtonmukaisuuksiin ja puutteisiin, Finnwatch pyysi RSPO:lta lupaa käydä läpi ASI:n tietokannasta löytyviä tietoja sen tekemistä huomautuksista ja poikkeamista sertifiointielinten toiminnassa. RSPO myönsi Finnwatchille luvan tietoihin, mutta Finnwatch sai ASI:lta pyytämänsä aineiston vain osittain. ASI vetosi tietosuojalainsäädännöllisiin syihin sekä ASI:n ja auditointiyritysten välisiin salassapitosopimuksiin. ASI:n Finnwatchille toimittamasta aineistosta oli poistettu sertifiointielinten, puristamoiden ja plantaasien nimet sekä yksityiskohtainen kuvaus huomautusten ja poikkeamien kirjaamiseen johtaneista syistä tai todistusaineistosta. Pitkälle menevien johdopäätösten tekeminen ASI:n Finnwatchille toimittamasta datasta on siksi vaikeaa. Marraskuusta 2015 eteenpäin ASI on julkaissut sen tekemien RSPO:n varjoauditointien ja ns.

compliance (vaatimustenmukaisuus) auditointien tulokset.¹⁰⁷

ASI:n datasta näkyy kuitenkin, että toukokuun 2013 ja joulukuun 2014¹⁰⁸ välillä sertifiointielimien toiminnasta Malesiassa oli kirjattu 64 huomautusta, 45 lievää poikkeamaa ja 30 vakavaa poikkeamaa. Lievät poikkeamat ovat yksittäisiä tapauksia kun taas vakavat poikkeamat viittaavat toistuviin poikkeamiin, jotka ovat jatkuneet pidemmän aikaa ja joiden vaikutus on laajamittaista. Jotkut vakavista poikkeamista voivat muodostua uhaksi koko järjestelmän uskottavuudelle. Vaikka löydöksissä onkin paljon variaatioita, aineistossa toistuivat yleisimmin poikkeamat seuraavien normien suhteen:

RSPO sertifiointimenettelyt, kohta 4.2.5¹⁰⁹ (9 poikkeamaa).

Löydöksiä kuvattiin mm. näin:

- Auditointien aikana vaatimustenmukaisuuden arviointielin ei kerännyt riittävää objektiivista todistusaineistoa, eikä se seurannut kaikkia johtolankoja silloinkaan, kun poikkeamat näyttivät todennäköisiltä.
- Poikkeamia tuotiin esiin lievinä silloinkin, kun kyseessä oli poikkeama vakaviksi luokitelluista vaatimuksista.
- Vakavia poikkeamia ei aina seurata vaatimusten mukaisesti seuraavien 60 päivän aikana.

¹⁰⁵ Lisätietoa ASIn verkkosivuilta osoitteessa <http://www.accreditation-services.com/archives/waht-are-the-different-types-of-assessment-that-asi-conducts> (What are the different types of assessment that ASI conducts?)

¹⁰⁶ Ns. vaatimustenmukaisuus eli compliance auditoinnit tarkoittavat akkreditointielimien tekemiä sertifiointien tilojen tai tuotantolaitosten auditointeja. Akkreditointielimien tekemien auditointien tarkoitus on valvoa auditointiyritysten toimintaa. Ne tehdään yleensä muutama kuukausi sen jälkeen, kun akkreditoitu auditointiyritys on auditoinut ko. tilan tai tuotantolaitoksen. Mikäli akkreditointielimen auditoinnin aikana keräämä todistusaineisto antaa aiheutta kyseenalaistaa auditointiyrityksen aiemmin tekemän auditoinnin tulokset, johtaa se toimenpiteisiin ensisijaisesti akkreditoitua auditointiyritystä kohtaan.

¹⁰⁷ Raportit ovat saatavilla osoitteessa <http://www.accreditation-services.com/resources/document-library/download-category/assessment-reports?orderby=date>. Vain periaatteet ja kriteerit -standardin mukaisten auditointien raportit ovat julkisia.

¹⁰⁸ Finnwatch pyysi tietoja vuoden 2015 joulukuuhun asti mutta vuotta 2015 koskevaa dataa ei Finnwatchille toimitetussa aineistossa ollut ollenkaan.

¹⁰⁹ RSPO, 2007, Certification systems. Kohta 4.2.5 "Certification assessments will determine conformity or non-conformity with each indicator. Nonconformities must be graded minor or major, in accordance with Annex 3. A certificate of conformance with the RSPO Criteria cannot be issued while any major nonconformities are outstanding. Major nonconformities raised during surveillance assessments must be addressed within 60 days, or the certificate will be suspended. Major nonconformities not addressed within a further 60 days will result in the certificate being withdrawn. Minor nonconformities will be raised to major if they are not addressed by the following surveillance assessment."

RSPO:n auditointien laatua ja valvontaa arvosteltu myös aiemmin

Wall Street Journal (WSJ) julkaisi heinäkuussa 2015 artikkelin, jossa kerrottiin siirtotyöntekijöiden oikeuksien loukkauksista Feldan palmuöljyplantaaseilla Malesiassa.¹¹⁰ Felda, yksi maailman suurimmista palmuöljyalan yrityksistä, on RSPO:n jäsen. Vastineissaan WSJ:n artikkeliin RSPO myönsi, että kyseessä ei ollut ensimmäinen kerta, kun ongelmia työntekijöiden oikeuksiin ja lapsityövoiman käyttöön liittyen oli nostettu esiin. RSPO:n sihteeristö vei asian RSPO:n valitusmekanismin käsiteltäväksi ja määräsi ASI:n arvioimaan RSPO-auditointeja tekevien auditointiyritysten ja myös koko sertifiointiprosessin luotettavuuden Malesiassa.¹¹¹

ASI julkaisi lokakuussa 2015 selvityksen RSPO:n toimeksiantoon liittyen. ASI:n mukaan sen tutkimien sertifiointielinten Mutuagung Lestarin ja Control Union Malesian toiminnassa oli useita poikkeamia. Selvityksessään ASI muun muassa totesi, etteivät ko. sertifiointielimet olleet auditointien aikana tunnistanee poikkeamia vaatimustenmukaisesti. ASI antoi Mutuagung Lestarille myös huomautuksen siitä, että se ei selittänyt auditointiraportissa tyhjentävästi, minkä todistusaineiston perusteella se oli tehnyt johtopäätöksensä auditoinnin kohteena olevien puristamoiden ja plantaasien vaatimustenmukaisuudesta.¹¹²

Tutkituilla sertifiointielimillä oli joulukuun 2015 puoliväliin asti aikaa korjata toimintaansa.

Määräaikaan mennessä sertifiointielinten toimeenpanemat korjaavat toimenpiteet eivät kuitenkaan olleet riittäviä ja ASI hyllytti sekä Mutuagung Lestarin että Control Unionin joulukuussa 2015 puoleksi vuodeksi. Tänä aikana ne eivät ole valtuutettuja tekemään sertifiointiauditointeja (niiden tulee kuitenkin jatkaa seuranta-auditointien tekemistä aiemmin sertifioiduilleen asiakkaille).

Finnwatch on yhdessä muiden kansalaisjärjestöjen kanssa kritisoinut ASI:n tekemää selvitystä. Järjestöjen mukaan selvityksen aikana käytetty lähestymistapa erityisesti pakkotyövoiman suhteen oli puutteellinen. Järjestöjen mukaan tämä tosin saattoi pääasiassa johtua RSPO:n kriteeristöissä ja vaatimustenmukaisuuden arviointia varten annetussa ohjeistuksessa olevista puutteista.¹¹³ Vaikka RSPO:n kriteeristö kieltää pakkotyövoiman käytön, auditioijille annettu ohjeistus ei esimerkiksi opasta selvittämään sitä, miten siirtotyöntekijät on rekrytoitu tai mikä on sopimustyöntekijöiden laillinen asema, vaikka suuri osa esimerkiksi Kansainvälisen työjärjestön ILO:n määrittelemistä pakkotyövoiman indikaattoreista liittyikin juuri rekrytointivaiheeseen.¹¹⁴ Lisäksi RSPO:n ohjeistus sallii sen, että työnantaja pitää itsellään työntekijöiden passit.¹¹⁵ ASI on jälkepäin vahvistanut käyttäneensä selvityksen aikana ”suppeaa” pakkotyövoiman määritelmää, joka

110 Wall Street Journal, 26.7.2015, Palm-Oil Migrant Workers Tell of Abuses on Malaysian Plantations, saatavilla osoitteessa <http://www.wsj.com/articles/palm-oil-migrant-workers-tell-of-abuses-on-malaysian-plantations-1437933321> (viitattu 18.2.2016)

111 RSPO, 14.8.2015, 2nd Update RSPO response to the report titled “Palm-Oil Migrant Workers Tell of Abuses on Malaysian Plantations”, published by the Wall Street Journal on 26th July 2015, saatavilla osoitteessa <http://www.rspo.org/news-and-events/news/2nd-update-rspo-response-to-the-report-titled-palmoil-migrant-workers-tell-of-abuses-on-malaysian-plantations-published-by-the-wall-street-journal-on-26th-july-2015> (viitattu 10.3.2016)

112 ASI, Compliance audit and Investigation report, saatavilla osoitteessa <http://www.accreditation-services.com/resources/document-library/download-info/asi-rspo-complianceinvestigation-pt-mutuagung-lestari-cu-at-felda-malaysia-2015>

113 Finnwatch yhteistyössä muiden järjestöjen kanssa, Faulty RSPO audit commissioned for evaluating modern day slavery on palm oil giant Felda plantations, saatavilla osoitteessa <http://www.finnwatch.org/en/news/348-faulty-rspo-audit-commissioned-for-evaluating-modern-day-slavery-on-palm-oil-giant-felda-plantations>

114 Kansainvälinen työjärjestö (ILO), Indicators of Forced Labour, saatavilla osoitteessa http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203832.p

115 Se, että työnantajat pitävät siirtotyöntekijöiden passit itsellään on yleistä mutta usein myös yksi osatekijät tilanteissa joissa esiintyy pakkotyötä tai ihmiskauppaa. Vaikka joissain tapauksissa voi olla tarpeellista työnantajan tarjota työntekijöille turvallinen säilytyspaikka heidän henkilökohtaisille asiakirjoilleen, työntekijöiden suostumus asiakirjojen luovuttamiseen tulee varmistaa kirjallisesti. Lisäksi on luotava selkeät ja yksinkertaiset menettelytavat sille, että työntekijät saavat henkilökohtaiset asiakirjansa vapaasti, suoraan ja välittömästi takaisin milloin vain he ne haluavat. Auditointien aikana tämä tulee tarkistaan suoraan työntekijöitä haastatteleamalla. Haastattelut pitää järjestää niin, että ne tarjoavat haastatelluille työntekijöille luottamuksellisuuden ja anonymiteetin suojan.

perustuu väkivallalla pakottamiseen tai sen uhkaan. ASI:n mukaan sen tekemä analyysi on linjassa RSPO:n vaatimusten kanssa.¹¹⁶

Helmikuussa 2016 ASI ilmoitti, että se toimeenpanee vuoden 2016 jälkipuoliskolla projektin, jonka tarkoituksena on vahvistaa RSPO-standardin toimeenpanoa ja identifioida standardin puutteita ja heikkouksia.¹¹⁷

ASI on toiminut RSPO:n akkreditointielimenä vuodesta 2012 lähtien. Vuoden 2015 lopulla RSPO:n pyynnöstä tehty selvitys oli ensimmäinen kerta, kun se teki ns. vaatimustenmukaisuusauditointia osana RSPO:n akkreditointiohjelmaa siitä huolimatta, että työntekijöiden oikeuksien loukkauksia palmuöljyplantaaseilla on nostettu usein esiin aiemminkin.¹¹⁸ Esimerkiksi Finnwatchin julkaistua edellämainitun raportin Viidakon lait, RSPO ei pyytänyt ASI:a tekemään ns. vaatimustenmukaisuusauditointia. Sen sijaan RSPO lähestyi BSI:tä, joka oli auditoinut ja sertifioinut osan raportissa mainituista plantaaseista, ja kehotti sitä olemaan valppaampi sen suorittaessa vaatimustenmukaisuuden seurantaan sertifiointiauditointien välissä.¹¹⁹ Se, että samaa auditointiyrittystä pyydettiin verifioimaan sen omat aiemmat löydökset sen jälkeen, kun niiden luotettavuus oli asetettu kyseenalaiseksi, asettaa verifioinnin ja tässä tapauksessa käytettyjen valvontamekanismien puolueettomuuden kyseenalaiseksi.

Environmental Investigation Agency (EIA) julkaisi marraskuussa 2015 yhteistyössä malesialaisen kansalaisjärjestö Grassrootsin kanssa raportin, jossa RSPO:n käyttämiä auditointia syytettiin paitsi siitä, että he eivät auditointien aikana tunnista poikkeamia kuten esimerkiksi työelä-

män oikeuksien loukkauksia tai ihmiskaupan riskitekijöitä myös siitä, että he olivat jossain tapauksessa avustaneet auditoinnin kohteena olevia yrityksiä poikkeamien salaamisessa. Raportti perustuu RSPO:ta vastaan nostettujen valitusten tapauskohtaisiin analyysihin.¹²⁰

Järjestöjen raportin kritiikin terävin kärki osuu RSPO-järjestelmän sisäiseen auditointien laadunvarmistukseen. Puutteita löydettiin niin valituksia selvittäneiden sertifiointielinten jäävydessä (joissain tapauksessa sama sertifiointielin oli määrätty tutkimaan sellaista puristamoa tai plantaasia koskevaa valitusta, jolle se oli itse myöntänyt sertifikaatin, ks. myös yllä) kuin RSPO:n ja ASI:n välisessä tiedonkulussa (ASI ei välttämättä saa tietoa RSPO:n tietoon tulleista syytöksistä, jos niitä ei ole tehty muodollisia valituskanavia käyttäen, ks. myös yllä). Järjestöt kritisoivat myös auditointien annettua ohjeistusta sekä heidän asiantuntemuksensa tasoa erityisesti RSPO:n sosiaalisten kriteerien osalta, sekä valitusjärjestelmää itsessään (valitusjärjestelmä ei mahdollista yksittäisten auditointien toimii puuttumista ellei valitusta ole tehty erityisesti ko. henkilön toimintaan liittyen).

Yksi raportin johtopäätöksistä oli, että ”käytännössä RSPO:n jäsenyritysten ja sen käyttämien auditointien valvominen on kansalaisjärjestöjen harteilla [...] Yksi suuremmista ongelmista siinä, että auditointien puutteisiin puututaan vain, kun ne ovat johtaneet viralliseen valitukseen on se, että valituksia tyypillisesti tehdään vain vahingon jo tapahduttua. Tehokkaat auditoinnit ja vastuullisuusjärjestelmät puolestaan ennaltaehkäisevät haitallista toimintaa.”

116 ASI, ASI response to NGO statement “Faulty RSPO Audit Commissioned for Evaluating Modern Day Slavery on Palm Oil Giant FELDA Plantations”

117 ASI, 22.2.2016, RSPO Integrity Project 2016, saatavilla osoitteessa <http://www.accreditation-services.com/archives/rspo-integrity-project-2016> (viitattu 11.4.2016)

118 Accreditation Services International, 11.1.2016, ASI suspends two RSPO CABS after compliance investigation, saatavilla osoitteessa <http://www.accreditation-services.com/archives/asi-suspends-two-rspo-cabs-after-compliance-investigation> (viitattu 18.2.2016)

119 BSI, Verification report to RSPO on IOI Pamol Kluang Complex, IOI Group, Malaysia.

120 Environmental Investigation Agency, 2015, Who watches the watchmen? Auditors and the breakdown of oversight in the RSPO, saatavilla osoitteessa <https://eia-international.org/wp-content/uploads/EIA-Who-Watches-the-Watchmen-FINAL.pdf>

*RSPO sertifiointimenettelyt, kohta 4.1.1¹²¹
(5 poikkeamaa).*

Löydöksiä kuvattiin mm. näin:

- Auditointiyrityksen käyttämää tiimiä johtaneen auditoijan pätevyyttä johtaa tiimiä ei ole hyväksytty.
- Auditointiyritys ei ole selkeästi määritellyt auditoijien vähimmäispätevyysvaatimuksia

RSPO sertifiointimenettelyt, liite 4A, kohta 4.2.2.1¹²² (4 poikkeamaa).

Löydöksiä kuvattiin mm. näin:

- Seuranta-auditoinnin aikana sidosryhmiä ei konsultoitu riittävän laajasti objektiivisen todistusaineiston keräämiseksi. Lisäksi auditointiyrityksen tapa konsultoida sidosryhmiä oli tarkoitukseen sopimaton.

Lisäksi puutteet haastattelukäytäntöjen mukauttamisessa haastateltujen henkilöiden tai tilanteen mukaan olivat johtaneet huomautuksiin (5 tapausta). Epäjohdonmukaisuudet auditointiraporteissa, tai niihin kirjatut puutteelliset tiedot auditointien aikana kerätystä todistusaineistosta olivat myöskin johtaneet huomautuksiin (4 tapausta).¹²³ Ottaen huomioon haastattelujen ja kattavan todistusaineiston tärkeyden vaatimustenmukaisuuden toteutukseksi, on epäselvää, miksi havainnot eivät johtaneet suoraan poikkeamiin.

ASI:n aineistossa toistuvat poikkeamat ja huomautukset omalta osaltaan tukevat Finnwatchin tekemän RSPO:n auditointiraporttien

121 "The certification body must define the minimum competencies of lead assessors and the requirements for assessment teams, for both RSPO Criteria and supply chain assessments. As a minimum, these must be consistent with the specifications defined in ISO 19011: 2002 Guidelines for quality and/or environmental management systems auditing, with modifications to take into account the specific requirements of palm oil and chain of custody evaluation, as described below."

122 "The procedures (to be formulated by the certification body) must require that the annual surveillance assessment includes an appropriate range of methods to collect objective evidence, including field checks and interviews with internal and external stakeholders."

123 Huomautuksia tehdään kun on olemassa riski siitä että ne havaitut epäkohdat voivat kehittyä poikkeamiksi. Huomautuksia voidaan tehdä myös, jos halutaan jakaa erityistä kiitosta hyvistä toimintatavoista.

analyysin tuloksia. Keskeiset ongelmat liittyvät poikkeamien tunnistamiseen, auditoijien pätevyyteen, sekä haastattelukäytäntöihin. Puutteita on myös raportteihin kirjatuihin tiedoissa auditoinnin aikana kerätystä todistusaineistosta, jonka perusteella päätökset vaatimustenmukaisuudesta on tehty, sekä korjaavien toimenpiteiden seurannassa. Finnwatchin suositukset RSPO:n auditointien laatuongelmiin puuttumiseksi esitellään luvussa 7.

3.2 CASE: SA8000-AUDITOINNISSA EI EDELLYTETTY ELÄMISEEN RIITTÄVÄÄ PALKKAA

SA8000-standardi edellyttää, että sertifioitu yritys kunnioittaa työntekijöiden oikeutta elämiseen riittävään palkkaan. Palkan tulee riittää täyttämään työntekijän perustarpeet ja sen pitää mahdollistaa myös kuukausittainen säästäminen. Elämiseen riittävä palkka kuuluu SA8000-standardissa auditoitavien asioiden piiriin (ks. luku 2).¹²⁴

SA8000 edellyttää, että yritys maksaa elämiseen riittävää palkkaa normaalista työviikosta, jonka tulee olla paikallisen lain määrittämä eikä saa ylittää 48 tuntia viikossa. Elämiseen riittävän palkan tulee riittää ruokaan, puhtaaseen veteen, vaatteisiin, suojaan, liikkumiseen (esimerkiksi työpaikan ja kodin välillä), koulutukseen, sosiaaliturvaan sekä maltillisiin säästöihin. SA8000-standardi korostaa, että elämiseen riittävää palkkaa ei voida kuitata vain paikallisella minimipalkalla – paitsi niissä harvoissa tapauksissa, joissa paikallinen minimipalkka todella riittää elämiseen.

SA8000 tuo auditoijille tarkoitettussa ohjeistossa esiin sen, ettei elämiseen riittävän palkan laskemiseen ole yhtä ainoaa oikeaa laskentamallia. SA8000 kuitenkin antaa selkeän suosituksen siitä, miten mallilaskelma tulisi toteuttaa.

Laskelmaa tehtäessä tulee arvioida työntekijöiden kulut ja keskimääräinen perhekoko alueella, selvittää mikä on tyypillisesti

124 SA8000 Guidance – 2008 Standard, saatavilla osoitteessa: http://sa-intl.org/_data/n_0001/resources/live/SA8000ConsolidatedGuidance2013.pdf

UNLAWFUL TERMINATION OF EMPLOYMENT

10 out of 15 packing workers stated that they have to achieve the individual target per day, then they can leave the factory. But 5 out of 10 workers stated that they can leave the factory even they cannot achieve the target per day. All 5 workers in other section have never heard about force to achieve the target per day. **Based on worker interview, the**

workers in packing section are requested to achieve the target per day. If not, the working hour would be extended until meeting the target and workers could not leave the factory.

There was only production target for packing section and it was individual target. Target was depends on complicated of packing instruction. New hired or new transferred workers would initially work on daily-rate basis first and they would be paid at piece rate based once they were familiar with the job. Other migrant workers who worked in another sections, would be paid on daily-rated basis. But if they worked in packing section, they would get more wages. Thai workers also worked in packing section and they can produce a lot.

Tehtaan ulkopuolella haastatellut työntekijät kertoivat paikallisista ylityöistä. Työntekijöiltä saatu tieto kuitenkin si-vuutettiin varsinaisessa auditoinnissa, ja tehdas läpäisi tarkastuksen hyväällä arvosanalla.

perheen työssäkäyvien aikuisten lukumäärä (SA8000:n mukaan työssäkäyviä ei laskennallisesti ole yleensä enempää kuin 1,6 henkilöä) sekä tarkastella kyseisen valtion köyhyystilastoja. Köyhyystilastoja tarkastelemalla tulee arvioida, mitkä elinkustannukset ylittävät köyhyysrajat sekä huomioda, että työntekijöiden palkan tulee vähintään riittää elättämään työntekijää ja kahta hänen tuloistaan riippuvaista henkilöä.

SA8000:n ohjeistossa mainitaan myös, että uskottavasti toteutettu malli elämiseen riittävän palkan maksamiseksi käyttää läpinäkyviä ja avoimia pohjaoletuksia ja sen taustalla on lisäksi säännöllinen sidosryhmäkonsultaatio. SA8000 suosittelee vuoropuhelua työntekijöiden, ammattiliittojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa oikean palkkatason löytämiseksi.¹²⁵ SA8000-standardia päivitetään parhaillaan ja uusi SA8000:2014-standardi on määrä julkaista keväällä 2016.

Finnwatch tutki Kiinassa vuonna 2014 Hung Hing Heshanin kirjapainotaloa, joka oli saavuttanut SA8000-sertifioinnin ajalle 22.7.2010–21.7.2013. Elämiseen riittävän palkan laskemiseksi se oli saanut hongkongilaiselta auditointiyritykseltä HKQAA:lta laskentakaavan. Laskentakaavassa päivittäinen energiantarve oli asetettu 2 100 kilokalorin tasolle ja auditoija oli valmiiksi täyttänyt työntekijöiden käyttämät ruokatarpeet ja niistä saavat

kalorit. Hung Hing Heshan täytti itse taulukosta paikallisia hintoja koskevat kohdat.

Malli ei perustunut sidosryhmädialogiin ja toisin kuin SA8000-ohjeisto, se edellytti perheelle kahta elättäjää, ts. kahta aikuista työssä käyvää henkilöä. Hung Hing Heshanin soveltama auditointiyrityksen tarjoama elämiseen riittävän palkan malli tuli lopputuloksessaan lukuun 1 113 juania, mikä oli laskelmaa tehtäessä paikallista minimipalkkaa (1 130 juania) alhaisempi palkka.

SA8000-standardissa edellytetään, että elämiseen riittävän palkan laskelmat ovat läpinäkyviä ja laadittu yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Finnwatch ei kuitenkaan pyynnöistä huolimatta saanut käyttöönsä Hung Hing Heshanissa käytettyä laskentamallia, sillä hongkongilainen auditointiyritys kieltäytyi luovuttamasta sitä salassapitosopimukseen vedoten. Finnwatch sai lopulta laskelman kuitenkin suoraan Hung Hing Heshanilta.

Finnwatchin näkemyksen mukaan tehtaalla käytetty laskelma ei täyttänyt SA8000-standardin vaatimusta elämiseen riittävän palkan laskennasta, ja lopputuloksena saavutettu luku elämiseen riittävästä palkasta oli kaukana työntekijöiden näkemyksistä sekä kansalaisjärjestöjen suosituksista. Jopa Kiinan valtio ja sen alaisuudessa toimiva ACFTU-ammattiliitto suosittelivat korkeampaa palkkaa.¹²⁶

¹²⁵ Lisätietoa SA8000-sertifikaatin mukaisesta elämiseen riittävän palkan mallista on saatavilla Finnwatchin vuonna 2015 julkaisemasta raportista Elämiseen riittävä palkka ihmisoikeutena – Laskentamalli ja suosituksukset, saatavilla osoitteessa: <http://www.Finnwatch.org/images/pdf/RaporttiERP.pdf>.

¹²⁶ Finnwatch, 2014, Kirjoja Kiinasta – Suomessa toimivien kustantamoiden vastuullisuus, saatavilla osoitteessa: <http://www.Finnwatch.org/images/pdf/KustannusWeb-2.pdf>

3.3 CASE: TYÖNTEKIJÖIDEN KERTOMUKSET IHMISOIKEUSLOUKKAUKSISTA JÄTETTIIN HUOMIOTTA AUDITOINTIRAPORTISSA

Finnwatch laati vuonna 2015 raportin työoloista itävaltalaisen Semperitin osaomistamilla Siam Sempermed -tehtaalla. Raportin tekoon liittyvässä vuoropuhelussa Siam Sempermedin käsineitä pohjoismaissa jakeleva OneMed toimitti Finnwatchille tiedoksi Siam Sempermedissä teettämiensä auditointien auditointiraportit. Auditointeihin kuului Intertekin Workplace Conditions Assessment (WCA) -auditointi sekä erillinen tehtaan ulkopuolella toteutettu työntekijöiden haastatteluista koostuva selvitys. Työntekijöiden ns. off-site-haastattelut eivät kuulu normaalin WCA-auditoinnin piiriin vaan kyseessä oli OneMedin Finnwatchin suosituksesta tilaama erillinen palvelu.

Tehtaan ulkopuolella toteutetut työntekijöiden haastattelut vahvistivat Finnwatchin raportin löydökset: työntekijät kertoivat tehtaan mm. teettävän pakollisia ylitoita ja vahvistivat tehtaan työvoimavälittäjien pitävän hallussaan työntekijöiden matkustusasiakirjoja.

Intertekin WCA-standardimallinen auditointiraportti kuitenkin antoi tehtaalle puhtaat paperit ilman, että räikeitä eroja oli selvitetty millään tavalla. Tehtaan vaatimustenmukaisuustasoksi oli ilmoitettu 88 prosenttia. Työoloja koskevasta kohdasta tehdas sai täyden 100 prosentin tuloksen.

3.4 CASE: IHMISKAUPASTA EPÄILTY ANANASMEHUTEHDAS SAI AUDITOINNISSA HUOMAUTUKSEN JÄTEHUOLTOSOPIMUKSEN PUUTTUMISESTA

Finnwatch julkaisi vuonna 2014 raportin Keskon, S-ryhmän ja Tuko Logisticsin tuotteisiin ananasmehutiivistettä toimittaneen Vita Food Factory -tehtaan työoloista Thaimaassa Kanchanaburin maakunnassa¹²⁷. Tehtaalla oli suoritettu Sedex-järjestelmän suo-

situsten mukainen SMETA-auditointi. Sedex on tietojärjestelmä, jonka kautta yritykset voivat jakaa ja saada tietoja tuotantoketjujen vastuullisuutta koskien. Sedex ei laadi kriteereitä eikä akkreditoi auditointia, mutta tarjoaa käyttöön SMETA (Sedex Members Ethical Trade Audit) -mallin auditoinneille. Sedex järjestelmään voidaan tallentaa tuotantolaitoksen itsensä, ostajayrityksen tai ulkopuolisen tahon toteuttamien auditointien tuloksia.¹²⁸

Suomalaisten kaupparyhmien tavaran-toimittaja VIP-Juicemaker kertoi Finnwatchille, että auditoinnin oli suorittanut auditointiyritys Bureau Veritas. VIP-Juicemakerin mukaan auditoinnissa oli havaittu vain yksi vähäinen poikkeama, joka liittyi teollisuusjätteiden käsittelyyn liittyvän sopimuksen puuttumiseen.

Auditoinnin luotettavuutta voidaan pitää vähintäänkin kyseenalaisena. Auditoinnin ajankohtana, kesällä 2012, sekä uutistoimisto Al Jazeera, että YK:n ihmisoikeusraportoijat nostivat esiin vakavan huolen Vita Food Factoryn työoloista. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto OHCHR nosti esiin Vita Food Factoryn levottomuudet ja työntekijöiden olot Thaimaan viranomaisille toukokuussa 2012 osoittamassaan kirjeessä.

Finnwatchin raportin kenttätutkimukseen vuoden 2013 lopussa haastatellut työntekijät raportoivat tehtaan käyttämien työvoimavälittäjien harjoittamasta väkivallasta, paperitomien siirtolaisten työriistosta ja alaikäisistä työntekijöistä. Finnwatchin raportin julkaisemisen jälkeen BSCI toteutti keväällä 2014 tehtaan erityistarkastuksen, joka vahvisti Finnwatchin työntekijähaastatteluihin perustuneen raportin löydökset.¹²⁹

3.5 CASE: AUDITOINTIHUIJAUKSET

Auditointien ajankohdasta sovitaan tavallisesti etukäteen tuotantolaitosten kanssa. Tämä saattaa houkutella auditoinnin kohteena olevaa yritystä piilottamaan ongelmat auditoinnin ajaksi. Tavallisia ongelmia ovat

127 Finnwatch, 2014, Ojasta allikkoon – seurantatutkimus Halvalla on hintansa -raportin vaikutuksista, saatavilla osoitteessa: http://www.Finnwatch.org/images/Finnwatch_private_label_followup_web.pdf

128 Sedex, <http://www.sedexglobal.com>. Suomessa toimivista yrityksistä Sedexin jäseniä ovat S-ryhmä, Valio, P&G, Orkla ja Mondelez.

129 BSCI, Veronica Rubio, sähköposti 26.2.2016

muun muassa työntekijöiden valmentaminen vastaamaan auditoijan kysymyksiin työnantajan edun mukaisesti, totuudenvastaiset käännökset, alaikäisten tai paperittomien työntekijöiden piilottaminen, kaksoiskirjanpito ja dokumenttien väärentäminen.

Kääntäjä huijasi auditoijia

Finnwatch raportoi vuosina 2014 ja 2015 ongelmista suomalaisille sairaanhoitopiireille kumikäsineitä valmistavassa thaimaalaisessa tehtaassa: työntekijöiden palkasta vähennettiin korkeita rekrytointimaksuja, matkustusasiakirjoja oli takavarikoitu ja työntekijöitä painostettiin ylitiöihin. Haastateltujen työntekijöiden mukaan tehdas oli ollut erilaisen auditointien kohteena, mutta auditoijat olivat käyttäneet tulkkaukseen tehtaassa omia tulkkeja. Työntekijöiden mukaan tulkit olivat itse mukana perimässä ongelmallisia rekrytointimaksuja ja jättivät siksi tärkeät asiat tulkkaamatta.¹³⁰

Kypärättömät työntekijät piiloon

Vuonna 2015 Finnwatch kertoi vakavista ongelmista Wärtsilän alihankkijan tehtaassa Intiassa. Työntekijöiden haastatteluissa antamien tietojen perusteella tehdasta epäiltiin laittomista palkoista ja työturvallisuuden laiminlyönnistä. Useat haastatellut työntekijät kertoivat, että suojakypärät jaettiin työntekijöille vain silloin kun auditoijat saapuvat tehtaalle. Kun auditointi päättyi, kypärät kerättiin takaisin. Auditoijien tullessa tehtaalle osaa työntekijöistä pyydettiin myös pysymään kotona ja osaa piiloteltiin tuotantotiloissa siksi, että suojavarusteita ei riittänyt kaikille.¹³¹

Työntekijöitä kiellettiin kertomasta totuutta

Finnwatch raportoi vuonna 2014 thaimaalaisesta säilyketehtaasta, joka huijasi erilaisissa auditoinneissa systemaattisesti. Haastatellut työntekijät kertoivat tehtaassa muun muassa kouluttavan työntekijöitä haastatteluja varten: työntekijöiden tuli esimerkiksi kertoa saavansa lainmukaiset ylityökorvaukset. Myanmarilaiset siirtotyöntekijät, jotka osasivat thain kieltä, osallistuvat haastatteluihin taskuihin laitettavien nauhureiden kanssa. Työnantaja kertoi työntekijöille tarkistavansa haastattelun kulun jälkikäteen nauhalta. Kun tehtaalla suoritettiin auditointeja, paperittomien työntekijöiden käskettiin jäämään kotiin.¹³²

Helmikuussa 2015 Finnwatch toteutti thaimaalaisten yhteistyöjärjestönsä MWRN:n ja SERCin kanssa etukäteen ilmoitetun tehdasvierailun laittomuuksista epäillylle tehtaalle. Tehtaalle ei kerrottu, että työntekijöitä tul-taisiin tapaamaan etukäteen tehdasalueen ulkopuolella. Haastatellut työntekijät kertoivat esimiesten kutsuneen auditointia edeltävänä päivänä koolle työntekijäkokouksen, jossa kerrottiin mitä Finnwatchin kysymyksiin tulisi vastata. Työntekijöiden oli muun muassa käsketty kertomaan, että tehdas antoi heidän käyttöönsä suojavarusteet maksutta ja että vuosilomat maksettiin Thaimaan lakien mukaan. Todellisuudessa välineet vähennettiin palkoista eikä vuosilomia korvattu lainkaan. Paperittomia työntekijöitä oli myös kehoitettu jäämään kotiin, ja osa tehtaassa tuontantolinjoista oli ajettu alas auditoinnin ajaksi.¹³³

130 Finnwatch, 2015, Vastuullisempia kumikäsineitä? – Seurantaraportti Siam Sempermedin työoloista s.14, saatavilla osoitteessa: http://www.Finnwatch.org/images/pdf/Semperit_FINAL_Finnish.pdf

131 Finnwatch, 2015, Huipputeknologian takapihalla – Työelämän oikeudet Wärtsilän arvoketjuissa, s.31, http://www.Finnwatch.org/images/pdf/Wartsila_FI_2_2015.pdf

132 Finnwatch, 2014, s. 36, Ojasta allikkoon – Seuranta-tutkimus Halvalla on hintansa -raportin vaikutuksista, saatavilla osoitteessa: http://www.Finnwatch.org/images/pdf/Finnwatch_private_label_followup_web.pdf

133 Finnwatchin haastattelut työntekijöiden kanssa helmikuussa 2015, esimerkkivideo haastatteluista on saatavilla osoitteessa: https://www.youtube.com/watch?v=pgNGwb2lsNY&feature=em-upload_owner

4. Asiakasyritysten näkemyksiä auditointien laadusta

Tätä raporttia varten Finnwatch lähetti 41 suomalaiselle ja kansainväliselle yritykselle kyselyn niiden kokemuksista ja näkemyksistä vastuullisuusauditointien laadusta. Yrityksistä 27 vastasi Finnwatchin kyselyyn.¹³⁴ Kysely lähetettiin sellaisille yrityksille, joiden olemassa olevan tiedon perusteella tiedettiin käyttävän tässä raportissa käsiteltyjä työelämän oikeuksia tarkastelevia sertifiointi- ja auditointijärjestelmiä (ks luku 1). Vastanneista yrityksistä kahdeksan sanoi ryhtyneensä käyttämään näitä järjestelmiä verrattain äskettäin, tai vain ostavansa järjestelmien sertifiointia raaka-aineita, eikä niille siksi ole kertynyt sellaista kokemusta, jonka perusteella ne pysyisivät vastaamaan auditointien laatua koskeviin kysymyksiin. Tässä luvussa käsitellään siis yhteensä 19 yrityksen vastauksia Finnwatchin kyselyyn. Finnwatch lupasi kyselyyn vastanneille yrityksille, ettei vastauksia eriteltäisi tässä raportissa yrityskohtaisesti. Tällä pyrittiin varmistamaan mahdollisimman avoin keskustelu aiheesta.

PK-yritykset

Kyselyyn vastanneet PK-yritykset¹³⁵ käyvät tyypillisesti läpi alle viisi auditointiraporttia vuodessa. PK-yritykset ovat oman koke-

muksensa perusteella sangen tyytyväisiä auditointiyritysten toimintaan. Yksikään kyselyyn vastanneista PK-yrityksistä ei ollut koskaan kokenut tarvetta tarkentavien kysymysten esittämiseen tai lähettänyt varsinaisia reklamointipyyntöjä auditointiyrityksille. Suurimmalla osalla PK-yrityksistä ei myöskään ollut ehdotuksia auditointien laadun parantamiseksi.

Kyselyyn vastanneissa PK-yrityksissä vastuullisuustyötä tehdään tyypillisesti omien töiden ohella, ja yritykset raportoivatkin olevansa pitkälti vastuullisuusauditointi- ja sertifiointijärjestelmien varassa auditointien laadunvalvonnassa. ”Luotamme BSCI:n rekisteristä löytyvien auditointiyritysten olevan BSCI:n arvojen ja sääntöjen mukaisesti toimivia luotettavia yrityksiä”, totesi yksi kyselyyn vastanneista yrityksistä.

Suuryritykset

Toimialasta riippuen suomalaiset suuryritykset käyvät läpi 2–150 auditointiraporttia vuodessa, ja jotkut kyselyyn vastanneista Suomen ulkopuolella kotipaikkaansa pitävät yritykset jopa 1 500. Eniten auditointiraportteja käyvät läpi päivittäistavarakaupan yritykset.

Suuryritysten kokemukset ja näkemykset vastuullisuusauditointien laadusta vaihtelevat paljon. Osa suuryrityksistä esimerkiksi kertoi, ettei heillä ole ollut tarvetta lähettää auditointiyrityksille tarkentavia kysymyksiä, tai että tarvetta on ollut vain yksittäistapauksissa; osa sanoi lähettävänsä useita tarkentavia kysymyksiä melkein jokaiseen auditointiraporttiin liittyen. Keskimäärin kyselyyn vastanneet suuryritykset lähettävät tarkentavia kysymyksiä auditointiraportteihin liittyen muutamia vuodessa. Kysymykset liittyvät tyypillisesti auditoinnin aikana tehtyjen havaintojen tulkintaan tai korjaavien toimenpiteiden tunnistamiseen. Auditointiraportteilta toivottiinkin enenevää yhtenäisyyttä ja tulosten vertailukelpoisuutta. Suuryritykset, jotka kertoivat lähettävänsä tarkennuspyyntöjä

¹³⁴ Kyselyyn vastasivat Mastermark, Halonen, Hofler, Ibero, Texmoda Fashion Group, L-fashion Group, Halti, Marimekko, A&M Holmberg, Reima, Tuko Logistics, Alko, Nanso, Finnflame, Tokmanni, SOK, Kesko, Neste, Fazer, Meira, Orkla Confectionary, Löfbergs Lila, Arvid Nordquist, HKScan, Axfood, Egmont, ja Lidl. Kyselyyn eivät vastanneet Euro-East, Logonet, Nordic Wear International, VIP Juicemaker, Basic Fashion, Sultrade, Best Friend Group, Stockmann, Raisioagro, Arla, Atria, Disney, Migros ja Marks & Spencer.

¹³⁵ Pienet ja keski-suuret yritykset (PK-yritykset) määritellään yrityksiksi, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa (40 miljoonaa euroa ennen vuotta 2003) tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa (27 miljoonaa euroa ennen vuotta 2003) euroa ja jotka täyttävät määritellyn perusteen riippumattomuudesta. Riippumattomia yrityksiä ovat ne yritykset, joiden pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 prosenttia tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko PK-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää. Tilastokeskus, PK-yritys, saatavilla osoitteessa http://www.stat.fi/meta/kas/pk_yritys.html

auditointiraportteihin nähden, saattoivat olla asian tiimoilta yhteydessä niin auditointiyri-tykseen, auditoituun tuotantolaitokseen kuin myös vastuullisuusjärjelmän omistavaan tahoon (esim. BSCI).

Varsinaisia reklamaatioita suuretkin yritykset lähettävät auditointirytyksille vain harvoin. Kaikista kyselyyn vastanneista suuryrityksistä kuusi ilmoitti tehneensä virallisia reklamaatioita auditointiraporteista. Syy reklamaatiolle saattoi olla esimerkiksi se, että kahden eri tahon tekemien auditointien tulokset olivat keskenään ristiriitaisia.

Suuryrityksistä useat pitivät omaa rooliaan auditointien laadunvarmistuksessa hyvin rajallisena; ”jos auditoitava taho haluaa toimia tavalla tai toisella vilpillisesti, niin sitä on vaikea valvoa tai todentaa tässä päässä ketjua”. Suurin osa suuryrityksistä kokikin, että auditointien laadunvarmistuksessa vastuullisuusjärjestelmillä on loppukäyttäjää suurempi merkitys. Positiivisia kokemuksia raportoitiin niin vastuullisuusjärjestelmien teettämisestä yllätysauditoinneista kuin myös auditointien suunnittelupalavereista.

Useat kyselyyn vastanneista suuryrityksistä kokivat, että korjaavien toimenpiteiden toimeenpanon valvonta on nykyisellään puutteellista. Auditointien toivottiinkin tulevaisuudessa entistä enemmän painottavan korjaavien toimenpiteiden toimeenpanon ja auditoinnin kohteena olevien yritysten sisäisen kehitystyön tukemista esimerkiksi jakamalla tietoa hyväksi havaituista toimintatavoista ja muiden positiivisten esimerkkien tai koulutuksen kautta¹³⁶. Jotkut yrityksistä korostivat kuitenkin vastauksissaan myös omaa rooliaan auditointien jälkeisessä seurantatyössä ja esimerkiksi negatiivisten ihmisoikeusvaiku-

136 Tämä näkemys on ongelmallinen, sillä esimerkiksi ISO/IEC 17065-standardi nimenomaisesti kieltää sertifiointielimiä tarjoamasta ”konsultointia” sertifiointin kohteena oleville yrityksille. Tämän nähdään standardissa uhkaavan sertifiointitoiminnan puolueettomuutta. Toisaalta myös esim. ISEAL Alliance on ilmoittanut tutkivansa sitä, miten auditointeja voitaisiin käyttää auditoinnin kohteena olevien yritysten valmiuksien kasvattamiseen ja jatkuvan kehityksen tukemiseen siten, että edelleen olisi mahdollista myös valvoa niiden vaatimustenmukaisuutta uskottavalla tavalla samaisten auditointien avulla. Lisätietoa ISEAL Alliance verkkosivuilta <http://www.isealliance.org/online-community/blogs/criticism-on-audits-and-assurance-an-iseal-response>

Asiakasyritysten esittämiä parannusehdotuksia auditointien laadun parantamiseksi:

- auditoidijien pätevyysvaatimusten tiukentaminen ja lisäkoulutus
- auditointien huolellinen suunnittelu
- auditointien taustoittaminen esimerkiksi sidosryhmiä kuulemalla, jotta kriteereiden täyttymistä todennettaessa keskityttäisiin olennaisen todistusaineiston keräämiseen
- entistä suurempi yhtenäisyys ja vertailtavuus tulosten raportoinnissa
- entistä tehostetumpi korjaavien toimenpiteiden toimeenpanon seuranta
- yllätys/tarkastusauditoinnit
- auditointien kehittäminen niin, että ne olisivat entistä enemmän pohjana niiden kohteena olevien yritysten sisäiselle kehitystyölle

tusten korjaamisessa. Osa vastaajista totesi auditointien olevan vain yksi (mutta tärkeä) työkalu tilojen tai tuotantolaitosten vastuullisuuden varmistamiseksi: ”huono auditointitulokseksi melkein aina tarkoittaa sitä, että olot tuotantolaitoksella ovat huonot, mutta hyvä auditointitulokseksi ei yhtä usein tarkoita sitä, että olot tuotantolaitoksella olisivat hyvät.”

Suuryritykset korostivat vastauksissaan kysymykseen vastuullisuusauditointien laadun parantamisesta erityisesti auditoidijien pätevyden ja järjestelmä- ja toimialakohtaisen koulutuksen ja kokemuksen merkitystä kuten tehdas- ja/tai liiketoiminnan tuntemusta. Auditoidijilta toivottiin myös nykyistä enemmän

perehtyneisyyttä auditoitavien yritysten toimintaympäristöön ja niiden erityispiirteiden huomioonottamista. Auditioijia kritisoitiin myös siitä, että he operoivat siiloissa, eivätkä ole juurikaan tekemisissä paikallisten sidosryhmien kanssa, mistä johtuen he eivät välttämättä osaa kiinnittää huomiota kaikkiin tärkeisiin osatekijöihin auditointien aikana.

Jotkut kyselyyn vastanneista yrityksistä kokivat, että auditoinneissa keskitytään usein "helpon" todistusaineiston keräämiseen, ja ettei auditioijilla ole tarvittavia työkaluja tai valmiuksia todentaa sellaisten kriteerien täyttymistä, joita on lähtökohtaisesti verrattain vaikea havaita, kuten esimerkiksi kaikkinaisen syrjinnän kieltö. Kyselyyn vastanneet suuryritykset kokivat myös, että monia auditointeja vaivaa edelleen ns. tarkistuslistavetoisuus eivätkä auditointiraporteissa esiin nostetut havainnot auta niitä hahmottamaan kokonaisuuden kannalta olennaisiksi koettuja tekijöitä, kuten esimerkiksi tilan tai tuotantolaitoksen lähestymistapa henkilöstöjohtamiseen ja työturvallisuuteen.

Kyselyyn vastanneet suuryritykset olivat kiinnittäneet huomiota myös tuotantolaitosten kokemaan "auditointiväsmykseen". Vaikka melkein kaikkiin vastuullisuusjärjestelmiin sisältyy ajatus jatkuvasta työolojen parantamisesta, pitkän aikavälin muutosten osoittaminen todeksi vaatii kuitenkin myös auditoinnin kohteena olevilta tiloilta ja tuotantolaitoksilta lisätyötä, mihin niillä ei välttämättä ole osoittaa resursseja. Auditointien toivotiinkin nykyistä laajemmin toimivan pohjana auditointien kohteena olevien yritysten sisäiselle kehitystyölle, jotta niiden mahdollinen pitkän aikavälin hyöty yrityksille itselleen tulisi selvemmäksi.

Sertifiointi- ja auditointijärjestelmien valvonnasta vastaavat yritykset

Kolmannen osapuolen auditoinneista ja verifioinneista vastaavan kansainvälisen TIC-sektorin (Testing, Inspection and Certification) arvoksi on arvioitu jopa 100 miljardia euroa. Alalla toimii tuhansia tiettyihin maihin ja erityisaloihin erikoistuneita yrityksiä sekä kansainvälisiä suuryrityksiä kuten sveitsiläinen SGS, ranskalainen Bureau Veritas ja brittiläinen Intertek. Viimeisten vuosien aikana markkinoiden suurimmat yritykset ovat laajentaneet maantieteellistä kattavuuttaan tekemällä lukuisia yrityskauppoja. Vuosina 2010–2012 SGS saattoi loppuun 32 yrityskauppaa, Bureau Veritaksen ostaessa vuosien 2008–2012 välillä 50 uutta yhtiötä.¹³⁷

Finnwatch kävi läpi suomalaisyritysten käyttämien sertifiointi- ja auditointijärjestelmien akkreditoimat tai muuten hyväksymät tai julkisesti listaamat auditointipalveluita tarjoavat yritykset. Yritysten roolit erityisesti sertifiointijärjestelmissä vaihtelevat: osa tarjoaa vain sertifioidujen tuotteiden seurantaan liittyviä ns. chain-of-custody-palveluita, kun taas toiset keskittyvät vain tuotantolaitosten auditointiin. Isoimmat yritykset tarjoavat molempia palveluita.

Eniten Suomessa toimivien yritysten käyttämiä sosiaalisen vastuun varmennuspalveluita tarjoavat maailman suurimmat TIC-alan yritykset, SGS, Intertek, Bureau Veritas, DNV, TÜV Nord, TÜV Rheinland ja Control Union (ks. liite 2).

137 Mergers Alliance, Global Testing, Inspection and Certification, M&A Update, 2012, saatavilla osoitteessa: https://headwatersmb.com/rsrc/research/Global_Testing_Inspection_&Certification.pdf

5. Kuka valvoo valvojaa?

5.1 SOSIAALISEN VASTUUN AUDITOINTEJA JA SERTIFIOINTEJA EI VAHVISTETA VIRANOMAISTEN TOIMESTA

Vastuullisuusjärjestelmien tarkoituksena voidaan pitää sitä, että ne antavat sidosryhmille ja kuluttajille luottamuksen siihen, että järjestelmän piiriin kuuluvat hyödykkeet tai tuotteet täyttävät määritellyt vaatimukset.¹³⁸ 2000-luvulla erilaisten vastuullisuusjärjestelmien lukumäärä on kasvanut voimakkaasti. Lisääntynyt järjestelmien määrä on synnyttänyt tarpeen ”sertifioida sertifikaatit” uskotavien ja luotettavien järjestelmien erottamiseksi muista.¹³⁹

Esimerkiksi akkreditoinnin (ks. luku 2.1) tarkoitus on omalta osaltaan vähentää auditointien laatuongelmia ja siten lisätä sertifiointin uskottavuutta ja luotettavuutta. Samalla akkreditointi kuitenkin kasvattaa vaatimustenmukaisuuden valvonnan kokonaiskustannuksia.

Riskien hallintaan liittyvien kustannusten ja luotettavuuden välisen tasapainon saavuttamisen on todettu olevan vastuullisuusjärjestelmille haasteellista. Erityisen vaikeaa järjestelmille on ollut lisääntyneestä luotettavuudesta kertyvän lisäarvon kommunikoiminen kuluttajille. Jotkut järjestelmät ovat pyrkineet vastaamaan tähän haasteeseen esimerkiksi lisäämällä läpinäkyvyyttä. Joidenkin tutkijoiden mukaan on kuitenkin kyseenalaista, voivatko vastuullisuusjärjestelmät pelkätään omien ponnistelujensa varassa onnistua saavuttamaan tavoiteltua tasapainoa. Tutkijat ovatkin esittäneet kysymyksiä valtion ja

lainsäädännön roolista sosiaalisten vastuullisuusjärjestelmien vaatimustenmukaisuuden arvioinnin pätevyyden, luotettavuuden ja riippumattomuuden valvomisessa.¹⁴⁰

Esimerkiksi ekologisuuteen keskittyvä luomusertifiointi on nykyisin monessa maassa valtiollisen valvonnan piirissä. EU:ssa Euroopan neuvoston ja Euroopan komission asetukset määrittelevät vähimmäisvaatimukset koko EU:n alueella luomuna markkinoitaville maataloustuotteille ja elintarvikkeille. Kuluttajansuojan ja rehellisen kilpailun takaamiseksi myös luomu-tuotteiden merkinnöissä käytetyt ilmaukset ovat EU-alueella suojattuja kielestä riippumatta. Suomessa luomutuotteiden tuotantoa ja markkinointia valvovat Evira, ELY-keskukset, Valvira, kunnat ja Tulli.¹⁴¹

Luomu tarjoaakin mielenkiintoisia yhtymäkohtia vapaaehtoisuuden perustuvien sosiaalisten vastuullisuusjärjestelmien ylätasoin hallinnolle. Alunperin luomustandardit olivat ruohonjuuritason hankkeita, joita syntyi eri puolille maailmaa, ja joille tyypillistä oli paikallisuus ja lyhyet arvoketjut. Luomusta on kuitenkin sittemmin tullut osa globaalia kaupankäyntiä, ja samalla vaatimustenmukaisuuden arvioiminen, luomuraaka-aineiden fyysinen jäljitettävyyden, luomumerkki ja valtiollinen sääntely ovat tulleet keskeisiksi työkaluiksi luomutuotteiden uskottavuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi.

Luomun valtiolliselle sääntelylle on ollut eri maissa erilaisia motiiveja. Monissa kehittyneissä maissa valtiolliseen sääntelyyn on johtanut tarve suojella niin kuluttajia kuin tuottajiaakin, sekä pyrkimys luomumarkkinoiden kehittämiseen. Kehittyvissä maissa valtiolliseen sääntelyyn on kannustanut pääasiallisesti halu saada myytyä niiden oman luomutuotannon tuotteita kehittyneiden maiden markkinoille. Enenevässä määrin luomutuotanto on liitetty valtiollisella tasolla myös osaksi kestäväen kehityksen hankkeita.

138 Esim. edellä käsitelty ISO/IEC 17065 – standardin mukaisesti ”sertifiointin päämääränä on antaa kaikille osapuolille luottamus siihen, että tuote, prosessi tai palvelu täyttää määritellyt vaatimukset. Sertifiointin tarjoama lisäarvo on varmuus ja luottamus, jonka luomun kolmannen osapuolen suorittama puolueeton ja pätevä osoitus siitä, että määritellyt vaatimukset täyttyvät.”

139 Ks. esim. UNFSS, Marx A., & Wouters J., YEAR, Competition and Cooperation in the Market of Voluntary Sustainability Standards, Discussion Paper No. 3, saatavilla osoitteessa https://unfss.files.wordpress.com/2013/02/unfss-dp-no-3-final-version-15april_full.pdf

140 Ks. esim. State of Sustainability Standards Review 2014, sivu 53

141 Lisätietoa Eviran verkkosivuilta <http://www.evira.fi/portal/tietoa+evirasta/asiakokonaisuudet/luomu>

Käytännössä lakipohjainen sääntely on saatettu valtiollisten tahojen, tuottajien, teollisuuden ja kaupan sekä kansalaisjärjestöjen yhteistyöllä. Lisäksi valtioiden vahvistamia luomu-standardeja on harmonisoitu kansainvälisesti.¹⁴²

Sääntelyn lisäksi valtiot ovat käyttäneet myös muita keinoja sekä luomutuotannon kehittämiseen että luomumarkkinoiden edistämiseen. Tuotantoa on kehitetty esimerkiksi erilaisten tukien avulla ja tukemalla tuotantomenetelmien tutkimustoimintaa. Kysyntää on edistetty myös julkisten hankintojen kautta, sekä erilaisten kuluttajille suunnattujen valitus- ja tiedotusohjelmien kautta.¹⁴³

Myös taloudellinen tilintarkistus on vahvan sääntelynpohjansa myötä huomattavasti sosiaalista auditointia vakiintuneempaa ja tutkitumpaa. Lakisääteinen tilintarkastus perustuu siihen, että tietyt tahot tarvitsevat informaatiota, jonka luotettavuudesta he eivät itse pysty varmistumaan. Tilintarkastajan tehtävä on huolehtia siitä, että sidosryhmille annetaan tarkka ja todellinen kuva tarkastettavan yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Myös tilintarkastuksen sääntelyssä kiinnitetään erityistä huomiota riippumattomuuteen; riippumattomuus on edellytys tilintarkastajan uskottavuudelle. Tilintarkastuksen sääntelyssä on kaksi pääsuuntausta: alan itseohjautuva sääntely sekä lainsäädännölliset keinot (tilintarkastuslaki).¹⁴⁴

Sosiaalisen vastuullisuuden valvontajärjestelmille ei ole olemassa valtiollista valvontaa. Yksi esimerkki pyrkimyksistä harmonisoida vastuullisuusjärjestelmiä on ISEAL Alliance.

5.2 ISEAL ALLIANCE ITSESÄÄNTELYELIMENÄ

International Social and Environmental Accreditation and Labelling Alliance (ISEAL Alliance) perustettiin vuonna 2002. Se on vastuullisuusjärjestelmien ja akkreditointielinten jäsenjärjestö, jonka tarkoituksena on edistää sektorin parhaita käytäntöjä.¹⁴⁵

ISEAL Alliancen jäsenjärjestöjen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden yhteiset näkemykset sektorin parhaista käytännöistä on koottu ISEAL Alliancen ohjeistoihin, joita ovat edellä mainitut Standard-Setting Code, Assurance Code ja Impacts Code.¹⁴⁶ ISEAL Alliancen täysjäsenyyteen vaaditaan, että vastuullisuusjärjestelmä noudattaa näitä ohjeistoja omissa toiminnassaan.¹⁴⁷ Jäsenten toiminnan vaatimustenmukaisuutta valvotaan ISEAL Alliancen sihteeristön toimesta sekä vertaisarviointien avulla. Tässä raportissa tutkituista vastuullisuusjärjestelmistä Global Coffee Platform, BCI, Reilu kauppa, FSC, RSPO, SAN/RA ja UTZ sekä akkreditointielimet ASI, IOAS ja SAAS ovat ISEAL Alliancen täysjäseniä.¹⁴⁸

ISEAL Alliancen lähtökohtana on, että uskotavat vastuullisuusjärjestelmät pyrkivät jatkuvasti parantamaan ja tehostamaan toimintaansa. Yhtenä esimerkkinä tästä voidaan pitää kuuden ISEAL Alliancen jäsenjärjestelmän Global Living Wage Coalitionia.¹⁴⁹ Global Living Wage Coalition on kehittänyt yksityiskohtaisen metodologian elämiseen riittävän palkan laskemiseksi ja neljä maakohtaista palkkalaskelmaa. Lisäksi työn alla on viitteelliset laskelmat elämiseen riittävästä palkasta 15 muussa maassa. Vastuullisuusjärjestelmät, jotka ovat mukana Global Living Wage Coalitionissa edellyttävät sertifioiduilta tuottajilta,

142 International Task Force on Harmonization and Equivalence in Organic Agriculturessa ja sitä seuranneessa Global Organic Market Accesssissa olivat mukana esim. UNCTAD, FAO ja IFOAM.

143 Lisätietoa luomusertifiointin valtiollisen sääntelyn kehittämisestä ks. esim. UNFSS, Bowen D., 2015, Public Private Collaboration on Policy, Standards, Regulations and Trade Facilitation for Organic Agriculture, saatavilla osoitteessa http://www.unfss.files.wordpress.com/2013/02/unfss_4-final_public-private_collaboration_apr_2015.pdf

144 Paatola, M., 2013, Tilintarkastajan riippumattomuus: Tilintarkastajien käsityksiä riippumattomuuden vaikuttavista seikoista sekä riippumattomuuden sääntelystä, saatavilla osoitteessa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84366/gradu06562.pdf?sequence=1>

145 ISEAL Alliance, 2013, About ISEAL, saatavilla osoitteessa http://www.isealalliance.org/sites/default/files/ISEAL_Mission_Goals_2013.pdf

146 ISEAL Alliance, Codes of Good Practice, saatavilla osoitteessa <http://www.isealalliance.org/our-work/defining-credibility/codes-of-good-practice> (viitattu 4.4.2016)

147 ISEAL Alliancen jäsenjärjestöjen tulee saavuttaa Assurance Code:n mukaisuus viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

148 Iseal Alliance, Full members, saatavilla osoitteessa <http://www.isealalliance.org/our-members/full-members> (viitattu 4.4.2016)

149 Lisätietoa ks. <http://www.isealalliance.org/our-work/improving-effectiveness/global-living-wage-coalition>

että ne sitoutuvat nostamaan työntekijöiden palkkatasoa Global Living Wage Coalitionin määrittämien elämään riittävien palkkojen tasolle.

Etenkin ISEAL Alliancen Standard-Setting Code on laajalti hyväksytty sektorin kansainväliseksi mittapuuksi, ja sen vaikutukset ulottuvat siksi laajemmallekin kuin vain ISEAL Alliancen jäsenjärjestöihin. Myös jotkut kansalliset ja kansainväliset organisaatiot ovat viitanneet ISEAL Alliancen edistämisiin parhaisiin käytäntöihin omassa työssään.¹⁵⁰ ISEAL Alliancen onkin nähty omalta osaltaan täyttävän sitä hallintokuilua, mikä vapaaehtoisten vastuullisuusjärjestelmien sääntelyssä ja yhdenmukaistamisessa on havaittavissa.¹⁵¹

ISEAL Alliancen on myös katsottu onnistuneen lisäämään vastuullisuussertifikaattijärjestelmien välistä yhteistyötä ja edistämään niiden keskinäistä oppimista. Tämän on katsottu johtuvan osittain siitä, että etenkin ISEAL Alliancen alkutaipaleella sen jäsenten välillä oli verrattain vähän keskinäistä kilpailua, koska ne olivat kukin keskittyneet eri tuotteisiin. Toisena ISEAL Alliancen menestyksen osatekijänä on pidetty sitä, että sen tavoitteena on ollut erityisesti prosessien harmonisointi eikä niinkään kriteeristöjen sisällön sääntely. ISEAL Alliancen jäsenten keskuudessa sertifiointi- ja laadunvalvontaprosessit ovatkin verrattain samankaltaisia ja kansainvälisten standardien mukaisia.¹⁵²

Vastuullisuusjärjestelmien keskinäinen harmonisointi on ollut vähemmän menestyksestä auditointijärjestelmien ja muiden pääosin tuotantolaitoksiin keskittyvien vastuullisuusjärjestelmien kesken. Esimerkiksi

¹⁵⁰ Ks esim. Bernstein S., 2011, Legitimacy in intergovernmental and non-state global governance, Review of International Political Economy, 18:1, s. 17-51; ISEAL Alliance, Our Codes, saatavilla osoitteessa <http://www.isealliance.org/our-work/defining-credibility/codes-of-good-practice> (viitattu 29.2.2016)

¹⁵¹ Ks. esim. UNFSS, Marx A., & Wouters J., Competition and Cooperation in the Market of Voluntary Sustainability Standards, Discussion Paper No. 3, saatavilla osoitteessa https://unfss.files.wordpress.com/2013/02/unfss-dp-no-3-final-version-15april_full.pdf

¹⁵² Ks. esim. UNFSS, Derkx, B., Meta-governance in the Realm of Voluntary Sustainability Standards: Early Experiences and Their Implications, saatavilla osoitteessa http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcted2013d1_en.pdf

Vastuullisuusjärjestelmien keskinäinen vertailuanalyysi

Erilaisten sertifiointi- ja auditointijärjestelmien monilukuistuminen on johtanut päällekkäisiin auditointeihin ja lisääntyneisiin kustannuksiin tuottajille. Sertifiointijärjestelmien keskuudessa yleistynyt trendi onkin järjestelmien keskinäinen vertailuanalyysi (benchmarking, mutual recognition), minkä omalta osaltaan voidaan katsoa harmonisoivan järjestelmien kriteereitä. Keskinäisessä vertailuanalyysissä sertifikaattijärjestelmä voi hyväksyä toisen järjestelmän myöntämän sertifikaatin riittäväksi todisteeksi sen oman kriteeristön toteutumisesta eikä uutta auditointia siksi tarvita. Vertailuanalyysi ei välttämättä toimi samankaltaisesti kumpaankin suuntaan, eli vaikka yksi järjestelmä hyväksyykin toisen, se ei tarkoita sitä, että toinen automaattisesti hyväksyisi ensimmäisen.

Tässä raportissa tutkituista sertifiointijärjestelmistä esimerkiksi BSCI hyväksyy SA8000-auditoinnit sellaisenaan, ja Global Coffee Platform hyväksyy Rainforest Alliance -sertifioidut tuottajat ilman erillistä verifiointia.

Fair Labour Associationin, Ethical Trading Initiativen, Social Accountability Internationalin, Fair Wear Foundationin, Clean Clothes Campaigning ja Workers Rights Consortium 2000-luvun alkupuolella perustama Joint Initiative on Corporate Accountability and Workers' Rights JO-IN kariutui tarkkoilijoiden mukaan järjestelmien erimielisyyksiin yhteisen kriteeristön, sen toimeenpanon ja vaatimustenmukaisuuden varmistamisen suhteen. Erimielisyyksien selvittämistä hankaloitti yhteistyöprojektille sen rahoittajien toimesta asetetut tiukat ja joustamattomat aikataulut.¹⁵³

¹⁵³ Ks. esim. UNFSS, Derkx, B., Meta-governance in the Realm of Voluntary Sustainability Standards: Early Experiences and Their Implications, saatavilla osoitteessa http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcted2013d1_en.pdf

6. Yhteenveto

Sertifiointi- ja auditointijärjestelmät kasvavat erittäin voimakkaasti niin määrässä kuin sertifioitujen- ja auditoitujen tuotteiden volyymeilla mitattuna. Kasvua lisäävät niin vuonna 2011 hyväksytyjen YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpano kuin lisääntyvät yritysvastuuseen liittyvät sääntelyhankkeet. Myös kansalaisjärjestöt ovat johdonmukaisesti suosittelleet yrityksille kolmannen osapuolen vastuullisuusvalvontaa sekä olleet mukana perustamassa järjestelmiä.

Ihmisoikeuksien toteutumisen varmistamiseen keskittyvät sertifioinnit ja auditoinnit ovat välttämättömiä, ja niillä tulee todennäköisesti pitkään olemaan keskeinen rooli yritysten ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen noudattamisessa.

Myös suomalaiset yritykset ovat ottaneet käyttöön lukuisia vastuullisuusvalvontaan keskittyviä sertifiointi- ja auditointijärjestelmiä, joista tässä raportissa vertailtiin 16:ta erilaista. Vertailussa käy ilmi, että monet auditointeihin liittyvät ongelmat ovat edelleen ratkaisematta.

Suurin osa vastuullisuuden valvontajärjestelmistä on yritys- tai kansalaisjärjestövetoisia. Ammattiyhdistysliikkeen edustajat ovat muutamaa poikkeusta, kuten FSC, lukuunottamatta päättävissä elimissä vain harvoissa Suomessa toimivien yritysten käyttämissä sertifiointi- tai auditointijärjestelmissä. Omistajuuden keskittyminen yrityksille ja kansalaisjärjestöille näkyy puutteina kriteeristöissä.

Prosessuaaliset kysymykset, joilla on keskeinen vaikutus työelämän oikeuksien toteutumiseen pitkällä aikavälillä, ovat järjestelmissä edelleen pitkälti ratkaisematta, joistakin yksittäisistä edistysaskeleista huolimatta. Tärkeimpiä tällaisia kysymyksiä ovat työntekijöiden järjestäytymisen vapauden edistäminen sekä usein kollektiivisesta neuvotteluoikeudesta seuraava elämiseen riittävä palkka.

Järjestelmien vaikutusta työntekijöiden työolojen paranemiseen ei juurikaan seurata tai seuranta on hajanaista. Jos seurannalle on

määritelty mittareita, ne on usein johdettu suoraan auditointien tarkastuslistoista. Osa tutkijoista syyttääkin auditointeja ja sertifiointeja huonojen työolojen ja niihin johtavien rakenteiden ylläpitämisestä.

Ammattiyhdistysliikkeen ja sitä kautta työntekijöiden heikko edustus järjestelmissä ei ole vain yritysten tai kansalaisjärjestöjen vika. Ay-liikkeen linja valvontajärjestelmiin suhtautumisessa näyttää hajanaiselta – osassa, työelämän oikeuksien kannalta heikoissakin, järjestelmissä ollaan mukana samaan aikaan kun toisista kunnianhimoisemmista järjestelmistä on otettu selvää pesäeroa¹⁵⁴.

Kuluttajien mahdollisuudet arvioida lukemattomien auditointi- ja sertifiointijärjestelmien kriteereitä ja niiden toimeenpanoa ovat ole-mattomat. Osa järjestelmistä ei anna käyttää kuluttajille suunnattuja tuotekohtaisia vastuullisuusväittämiä, osa taas luovuttaa merkkejä ja sertifiointeja tuotteisiin niin heppoisin perustein, että on perusteltua arvioida niiden johtavan kuluttajia harhaan.

Valvontajärjestelmiin liittyvien auditointien toteuttaminen on keskittynyt muutamien kansainvälisten yritysten käsiin. Järjestelmien ja niiden valvontaa suorittavien yritysten välinen kilpailu lisää painetta alentaa kustannuksia ja saattaa johtaa huonosti suunniteltuihin ja taustoitettuihin auditointeihin, joita vaivaa tarkistuslistavetoisuus. Vain harvojen auditointi- ja sertifiointijärjestelmien kriteeristöjä tai riskiarviointeja muokataan maakoh-taisesti vastaamaan paikallistasolla esiintyviin keskeisiin ihmisoikeusriskeihin. On tavallista, että auditointien kohteena olevat yritykset pyrkivät johtamaan auditointeja harhaan. Kiinni jäämisen riski on pieni, sillä yksikään tutk-tuista järjestelmistä ei edellytä työntekijöiden kuulemista tuotantolaitosten tai -tilojen

154 Tekstiilityöntekijöiden kansainvälinen ay-kattojärjestö ITGLWF (nykyinen IndustriAll) erosi SA8000-sertifiointia hallinnoivasta SAI:sta vuonna 2006. Palvelualojen ay-kattojärjestö UNI erosi SAI:sta vuonna 2012.

ulkopuolella.¹⁵⁵ Vertailun heikon järjestelmä, SGF, ei edellyttä työntekijöiden kuulemista lainkaan.

Auditointiraportteja läpikäyvät asiakasyritykset teettävät paljon auditointeja, mutta käyttävät raportteja mekaanisesti vaatimustenmukaisuuden todentamiseen. Osa auditointeja hyödyntävistä yrityksistä myöntää, että hyväkään auditointiraportti ei tarkoita, että tehtaen työolot olisivat kunnossa.

Vastuullisuusjärjestelmien avoimuudessa on merkittäviä ongelmia. Vain viisi tutkituista sertifiointi- ja auditointijärjestelmästä julkaisee auditointiraporttittai niiden yhteenvedot, kolmasosa ei kerro edes auditoinnit läpäisseiden yritysten tai tuottajien nimiä. Läpinäkyvyyden puute vaikeuttaa järjestelmien ongelmiin puuttumista ja väärinkäytösten esiintuomista.

Positiivisiakin esimerkkejä on. Yksi läpinäkyvyyden edelläkävijä on palmuöljysertifiointi RSPO, jonka auditointiraportteja Finnwatch analysoi tätä raporttia varten.

Vaikka RSPO voittaa monet muut järjestelmät avoimuudessa, voidaan raporttien perusteella todeta, että työolojen valvonta on epäjohdonmukaista eikä RSPO:lla ole riittäviä ohjeistoja esimerkiksi elämiseen riittävän, tai edes laillisen minimipalkan valvontaan. Raporttien laatu vaihtelee ja auditointit merkitsevät löydöksiä omiin raporttipohjiinsa, mikä vaikeuttaa auditointien keskinäisen johdonmukaisuuden arviointia. Samat löydökset saattavat johtaa erilaisiin tulkintoihin vaatimustenmukaisuuden täyttymisestä. Finnwatch esittää alla olevassa luvussa suosituksia RSPO:n auditointien laatuongelmiin puuttumiseksi. Vastaavia havaintoja voitaisiin tehdä myös muiden järjestelmien osalta, jos niiden auditoinneista saataisiin julkisuuteen yhtä paljon tietoa.

Uskottavat järjestelmät pyrkivät vastaamaan haasteisiin perustamalla yhteisiä järjestelmien laatua ja kattavuutta parantavia aloitteita. ISEAL Alliance on laatinut yhteiset

ohjeistot luotettaville sertifiointijärjestelmille ja niiden vaikuttavuuden mittaamiselle ja osa sen jäsenjärjestelmistä ovat aloittaneet myös kunnianhimoisen kansainvälisen hankkeen elämiseen riittävän palkan määrittämiselle eri maissa. Ilahduttavan useat järjestelmät ovat ottaneet käyttöön myös akkreditointipalveluita.

Tasapainoilu erilaisten riskien hallintaan liittyvien kustannusten ja valvonnan luotettavuuden välillä on kuitenkin vaikeaa. Samaan aikaan markkinoille luodaan uusia vastuullisuusjärjestelmiä, joiden vaatimustaso saattaa olla huomattavasti matalampi kuin niitä edeltäneillä järjestelmillä. Osa yrityksistä on luopunut kolmannen osapuolen vastuullisuusjärjestelmästä ja laatii kuluttajatuotteisiin omia logoja ja merkkejä. Iskevä slogan tai hyvin suunniteltu logo voivat houkuttaa kuluttajaa enemmän kuin vuosia tehty työ vastuullisuuden edistämiseksi.

Toisin kuin monet ekologisen vastuun järjestelmät, sosiaalisen vastuullisuuden valvontajärjestelmät eivät kuulu erityisen viranomaisvalvonnan piiriin. Esimerkiksi luomusertifiointissa EU-asetukset määrittelevät vähimmäisvaatimukset koko EU:n alueella luomuna markkinoitaville maataloustuotteille ja elintarvikkeille. Kuluttajansuojan ja rehellisen kilpailun takaamiseksi myös luomu-tuotteiden merkinnöissä käytetyt ilmaukset ovat EU-alueella suojattuja kielestä riippumatta. Vastava viranomaisvalvonta voisi terävöittää myös sosiaalisen vastuullisuuden varmentamiseen keskittyvien järjestelmien toimintaa. Kuluttajien, yritysten ja kansalaisjärjestöjen harteille epäuskottavien ja harhaanjohtavien järjestelmien kitkemistä ei voida jättää.

¹⁵⁵ FWF:n auditointimetodologia edellyttää off-site-haastatteluja auditointien valmisteluvaiheessa, mutta metodologian käyttäminen on sen jäsenyrityksille vapaaehtoista (ks. sivu 22).

7. Suositukset

PÄÄTTÄJILLE

- Sosiaaliseen vastuullisuuteen keskittyneet sertifiointi- ja auditointijärjestelmät ovat keskeisessä asemassa kun yritykset noudattavat niille YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa ohjaavissa periaatteissa asetettuja velvollisuuksia. Vastuullisuutta valvovien järjestelmien toiminta ja laatu on kuitenkin vaihtelevaa. Euroopan unioni on jo asettanut valvontajärjestelmien laatua koskevia kriteerejä ja viranomaisvalvontaa joillekin ekologista kestävyyttä valvoville järjestelmille. Viranomaiskriteerien ja -valvonnan ulottamista sosiaalisen vastuun auditointi- ja sertifiointijärjestelmiin tulisi selvittää.
- Vastuullisuusjärjestelmiin liittyviä kuluttajille suunnattuja vastuullisuusväittämiä ja niiden todenmukaisuutta tulisi valvoa tiukemmin. Kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädäntö useassa maassa kieltää totuudenvastaisen tai harhaanjohtavien tietojen antamisen tuotteiden mainonnassa ja markkinoinnissa, jos tiedot ovat omiaan johtamaan ostopäätöksen syntymiseen.
- Ongelmista huolimatta julkisissa hankinnoissa tulisi entistä enemmän hyödyntää sosiaalisen vastuun auditointi- ja sertifiointijärjestelmiä. Uusi, vuonna 2016 voimaan tuleva hankintalaki tulee entisestään helpottamaan sertifiointimerkkien käyttöä. Kun kolmannen osapuolen varmennusta tullaan tulevaisuudessa vaatimaan entistä useammita tuotteilta, on samalla varmistuttava siitä, että julkiset hankkijat tuntevat eri järjestelmien kriteerit ja voivat edellyttää kunnianhimoisimpien järjestelmien kriteerien noudattamista.

SERTIFIINTI- JA AUDITOINTIJÄRJESTELMILLE

- Sertifiointi ja auditointijärjestelmiä on jo vuosia arvosteltu työntekijöiden ja ammattiliittojen sivuuttamisesta. Tämän raportin tuloksista voidaan nähdä, että ammattiliitot eivät pääsääntöisesti edelleenkään ole edustettuina sertifiointi- ja auditointijärjestelmissä eikä työntekijöiden ammatillista järjestäytymistä edistetä aktiivisesti muuttamaan poikkeusta lukuunottamatta. Ammattiliitot on kutsuttava mukaan sertifiointi- ja auditointijärjestelmiin.
- Työntekijöiden kuuleminen auditointien yhteydessä on usein puutteellista. Yksikään tässä raportissa vertailuista järjestelmistä ei vaadi työntekijähaastatteluiden järjestämistä tuotantolaitosten ulkopuolella. Tuotantolaitosten ulkopuolella toteutettavat työntekijähaastattelut on sisällytettävä kiinteänä osana kaikkiin auditointeihin, ja auditoiduille on tarvittaessa annettava koulutusta työntekijähaastatteluiden tekemiseen. Jos off-site-haastatteluja ei voida järjestää, haastattelut tulee tehdä sellaisessa ympäristössä, joka mahdollistaa luottamuksellisuuden ja anonymiteetin suojan.
- Vaikuttavuuden arviointi on sisällytettävä kaikkiin sosiaalisen vastuun valvontajärjestelmiin. Vaikuttavuutta on pyrittävä arvioimaan selkeillä ja ulkopuolisten todennettavissa olevilla mittareilla. Keskeisiä mittareita ovat esimerkiksi itsenäiseen ammattiliittoon kuuluvien työntekijöiden määrän kasvu sekä palkkatason kasvu auditoiduissa tehtaissa.
- Valvontajärjestelmien on puututtava haitallisiin ostokäytäntöihin ostajayrityksissä.

- Vastuullisuusjärjestelmien tulisi lisätä läpinäkyvyyttä esimerkiksi julkaisemalla auditointiraportit niiltä osin kuin se liikesalaisuuksien ja työntekijöiden sekä muiden haastateltujen tahojen yksityisyydensuojan puitteissa on mahdollista. Lisääntynyt läpinäkyvyys auttaisi sidosryhmiä tuomaan järjestelmien tietoon mahdollisia ongelmia ja epäkohtia esimerkiksi auditointien metodologiassa ja laadussa. Julkisten auditointiraporttien tulisi sisältää riittävät tiedot siitä, millä tavalla vaatimusten mukaisuus on kunkin kriteerikohdan osalta todennettu.
- Vastuullisuusjärjestelmien tulisi tehdä maa- ja sektorikohtaisia riskianalyyskejä, jotka kattaisivat mm. keskeiset työntekijöiden oikeuksiin liittyvät alueelliset haasteet. Riskianalyyseillä avulla järjestelmät voisivat ohjeistaa auditointia keskittymään todennäköisiin ongelma-alueisiin auditointien aikana. Auditointien ohjautuvuutta voitaisiin lisätä myös edellyttämällä auditoinnin kohteena olevan yrityksen työntekijöiden off-site-haastatteluja auditointien valmisteluvaiheessa.
- Tarvittaessa järjestelmien tulisi myös mukauttaa kriteereitään tai luoda maa- tai aihekohtaisia tulkintaoppaita vastaamaan riskianalyysejä kautta havaittuja ongelma-alueita. Esimerkiksi siirtotyöntekijöistä riippuvaisilla toimialoilla työntekijöiden auditoinnin kohteena olevien yritysten rekrytointikäytäntöjen sisällyttäminen auditoinnin piiriin on keskeistä mahdollisen pakkotyön tai ihmiskaupan tunnistamiseksi.
- Vastuullisuusjärjestelmien tulisi asettaa vaatimusten mukaisuuden tavoitteeksi elämiseen riittävä palkka. Auditoinnin kohteena olevia yrityksiä tulee kannustaa nostamaan työntekijöille maksettavan palkan tasoa ajan myötä niin, että lopulta saavutetaan elämiseen riittävän palkkataso. Referenssinä palkkatason laskemiseen on käytettävä ISEAL Alliancen Global Living Wage Coalition -hankkeen luomaa metodologiaa. Yritysten maksamaa palkkatasoa arvioitaessa on aina kiinnitettävä huomiota tosiasiallisesti tehtyjen työtuntien määrään. Työtuntien määrä on tarkistettava työntekijähaastatteluilla. Lähtökohtaisesti kaikkien työntekijöiden tulee saada normaalilta työajalta vähintään lakisääteistä tai työehtosopimusten kautta määriteltyä minimipalkkaa. Suoriteperusteisen palkanlaskun sijaan työntekijöitä voidaan kannustaa erilaisin bonuksin.
- Arvioitaessa työntekijöiden järjestäytymisvapauden toteutumista, vastuullisuusjärjestelmien tulee vaatia auditointia kiinnittämään huomiota siihen, minkä asteiseksi työntekijät kokevat olemassa olevien työntekijäjärjestöjen mahdollisuuden ajaa työntekijöiden asemaa työpaikalla. Työntekijöiden aseman parantamiseksi auditoinnin kohteena olevilta yrityksiltä pitäisi edellyttää aktiivisia toimia järjestäytymisvapauden edistämiseksi. Maissa, joissa työntekijöiden järjestäytymisvapautta ei ole rajoitettu, vastuullisuusjärjestelmien ei tulisi hyväksyä ammattiyhdistyksille vaihtoehtoisia järjestäytymismuotoja, kuten esimerkiksi työnantajien perustamia ja organisoimia työntekijäkomiteoita osoitukseksi kriteeristön toteutumisesta.
- Erityisesti silloin, kun vastuullisuusjärjestelmän vaatimukset kattavat muitakin kuin sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä, tulee varmistaa (esimerkiksi auditointijälle tarjottavan koulutuksen kautta), että auditointijilla on riittävä pätevyys sosiaalisten kriteereiden vaatimusten mukaisuuden arvioimiseen. Auditointijilla tulee olla käytettävissään myös riittävä ohjeistus järjestelmän vaatimusten mukaisuuden toteutumisesta.
- Auditointien laadunvalvonnallisia toimenpiteitä tulisi vahvistaa entisestään. Parannuksia laadunvalvontaan on perusteltua hakea innovatiivisesti ja yhteistyöllä, esimerkiksi ottamalla käyttöön taloudellisissa tilintarkastuksissa käytössä oleva ns. yhteistarkastus. Yhteistarkastuksessa auditoinnin kohteena oleva yritys nimeää useamman kuin yhden sertifiointielimen auditointijakseen. Auditointijat jakavat vastuun tarkastuksesta ja laativat yhteisen auditointiraportin. Yhteistarkastus lisää auditointijien riippumattomuutta, kun ne samalla "valvovat" toistensa työtä. Tehokkaalla työnjaolla on myös positiivisia vaikutuksia tarkastusten laatuun.

SERTIFIINTI- JA AUDITOINTIJÄRJESTELMIÄ KÄYTTÄVILLE YRITYKSILLE

- Vaikka sertifiointi- ja auditointijärjestelmissä on paljon parannettavaa ne ovat tärkeä ja luotettavin työkalu sosiaalisen vastuullisuuden valvonnassa riskimaissa. Yritysten on edelleen jatkettava kolmannen osapuolen sertifiointi- ja auditointijärjestelmien käyttöä. Samaan aikaan järjestelmiä on pyrittävä aktiivisesti kehittämään.
- Sertifiointi- ja auditointijärjestelmiin tulee suhtautua vain yhtenä työkaluna ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusveloitteen noudattamisessa. Yritysten tulee ottaa käyttöön myös muita keinoja varmistukseen ihmisoikeuksien toteutumisen niiden alihankintaketjuissa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi suora vuoropuhelu alihankkijoiden kanssa, pitkät kauppasuhteet, yhteiset projektit työolojen kehittämiseksi tai yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja ammattiliittojen kanssa.
- Auditointien määrän sijaan tulee kehittää auditointien laatua. Erityisen tärkeää on varmistaa, että auditoinnit valmistellaan huolellisesti ja että valvonnan kohteena olevan tuotantolaitoksen työntekijöitä ja sidosryhmiä kuullaan tuotantolaitoksen ulkopuolella. Niin sanotut off-site-haastattelut ovat tehokkain tapa puuttua auditointihuijauksiin.

AMMATTIYHDISTYSLIIKKEELLE

- Ammattiyhdistysliikkeen näkymättömyys ja sivuuttaminen kansainvälisissä vastuusertifioinneissa ja -auditoinneissa on silmiinpistävä. Ammattiliittoja ei yleensä kuulla järjestelmissä tehtävässä päätöksenteossa ja työntekijöiden ääni sivuutetaan auditoinneissa. Ammattiliittojen tulisi pyrkiä osallistumaan aktiivisesti sertifiointi- ja auditointijärjestelmien kehittämiseen.
- Ammattiliittojen tulisi haastaa auditointi- ja sertifiointijärjestelmiä strategisesti. Konkreettisena toimintakeinona voitaisiin esimerkiksi käyttää sertifiointi- ja auditointijärjestelmien julkisia auditointitietokantoja hyväksi, ja pyrkiä aktiivisesti järjestämään työntekijöitä auditoinnit hyväksyttävästi läpäisseissä tehtaissa.
- Nykyisten auditointi- ja sertifiointijärjestelmien keskeisimmät ongelmat liittyvät ammatillisen järjestäytymisvapauden varmistamiseen. Ammattiliitoilla voisi olla oma rooli sertifioinneissa, jos ne voisivat varmentaa, että tehtaalla tai muussa tuotantoyksikössä toimii demokraattinen ja vapaa ammattiliitto.

Liite 1. Taulukon vertailuperusteet

- *Kuka omistaa auditointijärjestelmän/sertifioinnin?*
Keltaisia ja punaisia arvioita ei jaeta.
Vihreä: Järjestelmän omistajina on laajasti erilaisia sidosryhmiä eikä se ole vain yritysten omistama.
- *Ovatko ammattiliitot järjestelmän päättävissä elimissä?*
Punainen: Ammattiliitoilla ei ole päättäjävaltaa tai muuta pysyvää roolia järjestelmässä. Niitä saatetaan kuitenkin kuulla esimerkiksi järjestelmien kriteereitä laadittaessa tai uudistettaessa.
Keltainen: Ammattiliitot ovat mukana pysyvässä neuvonantavissa elimissä, mutta eivät päättävissä elimissä.
Vihreä: Ammattiliitot ovat mukana järjestelmän päättävissä elimissä.
- *Miten järjestelmä rahoitetaan?*
Tätä kysymystä ei arvoida.
- *Kuka kriteeristön täyttymistä koskevaa valvontaa suorittaa?*
Punainen: Auditoinnin kohteena oleva yritys suorittaa valvontaa itsearviointina (ensimmäisen osapuolen valvonta).
Keltainen: Auditoinnit toteutetaan toisen osapuolen valvontana (valvojana toimii esimerkiksi järjestelmässä mukana oleva yritys tai kansalaisjärjestö tai järjestelmä itse; ks. sivu 11).
Vihreä: Auditoinnit suoritetaan kolmannen osapuolen palveluntarjoajat.
- *Tekeekö kolmas osapuoli päätöksen auditoitavan kohteen vaatimustenmukaisuudesta?*
Punainen: Järjestelmä tai auditoinnin kohteena oleva taho tekee itse päätöksen auditoinnin kohteena olevan tahon vaatimustenmukaisuudesta.
Keltainen: Järjestelmästä ja auditoinnin kohteesta erillinen kolmas osapuoli tekee osittain päätöksen auditoitavan kohteen vaatimustenmukaisuudesta.
Vihreä: Järjestelmästä ja auditoinnin kohteesta erillinen kolmas osapuoli tekee päätöksen auditoitavan kohteen vaatimustenmukaisuudesta ISO-standardin mukaisesti.
- *Edellyttääkö järjestelmä auditoiden akkreditointia?*
Punainen: Järjestelmä ei käytä akkreditointia, eikä sillä ole kattavaa auditointien laadunvalvontaa.
Keltainen: Järjestelmä ei käytä akkreditointia, mutta sillä on kattava lista muita auditointien laadunvarmistukseen tähtääviä valvontatoimenpiteitä.
Vihreä: Järjestelmällä on käytössään auditoiden akkreditointi tai proxy-akkreditointi.
- *Jos järjestelmä ei edellytä auditoiden akkreditointia, mitä muita toimenpiteitä sillä on käytössä auditointien laadun varmistamiseksi?*
Punainen: Järjestelmällä ei ole riittäviä toimenpiteitä auditointien laadun varmistamiseksi.
Keltainen: Järjestelmällä on kattavat toimenpiteet auditointien laadun varmistamiseksi.
Paras arvosana tässä kysymyksessä edellyttää auditoiden akkreditointia.
- *Rajoitetaanko saman tahon tekemien peräkkäisten auditointien määrää?*
Punainen: Sama palveluntarjoaja ja yksittäinen auditointi voi tehdä auditointeja ilman, että sitä rajoitetaan.
Keltainen: Saman palveluntarjoajan tekemiä auditointeja ei rajoiteta, mutta saman yksittäisen auditointin tekemien peräkkäisten auditointien määrää rajoitetaan.
Vihreä: Sama palveluntarjoajan ja auditointin tekemiä peräkkäisiä auditointeja rajoitetaan.
- *Kuinka kauan auditointi/sertifiointi on voimassa?*
Tätä kysymystä ei arvoida.
- *Teetetäänkö paikan päällä tehtäviä seuranta-auditointeja?*
Tätä kysymystä ei arvoida.
- *Onko seuranta-auditointien joukossa yllätysauditointeja?*
Tätä kysymystä ei arvoida.
- *Kuuluuko auditointiprosessiin työntekijöiden haastatteluja? Toteutetaanko työntekijähaastatteluja on-site vai off-site?*
Punainen: Työntekijöiden kuuleminen ei ole pakollinen osa auditointeja.
Keltainen: Työntekijöitä tulee kuulla auditointien osana, mutta haastatteluja voidaan tehdä tuontantotiloissa.
Vihreä: Työntekijöitä tulee kuulla auditointien osana. Haastattelut tai osa haastatteluista tulee järjestää tuontantotilojen ulkopuolella.
- *Ovatko järjestelmän kriteerit julkisia?*
Punainen: Järjestelmän kriteerit eivät ole julkisia.
Keltainen: Osa järjestelmän kriteereistä on julkisia.
Vihreä: Kaikki järjestelmän kriteerit ovat julkisia.
- *Onko auditointien teknisiä vaatimuksia koskeva implementointimanuaali julkinen?*
Punainen: Auditointien implementointimanuaalit eivät ole julkisia.
Keltainen: Auditointien implementointimanuaalit ovat osittain julkisia.
Vihreä: Auditointien implementointimanuaalit ovat julkisia.
- *Onko kriteerien tulkinnan sisältävä auditoinnin implementointimanuaali julkinen?*
Punainen: Auditointien implementointimanuaalit eivät ole julkisia.
Keltainen: Auditointien implementointimanuaalit ovat osittain julkisia.
Vihreä: Auditointien implementointimanuaalit ovat julkisia.
- *Ovatko auditointiraportit tai auditointien tulokset julkisia?*
Punainen: Auditointiraportit tai auditointien tulokset eivät ole julkisia.
Keltainen: Auditointiraportit eivät ole julkisia, mutta niitä on saatavissa yleisellä tasolla oleva tiivistelmä ja/tai auditointien tulokset ovat julkisia.
Vihreä: Auditointiraportit ja auditointien tulokset ovat julkisia.

- *Ovatko tiedot auditoinnin läpäisseistä yrityksistä/tuottajista julkisia?*
Punainen: Tiedot eivät ole julkisia.
Keltainen: Järjestelmä tarjoaa alustan tietojen julkaisemiseen vapaaehtoisesti.
Vihreä: Tiedot ovat julkisia.
- *Julkaiseeko järjestelmä vuosittain numeerista tietoa siitä moniko auditoinnin kohteena ollut yritys/tuottaja on läpäissyt ja ei-läpäissyt auditoinnit?*
Punainen: Tietoa ei julkaista.
Keltainen: Tietoa julkaistaan epäsäännöllisesti tai vain joiltain osin.
Vihreä: Tieto on julkista.
- *Onko auditoiduille selkeät ohjeet siitä miten heidän tulee toimia jos he havaitsevat auditointivierailun aikana rikokseen viittaavaa toimintaa? Ilmoitetaanko tällaisesta toiminnasta aina viranomaisille?*
Punainen: Auditoiduille ei ole olemassa ohjeita rikosepäilyjen ilmoittamisesta.
Keltainen: Auditoiduille on olemassa yleisen tason ohjeet.
Vihreä: Auditoiduille on olemassa tarkat ohjeet ja myös järjestelmä kantaa vastuun rikosepäilyiden raportoinnista viranomaisille.
- *Edellytetäänkö auditointien kohteena olevilta yrityksiltä omaa, niiden arvoketjuun suuntautuvaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta? Kysymys ei koske alkutuotantoa.*
Punainen: Auditoinnin kohteena olevilta yrityksiltä ei edellytetä ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta.
Keltainen: Auditoinnin kohteena oleville yrityksille suositellaan ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta, mutta suosituksen toteuttamista ei valvota.
Vihreä: Auditoinnin kohteena olevilta yrityksiltä edellytetään ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta ja velvoitteen toteutuminen on auditoinnin kohteena.
- *Suosittaleeko tai edellyttääkö järjestelmä auditointeja/sertifiointeja käytäviltä yrityksiltä vastuullisia ostokäytäntöjä (esimerkiksi pidempiä ostosopimuksia, erilaisia takuuhintamekanismeja tai sertifioitujen/auditoidujen raaka-aineiden käytön lisäämistä)?*
Punainen: Järjestelmä ei ota kantaa yritysten ostokäytäntöihin.
Keltainen: Järjestelmä tekee suosituksia yritysten ostokäytännöistä. Suositusten noudattaminen ei ole pakollista. Tai Järjestelmän tekemät sitovat ostosuositukset ovat marginaalisia.
Vihreä: Järjestelmä edellyttää yrityksiltä vastuullisia ostokäytäntöjä.
- *Edistetäänkö järjestäytymisvapautta aktiivisesti?*
Punainen: Järjestäytymisen vapautta ei edistetä aktiivisesti.
Keltainen: Järjestäytymisen vapautta edistetään aktiivisesti joillakin yksittäisillä toimenpiteillä.
Vihreä: Järjestäytymisen vapautta edistetään monilla erilaisilla tavoilla.

- *Edellytetäänkö elämiseen riittävää palkkaa? Jos kyllä, miten kriteeriä implementoidaan?*
Punainen: Elämiseen riittävää palkkaa ei edellytetä.
Keltainen: Elämiseen riittävää palkkaa edellytetään, mutta kriteerin implementoimiseksi ei ole riittäviä työkaluja tai niitä ollaan vasta kehittämässä.
Vihreä: Elämiseen riittävää palkkaa edellytetään ja kriteerin implementointiin on olemassa riittävät työkalut.
- *Mukautetaanko kriteereitä / auditointeja kunkin riskimaan erityiskysymyksiin?*
Punainen: Kriteereitä ja auditointeja ei mukauteta vastaamaan maakohtaisiin riskeihin.
Keltainen: Auditointien määriä mukautetaan maan riskiluokan mukaisesti.
Vihreä: Kriteereitä ja auditointeja mukautetaan vastaamaan maakohtaisiin riskeihin.
- *Onko järjestelmällä auditoidujen/sertifioitujen raaka-aineiden seuranta koskeva chain of custody -standardi? Tätä kysymystä ei arvoteta.*
- *Kuinka suuri osa raaka-aineista on oltava kriteerien mukaisia, jotta tuotteesta voidaan tehdä vastuullisuusväittämiä?*
Punainen: Kuluttajatuotteessa voidaan käyttää järjestelmän logoa tai siihen viittaavaa tekstiä vaikka sertifiointi/auditointiaste on alle 10 prosenttia.
Keltainen: Kuluttajatuotteessa voidaan käyttää järjestelmän logoa tai siihen viittaavaa tekstiä kun sertifiointi/auditointiaste on vähintään 30 prosenttia.
Vihreä: Kuluttajatuotteessa voidaan käyttää järjestelmän logoa tai siihen viittaavaa tekstiä kun sertifiointi/auditointiaste on vähintään yli 90 prosenttia.
- *Mitä tukitoimenpiteitä järjestelmällä on käytössä niille auditoiduille yrityksille/tuottajille, jotka eivät ole läpäisseet auditointia tai joilla on ongelmia järjestelmän yksittäisten kriteerien täyttämisessä?*
Punainen: Järjestelmällä ei ole tukitoimintoja yksittäisille yrityksille/tuottajille.
Keltainen: Järjestelmän tukitoimintoja ollaan vasta kehittämässä.
Vihreä: Järjestelmällä on tukitoimintoja yksittäisille yrityksille/tuottajille.
- *Seuraataanko järjestelmän aikaansaamia laajempia vaikutuksia systemaattisesti? Onko vaikutusten arviointiin asetettu mittareita?*
Punainen: Järjestelmä ei itse seuraa systemaattisesti järjestelmän aikaansaamia laajempia vaikutuksia.
Keltainen: Järjestelmä seuraa vaikutuksia, mutta mittareita ei ole asetettu ja/tai mittarit ovat puutteellisia ja/tai vaikutuksia ei arvioida systemaattisesti.
Vihreä: Järjestelmä seuraa vaikutuksia laadukkailla mittareilla.

Jos järjestelmällä on ollut esittää määrä-aika, mihin mennessä jokin uudistus astuu voimaan tämä on tulkittu vertailua tehtäessä järjestelmän eduksi. Uudistuksia, joille ei ole asetettu selkeää määrä-aikaa ei ole vertailussa huomioitu. Arviota tehtäessä on ensin laskettu yhteen kunkin järjestelmän saamat vihreät arvosanat, joista on sen jälkeen vähennetty järjestelmän saamat punaiset arvosanat.

Liite 2. Yleisimmät akkreditoitut tai muuten hyväksytyt auditointiyrietykset

	BCI	BSCI	FLA	FWF	FSC	Global Coffee Platform	ICTI CARE	ISCC	ProTerra	Reilu kauppa	RSPO	RTRS	SA8000	SGF	SAN/RA	UTZ
Bureau Veritas	X	X			X		X	X			X		X			X
Control Union Certifications	X				X	X					X	X				X
DNV GL		X			X	X		X			X		X			X
Intertek		X					X	X			X		X	X		
SGS – Société Générale de Surveillance	X	X			X		X	X				X	X			X
TUV NORD CERT		X			X			X			X		X			X
TUV Rheinland Group / DIN CERTCO		X			X		X	X			X		X			X

Lähteet:

BCI, Approved Verifiers, <http://bettercotton.org/wp-content/uploads/2015/04/BCI-Approved-Verifier-List-2014.pdf>, viitattu 19.4.2016

BSCI, Service Provider Directory – Auditors <http://www.bsci-directory.org/auditors/view/fa.php>, viitattu 19.4.2016

FLA, Accredited Monitoring Organizations, <http://www.fairlabor.org/transparency/fla-accredited-monitoring-organizations>, viitattu 19.4.2016

FWF, Alba Leon, puhelinkeskustelu 15.9.2015

FSC (via ASI), Certification Bodies for FSC, <http://www.accreditation-services.com/archives/standards/fsc>, viitattu 19.4.2016

Global Coffee Platform, List of Approved 4C Verifiers, <http://www.4c-coffeeassociation.org/assets/files/Documents/CodeVerification-EN/4C-List-Verifiers.pdf>, viitattu 19.4.2016

ICTI CARE, List of Accredited Audit Companies, http://www.icti-care.org/e/content/cont_page.asp?content_id=161, viitattu 19.4.2016

ISCC, List of Certification Bodies, <http://www.iscc-system.org/en/certification-process/certification-bodies/recognized-cbs/>, viitattu 19.4.2016

ProTerra, Approved Certification Bodies, http://www.proterrafoundation.org/files/PTF_Approved_Certification_Bodies.pdf, viitattu 19.4.2016

Reilu kauppa, Certifying Fairtrade, <http://www.fairtrade.net/about-fairtrade/certifying-fairtrade.html>, viitattu 19.4.2016

RSPO, Certification Bodies, <http://www.rspo.org/cer-control-tification/bodies>, viitattu 19.4.2016. Control Union Malaysian RSPO-akkreditointi hyllytettiin tilapäisesti 31.12.2015.

RTRS, Who should I get certified with?, <http://www.responsiblesoy.org/certification/con-quien-certificarse/?lang=en>, viitattu 19.4.2016

SA8000, Accredited Certification Bodies, <http://www.saasaccreditation.org/accredcertbodies>, viitattu 19.4.2016

SGF, Auditors, <http://www.sgf.org/en/home/partner/auditoren/>, viitattu 19.4.2016

SAN/RA (via IOAS), http://www.ioas.org/certification_body/?scheme=sanra, viitattu 19.4.2016

UTZ, Certification Bodies, https://www.utz.org/?attachment_id=5142, viitattu 19.4.2016

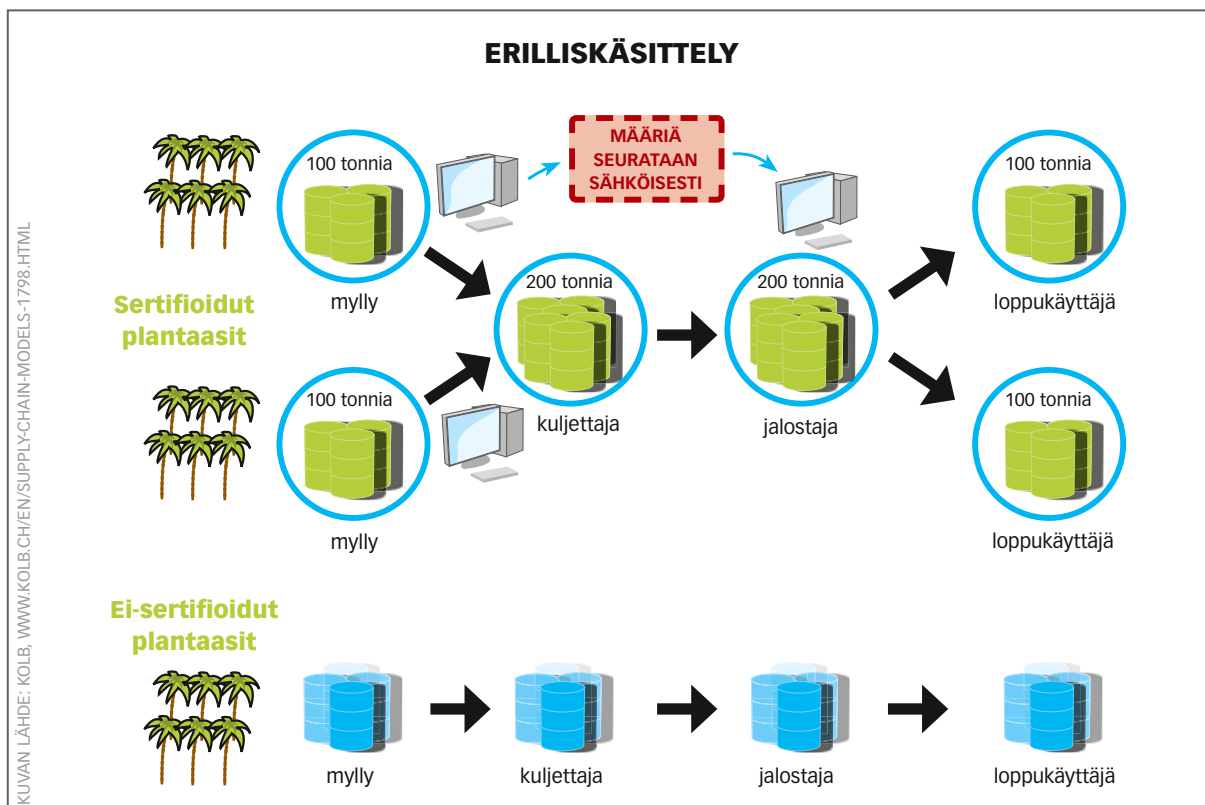
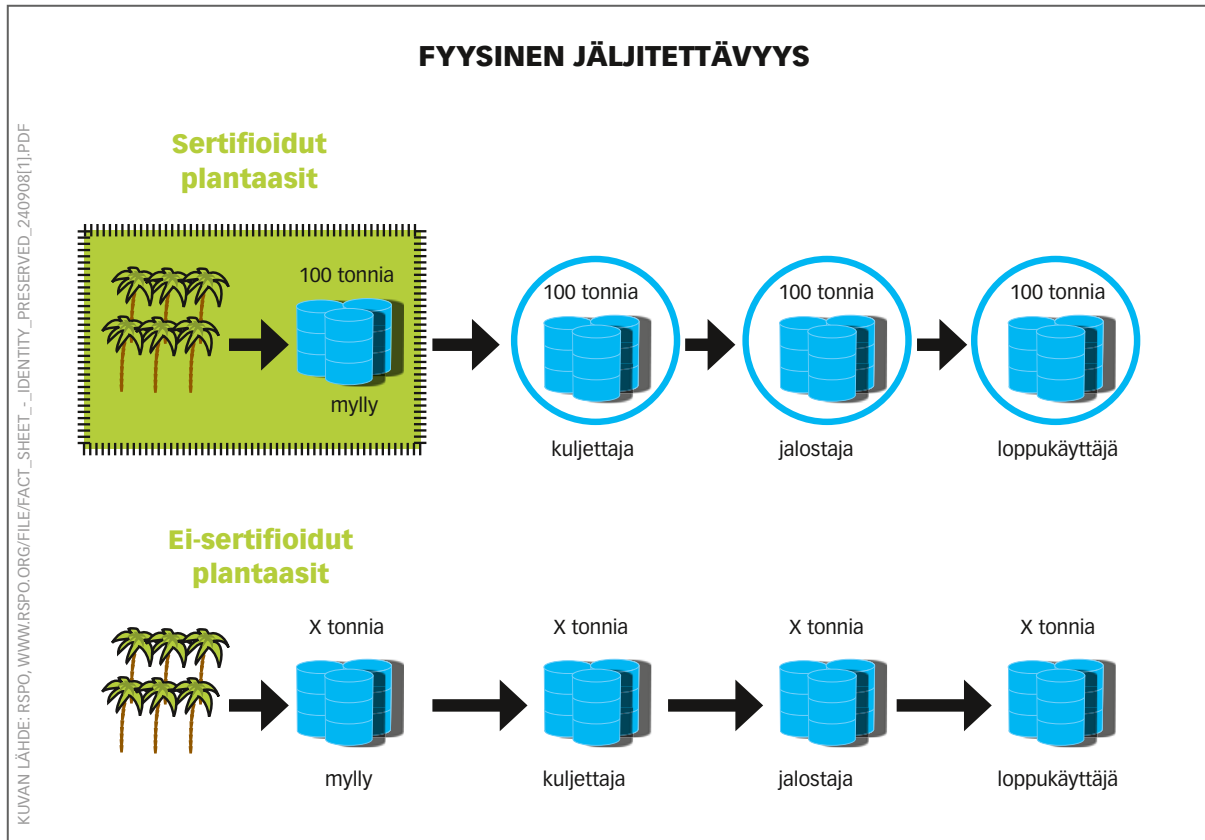
RTRS: <http://www.responsiblesoy.org/en/certification/con-quien-certificarse/>, viitattu 19.4.2016

ProTerra: http://www.proterrafoundation.org/files/PTF_Approved_Certification_Bodies.pdf, viitattu 19.4.2016

4C: <http://www.4c-coffeeassociation.org/assets/files/Documents/CodeVerification-EN/4C-List-Verifiers.pdf>, viitattu 19.4.2016

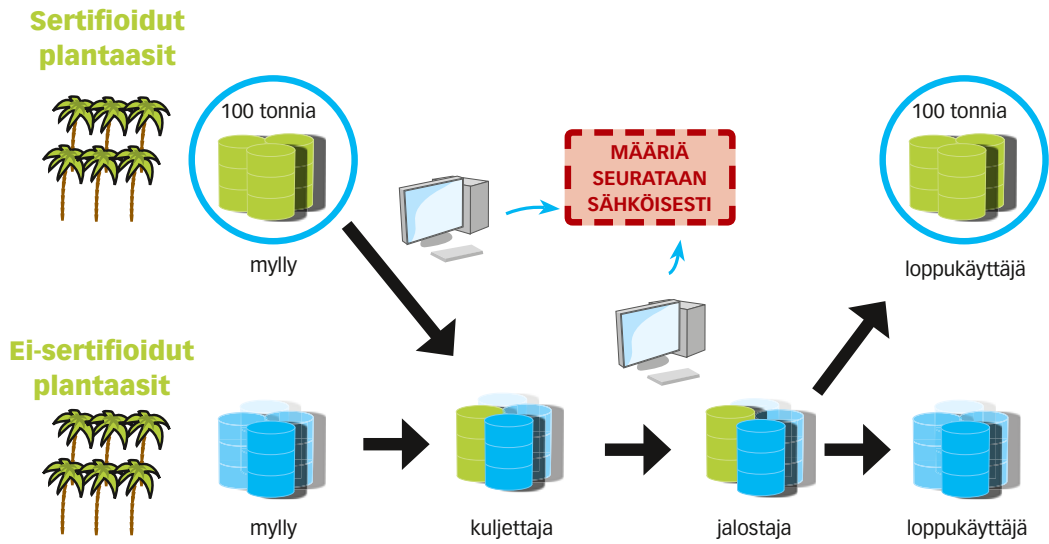
SGF: <http://www.sgf.org/en/home/partner/auditoren/>, viitattu 19.4.2016

LIITE 3. Seurantastandardit RSPO:ssa

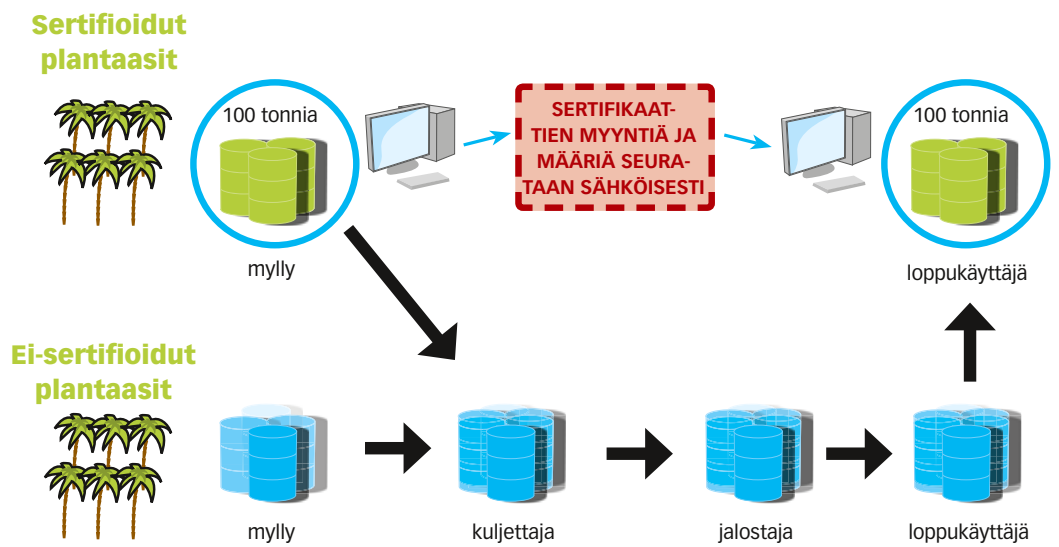
KUVAN LÄHDE: KOLB, WWW.KOLB.CH/EN/SUPPLY-CHAIN-MODELS-1798.HTML

MASSABALANSSI

KUVAN LÄHDE: RSPO, WWW.RSPO.ORG/FILES/BEGIN/HOWTOBEGIN/HTB_BOOKANDCLAIM.HTML

BOOK AND CLAIM -SERTIFIOINTI

Finnwatch ry
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
info@Finnwatch.org
www.Finnwatch.org
[@Finnwatch1](https://www.instagram.com/Finnwatch1)